

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv

Norges kontaktpunkt
for ansvarlig
næringsliv

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv

Norges kontaktpunkt
for ansvarlig
næringsliv

Endringene fra 2023 i retningslinjene for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv er vedtatt av partene som er tilsluttet Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper [OECD/LEGAL/0144]. Beslutningen om retningslinjene for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv [OECD/LEGAL/0307] er vedtatt av OECDs ministerråd. Kommentarene til begge er godkjent av OECDs investeringskomité. OECDs generalsekretær er ansvarlig for publiseringen av forordet, som ikke nødvendigvis gjenspeiler OECD-medlemslandenes offisielle synspunkter.

Dette dokumentet og eventuelle data og kart som inngår i det, berører ikke statusen til eller suvereniteten over territorier, fastsettelsen av internasjonale grenseområder og landegrenser, eller navnet på territorier, byer eller områder.

Henvis til den engelske originalutgaven slik:

OECD (2023), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/81f92357-en>.

Oversettelsen er ikke gjennomført av OECD og skal ikke anses som en offisiell oversettelse fra OECD. Det hele og fulle ansvar for oversettelsens kvalitet og samsvar med OECDs originale tekst ligger hos oversetter. Ved uoverensstemmelse mellom OECDs publisasjon og den norske oversettelsen er det OECDs publisasjon som er gyldig.

© Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv 2025, er ansvarlig for denne oversettelsen.

Rettelser til OECD-utgivelser er tilgjengelig på følgende nettsted:

www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm

© OECD 2023

Bruk av digitale eller trykte utgaver av dette verket er underlagt vilkårene på

<https://www.oecd.org/termsandconditions>

Forord

OECDs *Retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv* («*Retningslinjene*») er felles anbefalinger fra regjeringer til flernasjonale selskaper for å styrke næringslivets bidrag til bærekraftig utvikling og motvirke negativ påvirkning som næringsvirksomhet kan ha på mennesker, planeten og samfunnet. *Retningslinjene* støttes av en unik gjennomføringsmekanisme – de nasjonale kontaktpunktene for ansvarlig næringsliv – etablert av regjeringer for å styrke *Retningslinjenes* gjennomslagskraft.

Siden innføringen i 1976 har *Retningslinjene* blitt jevnlig oppdatert slik at de skal fortsette å være formålstjenlige med tanke på samfunnsendringer og et internasjonalt næringsliv som stadig utvikler seg. 2023-oppdateringen bygger på erfaringer fra tiåret som har gått siden forrige gjennomgang i 2011, og tar for seg presserende prioriteringer på sosial-, miljø- og teknologiområdet som samfunnet og næringslivet står overfor. Noen av de viktigste oppdateringene er:

- anbefalinger til selskaper om at de bør rette seg etter internasjonalt vedtatte mål om klimaendringer og biologisk mangfold
- inkludering av forventninger om aktsomhetsvurderinger i forbindelse med utvikling, finansiering, salg, lisensiering, handel med og bruk av teknologi, inkludert innsamling og bruk av opplysninger
- anbefalinger om hvordan det forventes at selskaper gjennomfører aktsomhetsvurderinger av konsekvenser og forretningsforbindelser knyttet til bruken av varene og tjenestene deres
- bedre vern av risikoutsatte personer og grupper, inkludert de som legger fram bekymringer om selskapers virksomhet
- oppdaterte anbefalinger om offentliggjøring av informasjon om ansvarlig næringsliv
- utvidelse av anbefalingene om aktsomhetsvurderinger til å omfatte alle former for korrupsjon
- anbefalinger til selskaper for å sikre at lobbyvirksomhet foregår i samsvar med *Retningslinjene*
- styrking av prosedyrer for å sikre synlighet, gjennomslagskraft og funksjonell likeverdighet for de nasjonale kontaktpunktene for ansvarlig næringsliv

Oppdateringen ble gjennomført av de 51 partene som har sluttet seg til OECDs Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper og Den europeiske union som deltar i OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv og OECDs investeringskomité. Oppdateringen dro nytte av tett dialog med de institusjonelle interessentene OECDs Rådgivende komité for næringslivet (BIAC), OECDs rådgivende komité for fagforeninger (TUAC) og sivilsamfunnsnettverket OECD Watch, som sammen representerer synspunktene til flere millioner virksomheter, arbeidstakere og sivilsamfunnsorganisasjoner på verdensbasis. Prosessen omfattet dessuten to offentlige høringer som var åpne for interesserte aktører over hele verden.

OECDs organer og deres respektive sekretariater ble rådspurt og bidro til revideringen av de tematiske kapitlene i *Retningslinjene*, inkludert komiteene for konkurranse, forbrukerpolitikk, eierstyring og selskapsledelse, bistand, digital økonomi-politikk, sysselsetting og sosialpolitikk, miljøpolitikk, finansmarkeder, skattesaker, industri, innovasjon og entreprenørskap, forsikring og privat pensjon, forsknings- og teknologi-politikk, små og mellomstore bedrifter og entreprenørskap, handel, samt arbeidsgruppen for korrupsjon i internasjonale forretningstransaksjoner og rådet for offentlig integritet.

OECDs senter for ansvarlig næringsliv i Direktoratet for finans- og virksomhetsspørsmål støttet oppdateringen gjennom hele prosessen.

Innhold

Forord	5
Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper	9
Del I: OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv	12
Innledning	13
I. Begreper og prinsipper	16
II. Overordnede retningslinjer	19
III. Offentliggjøring av informasjon	30
IV. Menneskerettigheter	36
V. Sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet	41
VI. Miljø	49
VII. Bekjempelse av bestikkelser og andre former for korrupsjon	59
VIII. Forbrukerinteresser	65
IX. Vitenskap, teknologi og innovasjon	70
X. Konkurransen	75
XI. Beskatning	78
Del II: Prosedyrer for gjennomføring av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv	82
Rådsvedtak om OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv	83
Prosedyrer	87
Kommentarer til prosedyrene for gjennomføring	96

Følg OECDs utgivelser på:

<https://x.com/OECD>

<https://www.facebook.com/theOECD>

<https://www.linkedin.com/company/organisation-eco-cooperation-development-organisation-cooperation-developpement-eco/>

<https://www.youtube.com/user/OECDiLibrary>

<https://www.oecd.org/newsletters/>

Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper

DE TILSLUTTEDE REGJERINGER¹

SOM TAR I BETRAKTNING

- at internasjonale investeringer er av stor betydning for verdensøkonomien og i betydelig grad har bidratt til utviklingen i de tilsluttede regjeringenes land
- at flernasjonale selskaper spiller en viktig rolle i denne investeringsprosessen
- at internasjonalt samarbeid kan forbedre klimaet for utenlandske investeringer, oppmuntre til det positive bidraget som flernasjonale selskaper kan gi til økonomisk, sosial og miljømessig framgang, samt minske og løse vanskeligheter som kan oppstå på grunn av flernasjonale selskapers virksomhet
- at fordelene ved internasjonalt samarbeid styrkes dersom man drøfter saker om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper gjennom en balansert ramme av innbyrdes forbundne instrumenter

ERKLÆRER

Retningslinjer for flernasjonale selskaper

- I. at de i fellesskap anbefaler flernasjonale selskaper som driver virksomhet i eller fra deres territorier å følge retningslinjene, som er inntatt i vedlegg 1 her²,

1 Per 8. juni 2023 omfatter tilsluttede parter alle OECDs medlemsland samt Argentina, Brasil, Bulgaria, Egypt, Jordan, Kasakhstan, Kroatia, Marokko, Peru, Romania, Tunisia, Ukraina og Uruguay. Det europeiske fellesskapet er invitert til å slutte seg til avsnittet om nasjonal behandling i saker som faller inn under deres myndighet.

2 Retningslinjene for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv er gjengitt i del I.

samtidig som man tar hensyn til betraktningene og forståelsene i forordet til retningslinjene og som er en integrert del av dem

Nasjonal behandling

- II. 1. at tilsluttede regjeringer, i samsvar med sine behov for å opprettholde offentlig orden, for å beskytte sine grunnleggende sikkerhetsinteresser og for å oppfylle sine forpliktelser i forbindelse med internasjonal fred og sikkerhet, bør gi selskaper som driver virksomhet i deres territorium og som eies eller kontrolleres direkte eller indirekte av borgere fra en annen tilsluttet regjering (heretter kalt «utenlandskeide selskaper») den behandling som deres respektive lover, forskrifter og administrative praksis foreskriver som er forenlig med folkeretten og ikke mindre gunstig enn den som gis i samme situasjon til innenlandske selskaper (heretter omtalt som «nasjonal behandling»)
2. at tilsluttede regjeringer vil vurdere å anvende «nasjonal behandling» for andre ikke-tilsluttede land
3. at tilsluttede regjeringer vil bestrebe seg på å sikre at områder som er underlagt deres territorium anvender «nasjonal behandling»
4. at erklæringen ikke omhandler de tilsluttede regjeringenes rett til å regulere adgangen for utenlandske investeringer eller vilkårene for etablering av utenlandske selskaper

Motstridende vilkår

- III. at de vil samarbeide med sikte på å unngå at flernasjonale selskaper pålegges, eller i minst mulig grad pålegges, motstridende vilkår, og at de vil ta hensyn til de generelle betraktninger og praktiske tilnærminger som angitt i vedlegg 2³

3 Vedlegg 2 er tilgjengelig i fullversjonen av Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper, som er tilgjengelig her: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0144>.

Stimulering og begrensning av internasjonale investeringer

- IV. 1. at de erkjenner behovet for å styrke sitt samarbeid om internasjonale direkte investeringer
2. at de derfor erkjenner behovet for å legge behørig vekt på interessene til tilsluttede regjeringer som berøres av bestemte lover, forskrifter og administrativ praksis på dette området (heretter kalt «tiltak») og som omhandler stimulering og begrensning av direkte internasjonale investeringer
3. at tilsluttede regjeringer vil bestrebe seg på å skape størst mulig åpenhet rundt slike tiltak, slik at tiltakenes omfang og formål kan fastslås samt at skriftlig informasjon om tiltakene er lett tilgjengelig

Konsultasjonsprosedyrer

- V. at de vil rådspørre hverandre om ovennevnte saker i samsvar med relevante rådsvedtak

Gjennomgang

- VI. at de vil gjennomgå ovennevnte saker jevnlig med sikte på å forbedre virkningen av internasjonalt økonomisk samarbeid mellom tilsluttede regjeringer om spørsmål som gjelder internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper

Del I: OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv

Tekst og kommentarer

Innledning

1. OECDs *Retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv* («*Retningslinjene*») er anbefalinger fra regjeringer til flernasjonale selskaper. Partene som er tilsluttet *Retningslinjene* har som felles mål å oppmuntre til de positive bidrag selskaper kan gi til økonomisk, miljømessig og sosial framgang, og til å begrense negative konsekvenser på områdene omfattet av *Retningslinjene* som kan oppstå i tilknytning til et selskaps virksomhet, varer og tjenester. Ansvarlig forretningsvirksomhet kan bidra til etablering av et felles sett med spilleregler på tvers av globale markeder, fremme et dynamisk og velfungerende næringsliv samt styrke næringslivets bidrag til en bærekraftig utvikling, herunder løsninger for å motvirke og håndtere klimaendringer.
2. *Retningslinjene* inngår i OECDs *Erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper* [[OECD/LEGAL/0144](#)]. De tilsluttede partene til *Retningslinjene* forplikter seg til å fremme deres gjennomslagskraft i samsvar med OECDs *rådsvedtak om retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv* [[OECD/LEGAL/0307](#)]. Nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv spiller en sentral rolle i den forbindelse.
3. *Retningslinjene* har som mål å fremme ansvarlig handel og ansvarlige investeringer for derved å øke fordelene ved handel og investeringer gjennom kontinuerlig involvering og forbedring i alle verdens markeder. Internasjonal handel og investeringer styrker og utdyper båndene mellom verdens land og regioner, og skaper betydelige goder som samfunnet trenger for å oppnå resultater innen bærekraftig utvikling, inkludert flere og bedre arbeidsplasser, kompetanseutvikling, forsyning av varer og tjenester som bedrer levestandarder samt tilgang til finansiering og teknologi som er nødvendig for det digitale og det grønne skiftet.
4. *Retningslinjene* gir uttrykk for de tilsluttede partenes felles forventning om at selskaper som driver virksomhet i eller fra partenes land skal ha en ansvarlig forretningspraksis, og utgjør et autoritativt referansepunkt for selskapene og for andre interessenter. De anbefaler at selskapene gjennomfører risikobaserte aktsomhetsvurderinger for å identifisere, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan de håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser innen områdene som omfattes av *Retningslinjene*. På denne måten både utfyller og forsterker *Retningslinjene* privat og offentlig innsats for å definere og gjennomføre ansvarlig forretningspraksis.

5. *Retningslinjene* angir frivillige prinsipper og standarder for ansvarlig næringsliv i samsvar med gjeldende rett og internasjonalt anerkjente standarder. Saker som omfattes av *Retningslinjene* kan være underlagt nasjonal rett og internasjonale forpliktelser. Retningslinjene skisserer anbefalinger om ansvarlig næringsliv som kan være mer omfattende enn de regler selskapene er lovpålagt å følge. Regjeringenes anbefaling om at selskaper bør følge *Retningslinjene* handler ikke om rettslig ansvar og håndheving.
6. Flernasjonale selskapers evne til å fremme en bærekraftig utvikling øker sterkt når handel og investeringer skjer innenfor en ramme av åpne, konkurransedyktige og hensiktsmessig regulerte markeder med rettssikkerhet og vern av sivilsamfunnets handlingsrom. Regjeringer har en viktig rolle å spille når det gjelder å støtte effektiv gjennomføring av *Retningslinjene*, herunder ved å skape politiske rammebetingelser for å drive, støtte og fremme ansvarlig forretningspraksis. En samstemt politikk på nasjonalt og internasjonalt nivå kan fremme samsvar og harmonisering av initiativer for ansvarlig næringsliv. En hensiktsmessig sammensetning («smart mix») av myndigheters tilnærminger og tiltak, som kan omfatte både bindende og frivillige tiltak samt kapasitetsbygging og andre tilknyttede tiltak, vil være relevant i denne sammenheng. Utformingen av en bestemt politikk, lovgivning og andre tiltak knyttet til ansvarlig næringsliv vil avhenge av den politiske, administrative og rettslige konteksten i det aktuelle landet.
7. Det politiske, økonomiske, sosiale, fysiske og teknologiske miljøet for internasjonalt næringsliv er under omfattende og raske endringer. *Retningslinjene* har utviklet seg for å gjenspeile disse endringene. De siste tiårene har internasjonal handel og finans økt vesentlig som andel av den globale økonomien. Store selskaper står fortsatt for en betydelig andel av internasjonal handel og investeringer, samtidig som små og mellomstore bedrifters handel og investeringer på tvers av landegrensene også har økt, og disse selskapene spiller nå en betydelig rolle i internasjonale markeder. Flernasjonale selskaper har, i likhet med nasjonale selskaper utviklet seg til å omfatte et bredere spekter av forretningsmodeller og organisasjonsformer. Teknologisk utvikling så vel som strategiske allianser og tettere relasjoner med leverandører og entreprenører har en tendens til å viske ut grensene for selskapet som organisasjon. Den raske utviklingen av flernasjonale selskapers struktur gjenspeiles også i deres virksomhet i fremvoksende økonomier og utviklingsøkonomier, hvor andelen handel og investeringer over landegrensene er i vekst. I fremvoksende økonomier og utviklingsøkonomier har flernasjonale selskaper spredd virksomheten ut over primærproduksjon og utvinningsindustri til produksjon, montering, utvikling av innenlandsmarked og tjenester.

8. De raske økonomiske endringene og arten og omfanget av dem har stilt selskapene og deres interessenter overfor nye strategiske utfordringer. Konkurranseskrefter er sterke, og flernasjonale selskaper står overfor mange ulike rettslige, sosiale og regulatoriske rammer. Mange flernasjonale selskaper har vist at respekt for god forretningsskikk går hånd i hånd med vekst og lønnsomhet. Selskaper innfører i økende grad forretningsmodeller som søker å oppnå bærekraftig utvikling og støtter samsvar mellom økonomiske, miljømessige og sosiale mål. Selskaper har også fremmet sosial dialog om hva ansvarlig forretningspraksis består i, og har samarbeidet med interessenter, inkludert i flerparts-initiativer, for å utvikle veiledning for ansvarlig næringsliv.
9. Vedtakelsen av *Retningslinjene* i 1976 og de påfølgende oppdateringene er et uttrykk for økende krav til næringslivet om å følge prinsipper og standarder for ansvarlig forretningspraksis. Denne utviklingen kan spores tilbake til arbeidet til Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) på begynnelsen av 1900-tallet. Vedtaket i de Forente Nasjoner (FN) av Verdenserklæringen om menneskerettighetene i 1948 var en annen milepæl. Den ble etterfulgt av videre utvikling av standarder av betydning for mange områder innenfor ansvarlig næringsliv. OECD har i betydelig grad bidratt til denne prosessen ved å utvikle standarder på områder som miljø, bekjempelse av korrupsjon, forbrukerinteresser, eierstyring og selskapsledelse, vitenskap, teknologi og innovasjon samt beskatning.
10. *Retningslinjene* er fortsatt det ledende internasjonale instrumentet for ansvarlig næringsliv. Partene som er tilsluttet *Retningslinjene* forplikter seg til å samarbeide med hverandre og med andre regjeringer for å fremme gjennomføringen av retningslinjene, i samarbeid med de mange selskapene, fagforeningene og andre ikke-statlige organisasjoner som hver på sitt vis arbeider mot det samme målet.

I. Begreper og prinsipper

1. *Retningslinjene* er felles anbefalinger fra regjeringer til flernasjonale selskaper. De inneholder prinsipper og standarder for god praksis i samsvar med nasjonal rett og internasjonalt anerkjente standarder. Etterlevelse av *Retningslinjene* er frivillig for selskapene og kan ikke håndheves rettslig. Likevel kan enkelte forhold som omfattes av *Retningslinjene* være regulert i nasjonal lovgivning eller gjennom internasjonale forpliktelser.
2. Å etterleve nasjonal rett er en grunnleggende forpliktelse for selskaper. *Retningslinjene* verken erstatter eller skal oppfattes slik at de overstyrer nasjonale lover og regler. Regjeringers manglende overholdelse av prinsippene og standardene i *Retningslinjene* eller de tilknyttede internasjonale forpliktelsene, reduserer ikke forventningen om at selskapene etterlever *Retningslinjene*. Selv om *Retningslinjene* i mange tilfeller går lenger enn nasjonal lovgivning, bør de ikke og er ikke ment å sette en virksomhet i situasjoner hvor den står overfor motstridende krav. I land der nasjonale lover og regler er i strid med *Retningslinjenes* prinsipper og standarder, bør selskapene likevel søke å oppfylle disse prinsippene og standardene så langt som mulig, uten derved å handle i strid med nasjonal rett.
3. Ettersom flernasjonale selskapers aktiviteter er verdensomspennende, bør også det internasjonale samarbeidet på dette området omfatte alle land. Partene som er tilsluttet oppfordrer selskapene som driver virksomhet i eller fra deres territorier til å overholde *Retningslinjene* overalt der de driver virksomhet, samtidig som de tar hensyn til særlige omstendigheter i det enkelte vertsland.
4. En nøyaktig definisjon av flernasjonale selskaper er ikke nødvendig av hensyn til *Retningslinjene*. Selv om *Retningslinjene* tillater en bred tilnærming i å identifisere hvilke enheter som kan anses som flernasjonale selskaper under *Retningslinjene*, vil de viktigste faktorene være den internasjonale dimensjonen i selskapets struktur eller aktiviteter samt selskapets kommersielle form, formål eller aktiviteter. Disse selskapene har virksomhet innenfor alle sektorer i økonomien. Dette omfatter vanligvis selskaper eller andre enheter som er etablert i mer enn ett land og knyttet sammen på en slik måte at de kan koordinere virksomheten på ulike vis. Selv om én eller flere av disse enhetene kan være i stand til å utøve betydelig innflytelse på aktiviteten til andre enheter i en foretaksgruppe, kan graden av autonomi innen foretaksgruppen variere mye fra ett flernasjonalt

selskap til et annet. Eierskapet kan være privat, statlig eller blandet. *Retningslinjene* er rettet mot alle enhetene innenfor det flernasjonale selskapet (morselskap og/eller lokale enheter). Det forventes at de ulike enhetene, alt etter den faktiske fordelingen av ansvar dem imellom, samarbeider og bistår hverandre for å legge til rette for at *Retningslinjene* etterleves.

5. *Retningslinjene* er ikke rettet mot å innføre forskjellsbehandling av flernasjonale og nasjonale selskaper; de reflekterer god praksis for alle. Derfor er både flernasjonale og nasjonale selskaper underlagt de samme forventningene til praksis der *Retningslinjene* er relevante for begge parter.
6. Regjeringene ønsker å fremme bredest mulig etterlevelse av *Retningslinjene*. Selv om det anerkjennes at små og mellomstore selskaper kanskje ikke har samme kapasitet som større selskaper, oppmuntrer regjeringene som har sluttet seg til *Retningslinjene* dem likevel til å følge anbefalingene i *Retningslinjene* i størst mulig grad.
7. Partene som er tilsluttet *Retningslinjene* skal ikke bruke dem til proteksjonistiske formål eller på en måte som reiser spørsmål om det komparative fortrinnet til et land der flernasjonale selskaper investerer.
8. Regjeringene har i henhold til folkeretten rett til å bestemme på hvilke vilkår flernasjonale selskaper kan drive virksomhet innenfor deres jurisdiksjon. Enhetene i et flernasjonalt selskap som er etablert i flere land er underlagt reglene som gjelder i disse landene. Når flernasjonale selskaper er gjenstand for motstridende krav fra tilsluttede parter eller tredjeland, oppfordres de berørte regjeringene til å samarbeide i god tro med sikte på å løse problemer som måtte oppstå.
9. Partene som er tilsluttet *Retningslinjene* legger dem fram i den forståelse at de vil oppfylle sin plikt til å behandle selskapene rettferdig og i samsvar med folkeretten og sine avtaleforpliktelser.
10. Det oppmuntres til å bruke hensiktsmessige internasjonale tvisteløsningsmekanismer, herunder voldgift, for å gjøre det enklere å løse rettslige problemer som oppstår mellom et selskap og myndighetene i vertslandet.

11. Partene som er tilsluttet *Retningslinjene* skal gjennomføre dem og oppmuntre til at de blir brukt. De skal opprette nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv som fremmer *Retningslinjene* og fungerer som et forum for diskusjon av alle saker som angår *Retningslinjene*. De tilsluttede partene skal også delta i egnede evaluerings- og konsultasjonsordninger der de kan ta opp relevante saker som gjelder tolkningen og gjennomføringen av *Retningslinjene*, og bidra til at de fortsetter å være relevante i en verden i endring.

II. Overordnede retningslinjer

Selskapene bør ta fullt ut hensyn til etablert politikk i landene de operer i, og vurdere synspunktene til andre interessenter. I denne forbindelse

A. bør selskaper

1. bidra til økonomisk, miljømessig og sosial framgang med sikte på å oppnå bærekraftig utvikling
2. respektere de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene til de som påvirkes av deres aktiviteter
3. oppmuntre til lokal kapasitetsbygging gjennom tett samarbeid med lokal-samfunnet, inkludert næringsinteresser, samt utvikle selskapets aktiviteter på hjemme- og utemarkeder i tråd med behovet for god handelspraksis
4. fremme utvikling av humankapital, særlig ved å skape arbeidsplasser og legge til rette for opplæringsmuligheter for arbeidstakere
5. sikre åpenhet og integritet i lobbyvirksomhet, og avstå fra å søke eller akseptere unntak som ikke er forutsatt i lover eller regler om blant annet menneskerettigheter, miljø, helse, sikkerhet, arbeidsforhold, beskatning, økonomiske insentiver eller andre forhold
6. støtte og opprettholde gode prinsipper for eierstyring og selskapsledelse og utarbeide og følge gode rutiner for selskapsledelse, også gjennomgående i alle enheter i konsern eller selskapsgrupper
7. utvikle og anvende effektive selvregulerende praksis og styringssystemer som fremmer et forhold bygd på tiltro og gjensidig tillit mellom selskapene og samfunnene de operer i
8. fremme bevissthet om og etterlevelse av selskapets retningslinjer blant arbeidstakere i flernasjonale selskaper gjennom passende formidling av disse retningslinjene, inkludert gjennom opplæringsprogrammer

9. avstå fra diskriminerende eller disiplinære tiltak eller på andre måter delta i represalier mot arbeidstakere, fagforeningsrepresentanter eller andre arbeidstakerrepresentanter som i god tro gir opplysninger til ledelsen eller til relevante offentlige myndigheter om praksis som er i strid med lov, *Retningslinjene* eller selskapets egne retningslinjer
10. avstå fra, og innføre tiltak for, å forhindre bruk av represalier, inkludert enheter som selskapet har en forretningsforbindelse med, mot enhver person eller gruppe som undersøker eller prøver å undersøke eller legger fram bekymringer om faktisk eller potensiell negativ påvirkning forbundet med selskapets virksomhet, varer eller tjenester. Dette omfatter å fremme et miljø hvor enkeltpersoner og grupper føler at det er trygt å legge fram bekymringer og, der det er relevant, bidra til gjenoppretting av negativ påvirkning av represalier når den oppstår
11. gjennomføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger («due diligence»), for eksempel ved å innarbeide dem i selskapets systemer for risikostyring, for å identifisere, forebygge og begrense faktisk og potensiell negativ påvirkning som beskrevet i punkt 12 og 13, og gjøre rede for hvordan denne påvirkningen håndteres. Arten og omfanget av aktsomhetsvurderingene avhenger av den konkrete situasjonen
12. unngå å forårsake eller bidra til negativ påvirkning, gjennom egne aktiviteter, på områder som omfattes av *Retningslinjene*, og håndtere slik påvirkning når den oppstår, herunder ved å sørge for eller samarbeide om gjenoppretting av negativ påvirkning
13. etterstrebe å forebygge eller begrense negativ påvirkning selv om de ikke har bidratt til dem, når den aktuelle påvirkningen likevel er direkte knyttet til deres virksomhet, varer eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse. Dette er ikke ment å flytte ansvaret fra enheten som forårsaker den negative påvirkningen over til selskapet enheten har en forretningsforbindelse med
14. i tillegg til å håndtere negativ påvirkning i forbindelse med forhold som omfattes av *Retningslinjene*, der det er praktisk mulig, oppmuntre enheter som selskapet har en forretningsforbindelse med til å følge prinsipper for ansvarlig næringsliv i samsvar med *Retningslinjene*

15. engasjere seg i meningsfylt dialog med relevante interessenter eller deres legitime representanter, som del av å gjennomføre aktsomhetsvurderinger, slik at de får anledning til å fremme sine synspunkter og for at deres synspunkter blir tatt i betraktning med hensyn til aktiviteter som kan ha betydelig påvirkning på dem relatert til forhold som omfattes av *Retningslinjene*

16. avstå fra enhver upassende involvering i politiske aktiviteter

B. Selskaper oppfordres til å

1. engasjere seg i eller støtte, der det er hensiktsmessig, private initiativer eller flerpartsinitiativer og sosial dialog om ansvarlig næringsliv, og samtidig påse at disse initiativene tar tilbørlig hensyn til de sosiale og økonomiske konsekvensene for vekstøkonomier og til gjeldende internasjonalt anerkjente standarder

Kommentarer til kapittel II: Overordnede retningslinjer

1. Dette kapittelet i *Retningslinjene* er det første som inneholder spesifikke anbefalinger til selskaper. Det er som sådan viktig fordi det setter tonen og etablerer felles grunnleggende prinsipper for de spesifikke anbefalingene i de påfølgende kapitlene.
2. Selskaper oppfordres til å samarbeide med myndighetene i utviklingen og gjennomføringen av retningslinjer og lovgivning. Å vurdere synspunkter til andre interessenter i samfunnet, inkludert lokalsamfunnet og de som blir eller potensielt blir negativt påvirket av virksomheten deres, samt næringslivsinteresser, kan berike denne prosessen. Det er også anerkjent at myndighetene bør være åpne og transparente i sine forhandlinger med selskaper og rådføre seg med næringslivet i slike saker. Selskaper, partene i arbeidslivet og andre interessenter, som sivilsamfunnsorganisasjoner og fagforeninger, bør betraktes som myndighetenes partnere i utviklingen, og bruken av både frivillige og regulatoriske tilnærminger (hvorav *Retningslinjene* er ett element) til politikk og retningslinjer som berører dem.

3. Det bør ikke være noen motsetning mellom flernasjonale selskapers virksomhet og bærekraftig utvikling, og *Retningslinjene* er ment å fremme komplementaritet i denne sammenhengen. Koblingene mellom økonomisk, sosial og miljømessig framgang er sentrale i arbeidet for å fremme målet om bærekraftig utvikling.¹
4. Kapittel IV utdyper den generelle anbefalingen om menneskerettigheter i punkt A.2.
5. *Retningslinjene* anerkjenner og oppfordrer også til det bidraget flernasjonale selskaper kan gi til lokal kapasitetsbygging som et resultat av sine aktiviteter i lokalsamfunnet. På samme måte er anbefalingen om å utvikle humankapital en eksplisitt og framtidsrettet anerkjennelse av flernasjonale selskapers bidrag til individuell menneskelig utvikling som flernasjonale selskaper kan tilby sine ansatte, og omfatter ikke bare ansettelsespraksis, men også opplæring og annen utvikling av ansatte. Utvikling av humankapital inkluderer også likebehandling ved ansettelse og lik adgang til forfremmelse, livslang læring og annen opplæring på arbeidsplassen.
6. Selskaper deltar fritt i den offentlige debatten. Når selskaper deltar i offentlig påvirkningsarbeid, bør de ta behørig hensyn til *Anbefalingen om prinsipper for åpenhet og integritet ved lobbyvirksomhet [OECD/LEGAL/0379]* og sikre at lobbyarbeidet er forenlig med selskapets forpliktelser og mål i saker som omfattes av *Retningslinjene*. Myndighetene er ansvarlige for å etablere et rammeverk for offentlig integritet som er tilpasset risikoene forbundet med lobbyvirksomhet mot offentlig ansatte. *Retningslinjene* anbefaler at selskaper generelt unngår å prøve å oppnå unntak som ikke er hjemlet i lov eller forskrift i forbindelse med blant annet menneskerettigheter, miljø, helse, sikkerhet, arbeidervern, beskatning og økonomiske incentiver, uten derved å krenke det enkelte selskaps rett til å søke å få i stand endringer i lov- eller regelverket. Formuleringen «eller godta» peker også på statens rolle i å tilby disse unntakene. Selv om denne typen bestemmelser tradisjonelt har vært rettet mot myndigheter, er de også av direkte relevans for flernasjonale selskaper. Det er imidlertid viktig å merke seg at det finnes tilfeller der spesifikke unntak fra lover og forskrifter kan være i tråd med de samme lovene og forskriftene når de er begrunnet i legitime hensyn i offentlig politikk. Kapitlene om miljø og konkurranse gir eksempler på dette.

1 En av de mest allment anerkjente definisjonene av bærekraftig utvikling fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling (Brundtlandkommisjonen) i 1987 er: «En bærekraftig utvikling skal ivareta den nåværende generasjons behov uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner til å tilfredsstille sine behov». Globale mål om å utrydde fattigdom, ta vare på jordkloden og sørge for at alle mennesker lever i fred og velstand er et viktig referansepunkt her.

7. *Retningslinjene* anbefaler at selskaper anvender god praksis i tråd med *G20/OECDs prinsipper for eierstyring og selskapsledelse [OECD/LEGAL/0413]*. I henhold til disse prinsippene skal aksjonærrettighetene beskyttes, det skal legges til rette for at aksjeeierne kan utøve sine rettigheter, og det skal sikres likebehandling av aksjonærer. Selskapene bør respektere rettighetene til interessenter som er fastsatt ved lov eller gjennom gjensidige avtaler, og oppmuntre til et aktivt samarbeid med interessenter om å skape velstand, arbeidsplasser og bærekraftige og robuste selskaper.
8. Prinsippene oppfordrer styret i morselskapet til å sikre strategisk veiledning av selskapet, føre effektivt tilsyn med ledelsen og stå ansvarlig overfor selskapet og aksjonærene, samtidig som hensynet til interessentene ivaretas. Ved å påta seg dette ansvaret, må styret sikre at integriteten i selskapets regnskap og finansielle rapportering ivaretas, inkludert uavhengig revisjon, egnede prosedyrer for kontroll, særlig risikostyring og kontroll med økonomi og drift, og etterlevelse av lovgivningen og relevante standarder.
9. Prinsippene gjelder også for børsnoterte selskaper i konsern, selv om styrene i datterselskapene kan ha forpliktelser i henhold til lovgivningen i stiftelsesstaten. Prosedyrene for kontroll og for å sikre etterlevelse bør om mulig også gjelde datterselskapene. Videre omfatter styrets tilsyn med virksomheten løpende gjennomgang av interne strukturer for å sikre klare ansvarslinjer for ledelse i hele konsernet eller gruppen.
10. Flernasjonale selskaper med statlig eierskap er underlagt de samme anbefalingene som private selskaper, men offentlighetens søkelys blir ofte intensivert når staten er den endelige eier. *OECDs retningslinjer for eierstyring og selskapsledelse i selskaper med statlig eierandel* er en skreddersydd veiledning for disse selskapene, og anbefalingene de gir kan bidra til vesentlig styrking av eierstyringen.
11. Selv om hovedansvaret for å forbedre de juridiske og institusjonelle rammene ligger hos myndighetene, er det sterke forretningsmessige argumenter for selskaper å innføre god eierstyring og selskapsledelse.
12. Et stadig større nettverk av ikke-statlige selvregulerende instrumenter og tiltak tar for seg selskapenes atferd og forholdet mellom næringsliv og samfunn. I finanssektoren har det skjedd interessante endringer i så måte. Selskapene anerkjenner at deres aktiviteter ofte har sosiale og miljømessige implikasjoner. At selskaper som er opptatt av å nå disse målene innfører egenregulering og egne styrings-systemer og deltar i tilknyttede flerpartsinitiativer – og derved bidrar til bærekraftig utvikling – viser dette. Egenreguleringspraksiser og flerpartsinitiativer bør

være troverdige og transparente. Der slike initiativer setter søkelys på aktsomhetsvurderinger knyttet til ansvarlig næringsliv, kan en innretting i tråd med relevante internasjonale standarder, som *Retningslinjene*, kunne føre til større effektivitet og lavere kompleksitet og kostnad for virksomheter som deltar i slike initiativer. Å utvikle slike praksiser kan i sin tur fremme konstruktive forhold mellom selskapene og samfunnet de driver sin virksomhet i. Selv om selskapene kan samarbeide på bransjenivå eller innenfor en ramme som omfatter flere interessenter, har de like fullt et individuelt ansvar for å påse at aktsomhetsvurderingene deres gjennomføres på en effektiv måte.

13. Som en følge av effektiv egenregulering forventes det, som en selvfølge, at selskaper arbeider for å skape bevissthet om selskapets interne retningslinjer blant de ansatte. Det anbefales også at selskaper har tiltak som beskytter reelle varslingsaktiviteter, inkludert beskyttelse av arbeidstakere som, i fravær av rettidig avhjelpende tiltak eller i møte med rimelig risiko for negative følger for ansettelsesforholdet, rapporterer praksiser som bryter loven til offentlige myndigheter. Selv om slik beskyttelse er særlig relevant for programmer for internkontroll, etikk og etterlevelse i forbindelse med antikorrupsjon, omtalt i kapittel VII, samt miljøinitiativer, er det også relevant for andre anbefalinger i *Retningslinjene*.
14. Selskapene bør innføre tiltak for å skape et rom hvor det er trygt å gi uttrykk for bekymringer for negative konsekvenser av selskapets aktiviteter eller aktiviteter fra tilknyttede forretningspartnere. Å avstå fra, og iverksette tiltak for å forhindre bruk av, represalier er viktig for å verne sivilsamfunnets handlingsrom og unngå at grupper og enkeltpersoner som forsøker å undersøke, gi uttrykk for eller innrapportere slike bekymringer, eller faktisk gjør det, blir skadelidende. Represalier inkluderer gjengjeldelser eller diskriminerende handlinger der hensikten er å sensurere, skremme, skade eller bringe til taushet kritiske stemmer, det være seg gjennom trusler, bakvaskelser, nedsettende bemerkninger, trakassering, frykt, overvåkning, strategiske søksmål mot offentlig deltakelse, forsøk på å kriminalisere lovlige aktiviteter, fysiske angrep eller drap.
15. I *Retningslinjene* brukes begrepet aktsomhetsvurderinger til å betegne den prosessen som gjør selskaper i stand til å identifisere, forebygge, begrense og gjøre rede for sin håndtering av faktiske og potensielle negative konsekvenser som en integrert del av sine beslutnings- og risikostyringssystemer. OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv og OECDs sektorspesifikke veiledere for aktsomhetsvurderinger hjelper selskapene å forstå og gjennomføre *Retningslinjenes* anbefaling om aktsomhetsvurderinger. De har også som mål å fremme en felles forståelse blant regjeringer og interessenter om risikobaserte

aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. For å oppnå dette, fastsetter OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv et rammeverk for aktsomhetsvurderinger som myndighetene har forpliktet seg til å støtte og følge aktivt med på. Den skisserer følgende tiltak: 1. innarbeide ansvarlig forretningspraksis i retningslinjer og styringssystemer, 2. identifisere og vurdere faktiske og potensielle negative konsekvenser forbundet med selskapets virksomhet, varer eller tjenester, 3. stanse, forebygge og begrense negative konsekvenser, 4. overvåke gjennomføring og resultater, 5. kommunisere hvordan konsekvensene er håndtert, og 6. sørge for eller samarbeide om gjenoppretting, der det er relevant. Den inneholder også forslag til hvordan tiltakene kan gjennomføres i praksis. Ikke alle de konkrete tiltakene i veilederen for aktsomhetsvurderinger vil egne seg i alle situasjoner.

16. Aktsomhetsvurderinger kan inngå som en del av selskapets bredere risikostyringssystem, forutsatt at det går utover bare å identifisere og håndtere vesentlige risikoer for selve selskapet, men også dekker risikoer for negative konsekvenser knyttet til saker som omfattes av *Retningslinjene*. Potensielle konsekvenser skal håndteres gjennom forebyggende eller begrensende tiltak, mens faktiske konsekvenser skal håndteres gjennom gjenoppretting. *Retningslinjene* gjelder negative konsekvenser som selskapet enten har forårsaket eller bidratt til, eller som er direkte knyttet til selskapets virksomhet, varer eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse, som beskrevet i punkt A.12 og A.13. Aktsomhetsvurderinger kan hjelpe selskaper å unngå risiko for slike negative konsekvenser. For formålet med denne anbefalingen skal det å «bidra til» en negativ konsekvens forstås som det å gi et vesentlig bidrag, det vil si en aktivitet som forårsaker, legger til rette for eller oppfordrer til at en annen enhet forårsaker negative konsekvenser, og omfatter ikke mindre eller trivielle bidrag. Et selskaps forhold til negative konsekvenser er ikke statisk. Det kan endre seg, for eksempel i takt med at situasjoner utvikler seg og avhengig av i hvilken grad aktsomhetsvurderingene og skrittene som er tatt for å håndtere identifiserte risikoer og konsekvenser reduserer risikoen for at konsekvensene oppstår.
17. Begrepet «forretningsforbindelse» omfatter forbindelser med forretningspartnere, underleverandører, franchisetakere, investeringsselskaper, kunder, og fellesforetak-partnere, enheter i leverandørkjeden som leverer varer eller tjenester som inngår i selskapets virksomhet, varer eller tjenester, eller som mottar, lisensierer, kjøper eller bruker varer eller tjenester fra selskapet, og enhver annen ikke-statlig eller statlig enhet som har en direkte tilknytning til selskapets virksomhet, varer eller tjenester. Forbindelser med enkeltforbrukere, det vil si fysiske personer hvor formålet er uten tilknytning til næringsvirksomhet, kommersiell eller statlig virksomhet, anses generelt ikke som «forretningsforbindelser»

i henhold til *Retningslinjene*, selv om et selskap kan bidra til negative konsekvenser forårsaket av dem. Forretningsforbindelser inkluderer forbindelser utover kontraktsforbindelser, «første ledd» eller umiddelbare forbindelser. Enheter som et selskap har en forretningsforbindelse med, kan drive virksomhet i eller fra tilsluttede land, men trenger ikke å gjøre det. Et selskaps evne til å identifisere, forebygge og begrense faktiske og potensielle negative konsekvenser som beskrevet i punkt A.11, kan variere på tvers av de ulike forretningsforbindelsene, samt på grunn av andre faktorer, inkludert som beskrevet i kommentaren til punkt 24.

18. Anbefalingene i punkt A.11 gjelder for saker omfattet av *Retningslinjene* som er forbundet med negative konsekvenser knyttet til et selskaps aktiviteter, produkter og tjenester. Anbefalingen i punkt A.11 gjelder ikke kapitlene Konkurrans og Beskatning. *Retningslinjenes* anbefalinger om aktsomhetsvurderinger skal leses i lys av punkt A. 11–13 og tilhørende kommentarer.
19. Arten og omfanget av aktsomhetsvurderinger, blant annet de spesifikke tiltakene som skal iverksettes, som er hensiktsmessige i en konkret situasjon, vil avhenge av faktorer som konteksten selskapets virksomhet finner sted innenfor og de spesifikke anbefalingene i *Retningslinjene*, og bør stå i forhold til selskapets størrelse, selskapets delaktighet i aktiviteter med negative konsekvenser og alvorlighetsgraden av negative konsekvenser. I den forbindelse bør tiltakene et selskap gjennomfører under aktsomhetsvurderingen være risikobaserte, stå i forhold til alvorlighetsgraden og sannsynligheten for negative konsekvenser, samt hensiktsmessige og forholdsmessige i lys av konteksten. Hvis det ikke er mulig å håndtere alle identifiserte konsekvenser samtidig, bør selskapet prioritere rekkefølgen på tiltakene ut fra alvorlighetsgraden og sannsynligheten for at den negative konsekvensen inntreffer.
20. *Retningslinjene* anerkjenner at de fleste selskaper ikke har anledning til å vurdere eller ha en dialog med alle de individuelle enhetene de har en forretningsforbindelse med. Selskaper med et stort antall leverandører og andre forretningsforbindelser anbefales å identifisere generelle områder der risikoen for negative konsekvenser er mest vesentlig og, på grunnlag av denne risikovurderingen, prioritere disse områdene for aktsomhetsvurderinger i tråd med tiltakene omhandlet i kommentarene til punkt 19. Risikobaserte aktsomhetsvurderinger tilknyttet et selskaps varer eller tjenester bør ta hensyn til kjente eller rimelig forutsigbare omstendigheter som kan oppstå, både når varen eller tjenesten brukes i henhold til det tiltenkte formålet og ved rimelig forutsigbare tilfeller av feil bruk eller misbruk, som kan føre til negative konsekvenser. Spesifikke anbefalinger for aktsomhetsvurderinger på spesifikke områder er gitt i de relevante kapitlene.

21. Når et selskap forårsaker eller kan forårsake negative konsekvenser, bør det treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge disse konsekvensene.
22. Når et selskap bidrar til eller kan bidra til negative konsekvenser, bør det innføre nødvendige tiltak for å stanse eller forhindre sitt bidrag og bruke sin innflytelse til å begrense eventuelle gjenværende konsekvenser i størst mulig grad. Påvirkningsmuligheter anses å foreligge når selskapet har evnen til å påvirke endring i de urettmessige praksisene til enheten som forårsaker skaden.
23. *Retningslinjene* anerkjenner at ansvaret ikke bør flyttes fra en enhet som forårsaker negative konsekvenser til selskapet enheten har en forretningsforbindelse med. I så måte, når et selskap gjennom en forretningsforbindelse er direkte knyttet til negative konsekvenser, men ikke forårsaker eller bidrar til dem, er det ikke ansvarlig for å sørge for gjenoppretting, selv om det kan spille en rolle i en slik prosess, men snarere for å bruke sin innflytelse, enten på egen hånd eller i samarbeid med andre enheter, til å påvirke enheten som forårsaker de negative konsekvensene slik at denne iverksetter tiltak for å forebygge, begrense eller gjenopprette disse konsekvensene. Hvis et selskap ikke har tilstrekkelige påvirkningsmuligheter, bør det vurdere måter å øke sin påvirkningskraft. Selskaper kan bruke eller styrke sin påvirkning på en rekke måter for å øke innflytelse på enheter som det har forretningsforbindelser med, for eksempel gjennom å tilby støtte, opplæring og kapasitetsbygging; engasjement for å oppfordre dem til å forebygge og/eller begrense konsekvenser; innarbeide forventninger om ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger spesifikt i kommersielle kontrakter, som forvaltningskontrakter, prekvalifiseringskrav for potensielle leverandører, «voting trusts» og lisens- eller franchiseavtaler; knytte forretningsinsentiver opp mot resultater når det gjelder ansvarlig næringsliv; ha en dialog med reguleringsorganer og politisk ansvarlige personer om spørsmål innen ansvarlig næringsliv; kommunisere muligheten for å bryte forbindelsen på en ansvarlig måte dersom forventningene knyttet til ansvarlig næringsliv ikke innfris; samarbeide med andre selskaper (på sektor-, risiko- eller landnivå) for å dra nytte av deres samlede påvirkning; og gjennomføre felles standarder for ansvarlig næringsliv. Andre faktorer som er relevante for å fastslå hvilke tiltak som er hensiktsmessige med hensyn til de identifiserte risikoene er blant annet alvorlighetsgraden og sannsynligheten for negative konsekvenser og hvor viktig den aktuelle leverandøren er for selskapet.

24. *Retningslinjene* anerkjenner at det finnes praktiske begrensninger for graden av påvirkningsmuligheter selskaper har eller klarer å bygge for å påvirke atferden til enhetene de har forretningsforbindelser med. Disse er knyttet til varens og/eller tjenestens egenskaper, antallet leverandører og andre forretningsforbindelser, leverandørkjedens struktur og kompleksitet, eller arten av forretningsforbindelsen eller den aktuelle negative konsekvensen. For eksempel kan selskapene i visse situasjoner, etter at tjenesten er levert eller varen solgt eller videresolgt, ha redusert evne til å overvåke konsekvensene eller utøve eller styrke sin påvirkningskraft. I slike situasjoner kan det være ekstra viktig å forsøke å identifisere faktiske og potensielle konsekvenser og treffe forebyggende eller utbedrende tiltak i forkant av salget eller på salgsstedet.
25. Hensiktsmessige tiltak rettet mot forretningsforbindelsen kan for eksempel være å videreføre forbindelsen så lenge det risikoreduserende arbeidet pågår, midlertidig suspensjon av forholdet mens det risikoreduserende arbeidet pågår, eller, som en siste utvei, å bryte forretningsforbindelsen når forsøkene på å iverksette risikoreduserende tiltak ikke har ført fram, eller når selskapet anser at risikoreduksjon ikke er mulig, eller på grunn av alvorlighetsgraden av de negative konsekvensene. Når selskapene har mulighet til å videreføre forbindelsen og har realistiske utsikter til eller kan vise til faktisk forbedring over tid, vil en slik tilnærming ofte være å foretrekke fremfor å bryte forbindelsen. Selskapet bør også ta hensyn til potensielle negative sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser forbundet med beslutningen om å bryte forbindelsen. Når selskaper beslutter å bryte en forbindelse, bør de gjøre det på en ansvarlig måte, inkludert gjennom konstruktivt samråd med relevante interessenter til rett tid og, hvis mulig, ved å innføre rimelige og egnede tiltak for å forebygge eller redusere negative konsekvenser forbundet med et slikt brudd.
26. Selskaper kan også samarbeide med leverandører og andre enheter som de har en forretningsforbindelse med for å forbedre deres resultater, i samarbeid med andre interessenter, herunder gjennom opplæring av personell og andre former for kapasitetsbygging, og støtte integrering av prinsipper for ansvarlig næringsliv som er forenlige med *Retningslinjene* i deres forretningspraksis. Dialog med og støtte til små og mellomstore bedrifter som de har forretningsforbindelser med er særlig viktig i den forbindelse. Når enheter som et selskap har en forretningsforbindelse med potensielt eksponeres for motstridende krav, for eksempel fra forskjellige kjøpere eller tjenesteleverandører, oppfordres selskaper, samtidig som det tas behørig hensyn til å unngå konkurransehemmende praksis, til å delta i bransjeomfattende samarbeid med andre selskaper, med sikte på å samordne retningslinjer for aktsomhetsvurderinger og risikostyringsstrategier, herunder gjennom utveksling av informasjon.

27. Selskaper oppfordres også til å delta i private initiativer eller initiativer som omfatter flere interessenter, og i sosial dialog om ansvarlig næringsliv, som tiltakene iverksatt i henhold til *OECDs rådsvedtak om retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv*, og de vedlagte prosedyrene.
28. En meningsfull interessentdialog står sentralt i prosessen for aktsomhetsvurderinger. I noen tilfeller kan interessentdialog også være en rettighet i seg selv. Interessentdialog involverer interaktive prosesser gjennom for eksempel møter, høringer eller samråd med relevante interessenter. Relevante interessenter er personer eller grupper, eller deres legitime representanter, som har rettigheter eller interesser knyttet til spørsmålene som omfattes av *Retningslinjene*, som blir eller kan bli berørt av negative konsekvenser forbundet med selskapets virksomhet, varer eller tjenester. Selskapene kan prioritere dialog med de mest berørte eller potensielt berørte interessentene. Graden av påvirkning på interessenter kan ha innvirkning på omfanget av dialogen. Meningsfull interessentdialog innebærer at dialogen med interessentene er kontinuerlig, går begge veier, gjennomføres i god tro av deltakerne på begge sider og tar hensyn til interessentenes synspunkter. For å sikre at interessentdialogen er meningsfull og effektiv er det viktig å sørge for at den skjer i rett tid og er tilgjengelig, hensiktsmessig og trygg for interessentene, samt å identifisere og fjerne eventuelle hindringer for dialog med interessenter som befinner seg i en sårbar eller marginalisert posisjon. OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv og relevante sektorspesifikke veiledere fra OECD inneholder praktiske råd til selskaper om gjennomføring av interessentdialog, herunder som et ledd i selskapets prosess for aktsomhetsvurderinger. Slik dialog kan være særlig viktig i forbindelse med planleggings- og beslutningsprosesser som gjelder prosjekter eller andre aktiviteter som for eksempel involverer intensiv areal- eller vannbruk, som potensielt kan påvirke lokalsamfunn i betydelig grad.
29. Til slutt er det viktig å merke seg at selvregulering og andre tilsvarende initiativer, herunder *Retningslinjene*, ikke skal ulovlig begrense konkurranse og heller ikke bør betraktes som en erstatning for effektive nasjonale lover og reguleringer. Flernasjonale selskaper bør unngå potensielle handels- eller investeringsvridende virkninger av retningslinjer og selvregulerende praksiser når disse utvikles.

III. Offentliggjøring av informasjon

1. Selskaper bør ta hensyn til etablert politikk for offentliggjøring av informasjon i landene og sektorene de driver virksomhet i, og ta i betraktning synspunktene og informasjonsbehovet til aksjonærer og andre interessenter. Selskapene bør offentliggjøre regelmessig, rettidig, pålitelig, tydelig, fullstendig, nøyaktig og sammenlignbar og tilstrekkelig detaljert informasjon om alle vesentlige forhold. Denne informasjonen bør offentliggjøres for hele selskapet, og, der det er hensiktsmessig, også for forretningsområder eller geografiske områder. Selskapenes retningslinjer for offentliggjøring av informasjon bør skreddersys selskapets art, størrelse og beliggenhet, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til kostnadene, kravet til konfidensialitet i forretningsvirksomhet og andre konkurransehensyn.
2. Selskapers retningslinjer for offentliggjøring av informasjon bør omfatte, men ikke begrenses til, vesentlige opplysninger om
 - a) selskapets finansielle og driftsmessige resultater
 - b) virksomhetsmål og bærekraftsrelatert informasjon
 - c) kapitalstrukturer, konsern- /gruppestruktur og kontrollordningene for disse
 - d) store aksjonærer, inkludert reelle rettighetshavere, og stemmerettigheter
 - e) opplysninger om sammensetningen av styret og dets medlemmer, inkludert deres kvalifikasjoner, utvelgelsesprosessen, om de innehar styreverv i andre selskaper, og om styret anser de enkelte styremedlemmene som uavhengige
 - f) godtgjøring av styremedlemmer og toppledere
 - g) transaksjoner med nærstående parter
 - h) forutsigbare risikofaktorer

- i) ledelsesoppbygning og ledelsespolitikk, inkludert graden av samsvar med nasjonale retningslinjer for eierstyring og selskapsledelse og hvordan de gjennomføres
 - j) gjeldskontrakter, inkludert risikoen for manglende overholdelse av forpliktelser
3. Det er også viktig at selskaper deler informasjon om ansvarlig næringsliv som en del av ansvaret de har for å utføre aktsomhetsvurderinger. Noen av disse opplysningene kan også være vesentlige i forbindelse med punkt 2. Informasjon om ansvarlig næringsliv kan omfatte:
- a) verdierklæringer eller erklæringer om forretningspraksis beregnet på offentliggjøring, herunder selskapets retningslinjer som omhandler ansvarlig næringsliv som gir uttrykk for hvordan selskapet har forpliktet seg til å følge prinsippene og standardene i *Retningslinjene*, samt selskapets planer for å gjennomføre aktsomhetsvurderinger
 - b) retningslinjer, herunder etiske retningslinjer som selskapet følger, datoen da de ble vedtatt, samt landene og enhetene disse erklæringerne gjelder for
 - c) opplysninger om tiltak for å forankre ansvarlig næringsliv i selskapets ledelse og tilsynsorganer
 - d) områder hvor selskapet har identifisert vesentlig påvirkning eller risikoer, hvilken påvirkning eller risiko som er identifisert, prioritert og vurdert, samt kriteriene for prioriteringen
 - e) selskapets resultater sammenholdt med erklæringerne i punkt 3a) og retningslinjene i punkt b), inkludert de tiltakene som er truffet for å forebygge eller redusere risiko eller påvirkning identifisert i punkt 3c) og d), inkludert, der det er mulig, estimerte tidslinjer og referansepunkter for forbedring og utfallet av disse, inkludert hvordan selskapet har sørget for eller samarbeidet om gjenoppretting
 - f) opplysninger om internrevisjon, risikostyring og systemer for etterlevelse av lover og regler
 - g) opplysninger om relasjonen til arbeidstakere og andre interessenter

- h) tilleggsopplysninger i tråd med anbefalingene om offentliggjøring av informasjon om ansvarlig næringsliv fastsatt i kapittel IV og VI
4. Selskaper bør utarbeide og offentliggjøre informasjon i samsvar med internasjonalt anerkjente standarder for regnskapsføring og offentliggjøring, og avstå fra å publisere utilstrekkelige eller uklare opplysninger. En uavhengig, kompetent og kvalifisert revisor bør gjennomføre en årlig ekstern revisjon i samsvar med internasjonalt anerkjente standarder for revisjon, etikk og uavhengighet for å gi styret og aksjonærene en rimelig forsikring om at årsregnskapet i alle vesentlige henseender utarbeides i samsvar med gjeldende regelverk for finansiell rapportering. For å styrke troverdigheten til informasjon om ansvarlig næringsliv kan selskapene få slike opplysninger attestert og bekreftet av en ekstern part.

Kommentarer til kapittel III: Offentliggjøring av informasjon

30. Formålet med dette kapittelet er å bidra til økt åpenhet og ansvarlighet i flernasjonale selskapers virksomhet. Tydelig og fullstendig informasjon om selskaper er viktig for en rekke brukere – fra aksjonærer, potensielle investorer og aktører i finanssektoren til arbeidstakere, lokalsamfunn, interessegrupper, myndigheter og allmennheten. For å styrke allmennhetens forståelse av selskapenes oppbygning, aktiviteter, strategier og resultater med hensyn til miljø, samfunn og selskapsstyring, bør selskapene være åpne i sin virksomhet og lydhøre overfor allmennhetens etterspørsel etter stadig mer detaljert informasjon.
31. Det første settet av anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger er identisk med punktene om offentliggjøring av opplysninger i *G20/OECDs prinsipper for eierstyring og selskapsledelse [OECD/LEGAL/0413]*. Ytterligere veiledning er gitt i kommentarene til disse punktene, og anbefalingene i *Retningslinjene* bør tolkes i forhold til disse. Det første settet av anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger fokuserer hovedsakelig på børsnoterte selskaper og alle vesentlige forhold om virksomheten. Vesentlige opplysninger kan defineres som opplysninger som, dersom de blir utelatt eller gjengitt feil, med rimelighet kan forventes å påvirke en investors verdivurdering av et selskap. Dette vil typisk dreie seg om verdien, tidsaspektet og vissheten knyttet til et selskaps fremtidige kontantstrømmer. Vesentlige opplysninger kan også defineres som opplysninger som en fornuftig investor vil anse som viktige for en beslutning om investering eller stemmegiving. I den utstrekning de anses å gjelde sett i forhold til selskapets art, størrelse og beliggenhet, kan anbefalingene om offentliggjøring også være et nyttig verktøy for å forbedre eierstyringen og selskapsledelsen i ikke-børsnoterte selskaper som private aksjeselskaper eller statseide selskaper. Dette settet av

anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger oppfordrer selskapene til i rett tid å offentliggjøre pålitelige, tydelige, fullstendige, nøyaktige, sammenlignbare og tilstrekkelig detaljerte opplysninger om selskapet, herunder dets finansielle stilling, resultater, bærekraft, eierforhold og styring. Opplysninger om godtgjøring av styremedlemmer og topledere angår også aksjonærer, herunder forholdet mellom godtgjørelsen og selskapets langsiktige resultater, bærekraft og robusthet. Selskaper forventes også å formidle rettidige opplysninger som omfatter vesentlige endringer i retningslinjene for godtgjøring av styremedlemmer og topledere samt godtgjøringens nivåer eller beløp i et standardisert og sammenlignbart format, slik at investorer kan vurdere kostnaden og nytten ved godtgjøringsordninger og hvordan insentivordninger som aksjeopsjonsordninger bidrar til resultatet. Vesentlige transaksjoner med nærstående parter og forutsigbare risikofaktorer er andre relevante opplysninger som bør offentliggjøres.

32. *Retningslinjene* omfatter et annet sett anbefalinger om offentliggjøring av opplysninger om ansvarlig næringsliv, inkludert selskapets faktiske eller potensielle negative konsekvenser for befolkningen, miljøet og samfunnet samt tilknyttede aktsomhetsvurderingsprosesser, som kan være vesentlige for beslutningstakingen til en investor og også relevant for en større gruppe interessenter, inkludert arbeidstakere, arbeidstakerrepresentanter, lokalsamfunn og sivilsamfunnet. I forbindelse med offentliggjøring kan aktsomhetsvurderingsprosesser, som nevnt i punkt 3, være et nyttig verktøy selskapene kan bruke til å sikre at de identifiserer og offentliggjør alle relevante opplysninger om ansvarlig næringsliv på en konsistent og troverdig måte, herunder opplysninger som kan være vesentlige. Aktsomhetsvurderinger kan derfor hjelpe selskapene med å identifisere vesentlige risikoer og konsekvenser og gi økt relevans, kvalitet og sammenlignbarhet til offentliggjorte opplysninger i henhold til punkt 2 og 3. Videre kan aktsomhetsvurderingsprosesser være en metode for å sikre troverdig rapportering av selskapets oppnåelsesgrad for mål og forpliktelser som det ikke finnes tydelig definerte eller målbare mål for. Flere land tillater eller krever at det tas hensyn til interessene til interessenter, og mange selskaper gir opplysninger om et bredere sett av temaer enn bare finansielle resultater, for på den måten å vise sitt engasjement og sine resultater med hensyn til ansvarlig forretningspraksis på et mer generelt grunnlag. Denne andre typen av offentliggjøring av opplysninger – eller kommunikasjon med allmennheten og med andre parter som berøres direkte av selskapets virksomhet eller forretningsforbindelser – kan gjelde flere enheter enn dem som dekkes i selskapets finansregnskap. For eksempel kan slik offentliggjøring også omfatte opplysninger om virksomheten til kontraktører, leverandører, partnere i felleskontrollerte foretak («joint venture») eller andre som selskapet har en forretningsforbindelse med.

33. De to formene for offentliggjøring av informasjon beskrevet i punkt 2 og 3 henger sammen, og noen opplysninger kan være relevante i begge tilfeller. *Retningslinjene* bruker vesentlighetsbegrepet i punkt 2 for å fastslå hvilke opplysninger som bør offentliggjøres. Opplysninger i punkt 2, innbefattet de som gjelder forhold knyttet til ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger, kan også anses som vesentlige hvis informasjonen, dersom den blir utelatt eller gjengitt feil, med rimelighet kan forventes å påvirke en investors vurdering av et selskaps verdi, tidsplaner og visshet om et selskaps fremtidige kontantstrømmer, eller en investors investering eller stemmegiving. Fastsettelsen av hvilke opplysninger som er vesentlige kan variere over tid og avhenge av den lokale konteksten, særlige forhold knyttet til selskapet og nasjonale krav. Brukere av finansielle opplysninger og markedsdeltakere trenger informasjon om rimelig forutsigbare vesentlige risikoer, for eksempel: risiko som er spesifikk for bransjen eller de geografiske områdene selskapet driver virksomhet i; avhengighet av råvarer og forsyningskjeder; finansmarkedsrisiko, herunder rente- eller valutarisiko; risiko knyttet til derivater og transaksjoner utenom balansen; risiko knyttet til forretningsatferd; risiko knyttet til digital sikkerhet; samsvarsrisiko; og bærekraftsrisiko, særlig klimarelatert. Visse land kan også kreve eller anbefale offentliggjøring av opplysninger om bærekraftsforhold som er viktige for selskapets arbeidsstyrke og sentrale interessenter, eller for innflytelsen et selskap kan ha på ikke-diversifiserbar risiko.
34. Når det gjelder informasjon som offentliggjøres i henhold til punkt 3, kan risikoer og konsekvenser uten en tilsynelatende økonomisk betydning, men som er relevante for mennesker og miljøet, få en økonomisk betydning for selskapet på et senere tidspunkt.
35. Anbefalingene om offentliggjøring av informasjon i dette kapittelet og ellers i *Retningslinjene* bør ikke legge urimelige administrative eller kostnadsmessige byrder på selskaper. Det bør heller ikke forventes at selskaper offentliggjør opplysninger som kan sette deres konkurranseposisjon i fare, med mindre offentliggjøring er nødvendig for at en investor skal kunne treffe fullt ut informerte beslutninger, og for å unngå å villedde investorer.
36. Informasjonen bør utarbeides og offentliggjøres i samsvar med internasjonalt anerkjente standarder for regnskapsføring og offentliggjøring. En uavhengig, kompetent og kvalifisert revisor bør gjennomføre en årlig ekstern revisjon i samsvar med internasjonalt anerkjente standarder for revisjon, etikk og uavhengighet for å gi en rimelig forsikring om hvorvidt årsregnskapet i alle vesentlige henseender er utarbeidet i samsvar med et gjeldende rammeverk for finansiell rapportering.

37. Mange selskaper har iverksatt tiltak utformet for å skulle hjelpe dem med å overholde lovgivningen og god forretningsskikk, og for å få større åpenhet omkring sin virksomhet. Stadig flere selskaper har utarbeidet frivillige retningslinjer som uttrykker forpliktelser knyttet til internasjonale standarder eller etiske verdier på områder som miljø, inkludert klimaendringer, biologisk mangfold, menneskerettigheter, arbeidsrettslige standarder, forbrukervern eller beskatning. Spesialiserte styringssystemer som har som mål å hjelpe selskapene til å respektere disse forpliktelsene er allerede blitt eller blir utarbeidet og er under stadig utvikling; herunder for eksempel informasjonssystemer, driftsprosedyrer og opplæringskrav.
38. Selskaper kan bli pålagt å rapportere i henhold til mer omfattende standarder for offentliggjøring innført av regulerende myndigheter eller organer for børsnoteering. Selskapene bør gjøre sitt beste for å vedta og innrette seg etter gjeldende beste globale praksis og de nyeste standardene for offentliggjøring, for eksempel om klima og utslipp, der dette samsvarer med nasjonale lovkrav eller påbud om offentliggjøring. Selskaper samarbeider med ikke-statlige organisasjoner og mellomstatlige organisasjoner om å utarbeide rapporteringsstandarder som styrker selskapenes evne til å kommunisere om hvordan virksomheten deres bidrar til resultater når det gjelder bærekraftig utvikling.
39. Selskaper oppmuntres til proaktivt å kommunisere relevante opplysninger om ansvarlig næringsliv, gi lett tilgjengelige, brukervennlige, rettidige, nøyaktige, tydelige og fullstendige opplysninger, gi rimelig tilgang til publiserte opplysninger og vurdere å gjøre bruk av informasjonsteknologi for å nå dette målet. Opplysninger som gjøres tilgjengelig for brukere i hjemmemarkeder bør også være tilgjengelige for alle interesserte brukere med hensyntagen til tilgjengelighet. Selskapene bør søke å sikre at opplysningene presenteres på en måte som er tilpasset ulike målgrupper, og de kan treffe særlige tiltak for å gjøre opplysninger tilgjengelig for grupper som ikke har tilgang til elektroniske eller trykte medier (for eksempel avsidesliggende eller fattige lokalsamfunn som berøres direkte av selskapets virksomhet).
40. Å la en uavhengig, kompetent og kvalifisert enhet gjennomgå informasjonen om ansvarlig næringsliv i samsvar med internasjonalt anerkjente standarder for attestasjon kan underbygge og styrke tilliten til den offentliggjorte informasjonen og bidra til høyere kvalitet og mer sammenlignbar rapportering.

IV. Menneskerettigheter

Statene plikter å beskytte menneskerettighetene. Selskaper bør, innenfor rammen av internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, de internasjonale menneskerettighetsforpliktelsene til landene der de driver virksomhet, samt relevante nasjonale lover og regler,

1. respektere menneskerettighetene, hvilket betyr at de bør unngå å krenke andres menneskerettigheter og bør håndtere negativ påvirkning på menneskerettighetene som de er involvert i
2. i forbindelse med egen virksomhet, unngå å forårsake eller bidra til negativ påvirkning på menneskerettighetene og håndtere slik påvirkning når den oppstår
3. etterstrebe å forebygge eller begrense negativ påvirkning på menneskerettigheter som er direkte knyttet til deres virksomhet, varer eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse, selv om de ikke har bidratt til den
4. ha offentlig tilgjengelige retningslinjer som forplikter til å respektere menneskerettighetene
5. gjennomføre aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettighetene tilpasset selskapets størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, samt alvorlighetsgraden av risikoen for negativ påvirkning på menneskerettigheter
6. sørge for eller samarbeide gjennom legitime prosesser for å gjenopprette negativ påvirkning på menneskerettighetene der de identifiserer at de har forårsaket eller bidratt til dette

Kommentarer til kapittel IV: Menneskerettigheter

41. Dette kapittelet innledes med å fastsette et rammeverk for de spesifikke anbefalingene om selskapers respekt for menneskerettigheter. Det trekker veksler på FNs rammeverk for næringsliv og menneskerettigheter «beskytt, respekter og gjenopprett», og er i samsvar FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) for gjennomføring av dette, samt Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) trepartserklæring om grunnleggende prinsipper for flernasjonale selskaper og sosialpolitikk.
42. Innledningen og det første punktet anerkjenner at stater plikter å beskytte menneskerettighetene, og at selskaper, uavhengig av størrelse, sektor, hvilken kontekst de driver virksomhet i, eierforhold og struktur, bør respektere menneskerettighetene uansett hvor de driver virksomhet. Respekt for menneskerettighetene er den globale standarden for forventet atferd for selskaper, uavhengig av statenes evne og/eller vilje til å oppfylle sine menneskerettsforpliktelser, og uten at disse forpliktelsene derved reduseres.
43. En stats unnlatelse av enten å håndheve relevante nasjonale lover eller oppfylle internasjonale menneskerettsforpliktelser, eller det faktum at en stat kan handle i strid med slik lovgivning eller internasjonale forpliktelser, reduserer ikke forventningen om at selskaper respekterer menneskerettighetene. I land der nasjonale lover og reguleringer er i konflikt med internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, bør selskapene bestrebe seg på å etterleve disse prinsippene og standardene i størst mulig grad uten derved å handle i strid med nasjonal rett, i samsvar med punkt 2 i kapittelet om begreper og prinsipper.
44. I alle tilfeller, og uavhengig av landet eller den spesifikke konteksten selskapet driver virksomhet i, bør det som et minimum henvises til de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene uttrykt i den internasjonale menneskerettighetskatalogen («International Bill of Human Rights»), som består av Verdenserklæringen om menneskerettighetene og de viktigste instrumentene som denne er kodifisert gjennom: FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, samt til prinsippene om grunnleggende rettigheter fastsatt i ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet.
45. Selskaper kan ha innvirkning på praktisk talt hele spekteret av internasjonalt anerkjente menneskerettigheter. I praksis kan noen menneskerettigheter stå mer i fare for å bli krenket enn andre i bestemte bransjer eller kontekster, og vil derfor bli viet særlig oppmerksomhet. Situasjoner kan imidlertid endre seg,

og alle rettighetene bør derfor være gjenstand for periodiske gjennomganger. Avhengig av omstendighetene kan selskaper måtte vurdere ytterligere standarder. Selskapene bør for eksempel respektere menneskerettighetene til personer som tilhører bestemte grupper eller befolkninger som krever særlig oppmerksomhet, når selskapene står i fare for å forårsake negative konsekvenser for deres menneskerettigheter. Selskapene bør rette særlig oppmerksomhet mot eventuelle negative konsekvenser for enkeltpersoner, for eksempel menneskerettighetsforkjempere, som kan være i faresonen grunnet marginalisering, sårbarhet eller andre forhold, enten alene eller som medlemmer av en bestemt gruppe eller befolkning, inkludert urfolk. OECDs veiledning for aktsomhetsvurderinger, inkludert OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv, OECDs veileder for god interessentdialog i utvinningsindustrien og OECD-FAOs veileder for ansvarlige leverandørkjeder i landbrukssektoren, inneholder ytterligere praktiske råd om dette, inkludert om informert forhåndssamtykke gitt på fritt grunnlag (FPIC). Rettighetene til urbefolkningsgrupper (FN-ekklæringen om urfolks rettigheter), personer som tilhører nasjonale, etniske, religiøse eller språklige minoriteter, kvinner, barn, funksjonshemmede og migrantarbeidere og deres familier, er blitt utdypet gjennom FN-instrumenter. I situasjoner med væpnet konflikt bør næringslivet dessuten respektere standardene i internasjonal humanitærrett. Ved væpnet konflikt eller forhøyet risiko for grove brudd bør selskaper gjennomføre skjerpede aktsomhetsvurderinger med hensyn til negative konsekvenser, herunder brudd på internasjonal humanitærrett.

46. I punkt 1 består håndtering av faktiske og potensielle negative konsekvenser på menneskerettighetene av å iverksette passende tiltak for å identifisere, forebygge (der det er mulig) og begrense potensielle konsekvenser på menneskerettighetene, gjenopprette faktiske konsekvenser og gjøre rede for hvordan negative konsekvenser på menneskerettighetene håndteres. Begrepet «krenke» viser til negative konsekvenser et selskap kan påføre enkeltpersoners menneskerettigheter.
47. Punkt 2 anbefaler at selskaper unngår å forårsake eller bidra til negative konsekvenser på menneskerettighetene i forbindelse med egne aktiviteter, og å håndtere slike konsekvenser når de oppstår. «Aktiviteter» kan omfatte både handlinger og unnlater. Når et selskap forårsaker eller kan forårsake negative konsekvenser på menneskerettighetene, bør det treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge konsekvensene. Når et selskap bidrar til eller kan bidra til slike konsekvenser, bør det treffe de nødvendige tiltak for å stanse eller forebygge sitt bidrag og bruke sin innflytelse for å begrense eventuelle gjenværende konsekvenser i størst mulig grad. Påvirkningsmuligheter anses å foreligge når

selskapet har mulighet til å få i stand en endring i praksisene til en enhet som forårsaker negative konsekvenser for menneskerettighetene.

48. Punkt 3 tar opp mer komplekse situasjoner der et selskap ikke har bidratt til negativ påvirkning på menneskerettighetene, men der slik påvirkning likevel er direkte knyttet til selskapets virksomhet, varer eller tjenester gjennom dets forretningsforbindelse med en annen enhet. Punkt 3 har ikke til formål å flytte ansvaret fra enheten som forårsaker negativ påvirkning på menneskerettighetene til selskapet enheten har en forretningsforbindelse med. For å oppfylle forventningen i punkt 3 vil et selskap, enten på egen hånd eller i samarbeid med andre enheter, etter det som anses mest hensiktsmessig, måtte bruke og, ved behov, øke sine påvirkningsmuligheter til å øve innflytelse på enheten som forårsaker de negative konsekvensene, med sikte på å forebygge eller begrense disse konsekvensene. «Forretningsforbindelser» omfatter forbindelser til forretningspartnere, enheter i leverandørkjeden og enhver annen ikke-statlig eller statlig enhet som har en direkte tilknytning til selskapets forretningsvirksomhet, varer eller tjenester. Hvilke tiltak som er hensiktsmessige i slike situasjoner vil avhenge av faktorer som selskapets påvirkningsmuligheter overfor den berørte enheten, hvor viktig forbindelsen er for selskapet, hvor alvorlige konsekvensene er, og hvorvidt det å bryte forbindelsen i seg selv vil medføre negativ påvirkning på menneskerettighetene.
49. Punkt 4 anbefaler at selskaper gir uttrykk for sin forpliktelse til å respektere menneskerettighetene i offentlig tilgjengelige retningslinjer som (i) er godkjent på høyeste ledelsesnivå i selskapet, (ii) bygger på relevant intern og/eller ekstern ekspertise, (iii) fastsetter selskapets menneskerettighetsforventninger til egne ansatte, forretningspartnere og andre parter som har en direkte tilknytning til selskapets virksomhet, varer eller tjenester, (iv) kommuniseres internt og eksternt til alle ansatte, forretningspartnere og andre relevante parter, (v) gjenspeiles i selskapets operasjonelle retningslinjer og prosedyrer som er nødvendige for å integrere det i hele selskapet.
50. Punkt 5 anbefaler at selskaper gjennomfører aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettighetene. Prosessen innebærer at man vurderer faktisk og potensiell påvirkning på menneskerettighetene, integrerer funnene og setter inn nødvendige tiltak, måler effekten av tiltakene og kommuniserer hvordan påvirkninger blir håndtert. Aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettighetene kan inngå som en del av selskapets bredere risikostyringssystem, forutsatt at de ikke bare har til formål å identifisere og styre konkrete risikoer for selve selskapet, men også dekker risikoer for rettighetshavere. Det er en kontinuerlig prosess som anerkjenner at menneskerettighetsrisikoer kan endre seg

over tid ettersom selskapets virksomhet og konteksten denne drives i utvikler seg. Ytterligere veiledning om aktsomhetsvurderinger, herunder i forbindelse med leverandørkjeder, og hensiktsmessige tiltak mot risikoer som oppstår i leverandørkjeder, er gitt i punkt A.11 til A.13 i kapittelet om overordnede retningslinjer og i kommentarene til disse. I tillegg er det utarbeidet ytterligere veiledning for spesifikke sektorer og risikospørsmål, samt på tverrsektorielt nivå gjennom OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Å gjennomføre aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettighetene kan innebære å vurdere både særskilte og sammenfallende risikoer, herunder de som gjelder individuelle egenskaper eller de som gjelder sårbare eller marginaliserte grupper. Meningsfull interessedialog er viktig i denne forbindelse, og å vurdere måter å maksimere bærekraftige utviklingsresultater for disse gruppene på kan også være relevant.

51. Når selskaper, gjennom sine aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettighetene eller på andre måter, identifiserer at de har forårsaket eller bidratt til negative konsekvenser, anbefaler *Retningslinjene* at de sørger for eller samarbeider gjennom legitime prosesser i den hensikt å gjenopprette disse konsekvensene. Selskapene bør etablere eller delta i prosesser som muliggjør gjenoppretting. Enkelte situasjoner krever samarbeid med rettslige eller statlige ikke-rettslige instanser. I andre situasjoner kan klageordninger på virksomhetsnivå for personer som kan bli berørt av selskapets virksomhet være en effektiv måte å ivareta slike prosesser på, så lenge de oppfyller kjernekriteriene legitimitet, tilgjengelighet, forutsigbarhet, likebehandling, forenlighet med *Retningslinjene*, åpenhet, forenlighet med rettigheter og det å være en kilde til kontinuerlig læring, og så lenge de er basert på dialog og engasjement med sikte på å søke omforente løsninger. Slike ordninger kan administreres av et selskap selv eller i samarbeid med andre interessenter, og kan være en kilde til kontinuerlig læring. Klageordninger på virksomhetsnivå bør ikke brukes til å undergrave fagforeningers rolle i håndteringen av arbeidstvister, og de bør heller ikke være til hinder for tilgang til rettslige eller ikke-rettslige klageinstanser, herunder de nasjonale kontaktpunktene omhandlet i *Retningslinjene*.

V. Sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet

Selskaper bør, i samsvar med gjeldende lover og regler, forholdet mellom partene i arbeidslivet og sysselsettingspraksis samt gjeldende internasjonale arbeidsrettslige standarder, unngå all ulovlig praksis når det gjelder sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet og i tråd med forventningene om aktsomhetsvurderinger beskrevet i kapittel II og IV

1.

- a) respektere arbeidstakeres rett til å opprette eller slutte seg til fagforeninger og representative organisasjoner etter eget valg, herunder ved å unngå å gripe inn i arbeidstakeres valg om å opprette eller slutte seg til en fagforening eller representativ organisasjon etter eget valg
- b) respektere den rett arbeidstakere har til at fagforeninger og representative organisasjoner etter deres eget valg anerkjennes med henblikk på kollektive forhandlinger, og delta, enten enkeltvis eller gjennom arbeidsgiverorganisasjoner, i konstruktive forhandlinger med slike representanter med sikte på å inngå avtaler om arbeidsvilkår
- c) bidra til effektiv avskaffing av barnearbeid og, som en hastesak, treffe umiddelbare og effektive tiltak for å sikre at de verste former for barnearbeid blir avskaffet
- d) bidra til avskaffing av alle former for tvangsarbeid og, som en hastesak, treffe umiddelbare og effektive tiltak for å sikre at tvangsarbeid blir avskaffet
- e) i all sin virksomhet følge prinsippet om likestilling og likebehandling på arbeidsmarkedet, og i arbeids- eller yrkesforhold ikke forskjellsbehandle arbeidstakerne på grunnlag av rase, farge, kjønn, religion, politiske meninger, nasjonal tilhørighet eller sosial bakgrunn, funksjonsnedsettelse eller annen status, med mindre visse preferanser for arbeidstakernes egenskaper fremmer fastlagte nasjonal politikk som har som mål å fremme økt likestilling på arbeidsmarkedet, eller er relatert til iboende krav til en stilling

- f) sørge for et trygt og sunt arbeidsmiljø i tråd med ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet

2.

- a) gi arbeidstakernes representanter de ressurser som kreves for å støtte utviklingen av effektive kollektive avtaler/tariffavtaler
- b) i rett tid gi arbeidstakernes representanter informasjon som kreves for å kunne føre meningsfulle forhandlinger om arbeidsvilkår
- c) gi arbeidstakerne og deres representanter informasjon som kreves for å kunne danne seg et sannferdig og riktig bilde av enhetens eller, der det er hensiktsmessig, hele selskapets, resultater

3. fremme samråd og samarbeid mellom arbeidsgivere og arbeidstakere og deres representanter gjennom legitime prosesser, strukturer eller mekanismer i forhold som er av felles interesse

4.

- a) i all sin virksomhet opptre i samsvar med standarder for arbeidsforhold, kontraktsregulerte ordninger og forholdet mellom partene i arbeidslivet
- b) når flernasjonale selskaper driver virksomhet i andre land, tilby lønninger, goder og arbeidsvilkår i sine virksomheter som ikke er mindre gunstige for arbeidstakerne enn dem som tilbys av tilsvarende arbeidsgivere i vertslandet. Når det ikke finnes tilsvarende arbeidsgivere, bør selskapene tilby så gode lønninger, goder og arbeidsvilkår som mulig, i samsvar med myndighetenes politikk og gjeldende internasjonale standarder. Disse vilkårene bør stå i forhold til selskapets økonomiske stilling, men bør som et minstekrav være gode nok til å dekke arbeidstakernes og deres familiers grunnleggende behov

- c) opprettholde høyest mulig standard for sikkerhet og helse på arbeidsplassen

5. i deres virksomhet, så langt som praktisk mulig, og i samarbeid med arbeidstakernes representanter og eventuelt også relevante myndigheter, ansette og lære opp lokal arbeidskraft slik at de kan bedre sine ferdigheter

6. dersom det vurderes å foreta endringer i virksomheten som kan få store konsekvenser for sysselsettingen, særlig ved nedlegging av enheter som innebærer massepermitteringer eller masseoppsigelser, gi varsel i rimelig tid om slike endringer til de berørte arbeidstakernes representanter og deres organisasjoner, eventuelt også til relevante myndigheter, og samarbeide med arbeidstakernes representanter og ansvarlige myndigheter for å begrense negative følger av disse endringene så langt som overhodet praktisk mulig. På bakgrunn av de særlige forholdene i hver enkelt sak bør ledelsen tilstrebe å gi varsel før det treffes endelig beslutning. Andre framgangsmåter kan også benyttes for å få til et meningsfylt samarbeid med sikte på å begrense følgene av slike beslutninger
7. i forbindelse med forhandlinger i god tro med arbeidstakernes representanter om arbeidsvilkår, eller når arbeidstakerne benytter sin rett til å organisere seg, ikke true med flytting av hele eller deler av en driftsenhet fra det aktuelle landet eller overføre arbeidstakere fra selskapets enheter i andre land for på utilbørlig vis å påvirke forhandlingene eller hindre arbeidstakerne i å benytte sin rett til å organisere seg eller sin rett til kollektive forhandlinger
8. gjøre det mulig for arbeidstakernes representanter å forhandle om kollektive avtaler eller om spørsmål som gjelder forholdet mellom ansatte og ledelsen, og tillate at partene drøfter saker av felles interesse med representanter for ledelsen som har myndighet til å treffe avgjørelse i disse sakene

Kommentarer til kapittel V: Sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet

52. Dette kapittelet åpner med en henvisning til «gjeldende» lover og reguleringer, som er ment å anerkjenne at flernasjonale selskaper, når de driver virksomhet innenfor bestemte lands jurisdiksjoner, kan være underlagt nasjonale og internasjonale regelverk som regulerer sysselsetting og forholdet mellom partene i arbeidslivet. Begrepene «rådende forhold mellom partene i arbeidslivet» og «praksis i arbeidsforhold» er tilstrekkelig brede til at de kan fortolkes på ulike måter i lys av forskjellige nasjonale forhold – for eksempel forskjeller i forhandlingsmulighetene som er tilgjengelige for arbeidstakere i henhold til nasjonale lover og reguleringer.
53. Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) er det kompetente organ til å fastsette og administrere internasjonale arbeidsrettslige standarder og fremme grunnleggende rettigheter i arbeidslivet slik det er slått fast i ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet. *Retningslinjene* har, som

et frivillig instrument, en rolle å spille når det gjelder å fremme etterlevelse av disse standardene og prinsippene blant flernasjonale selskaper. Bestemmelsene i dette kapittelet i *Retningslinjene* gjenspeiler de relevante bestemmelsene i erklæringen og i ILOs trepartserklæring om grunnleggende prinsipper for flernasjonale selskaper og sosialpolitikk (ILOs erklæring om flernasjonale selskaper). ILOs erklæring om flernasjonale selskaper fastsetter prinsipper innen sys-selsetting, opplæring, arbeidsvilkår og forholdet mellom partene i arbeidslivet, mens OECDs retningslinjer omhandler alle viktige aspekter ved selskapenes atferd. OECDs retningslinjer og ILOs erklæring om flernasjonale selskaper refererer til atferden som forventes av selskaper, og er ment å være parallelle instrumenter som ikke er i strid med hverandre. ILOs erklæring om flernasjonale selskaper kan følgelig, i den utstrekning den er mer utdypende, være til hjelp i forståelsen av *Retningslinjene*. Det institusjonelle ansvaret for oppfølgingsprosedyrene i henhold til ILOs erklæring om flernasjonale selskaper og *Retningslinjene* er imidlertid atskilt.

54. Terminologien som er brukt i kapittel V samsvarer med den som er brukt i ILOs erklæring om flernasjonale selskaper. Selv i fravær av et ansettelsesforhold forventes selskaper å opptre i samsvar med anbefalingene om risikobaserte akt-somhetsvurderinger og leverandørkjeder i punkt A.11 til A.14 i kapittel II Over-ordnede retningslinjer. Dette gjelder særlig i sektorer hvor det kan være mer vanlig med uformelle ordninger, korttidsarbeid, mangel på anstendig arbeid og digital omstilling.
55. Disse anbefalingene gjelder ikke reelle sivile og kommersielle forbindelser, men har snarere som mål å sikre at personer som er i et ansettelsesforhold får den beskyttelsen de har krav på i henhold til *Retningslinjene*.
56. Punkt 1 i dette kapittelet er ment å gjenspeile alle de grunnleggende prinsippene og rettighetene i arbeidslivet som er omhandlet i ILOs erklæring om grunn-leggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet, det vil si organisasjonsfrihet og rett til å føre kollektive forhandlinger, effektiv avskaffing av barnearbeid, avskaf-fing av alle former for tvangsarbeid, likebehandling i arbeidslivet, og å fremme et trygt og sunt arbeidsmiljø. Disse prinsippene og rettighetene er utviklet i ILO-konvensjoner i form av spesifikke rettigheter og forpliktelser som aner-kjennes som grunnleggende.
57. Punkt 1c) anbefaler at flernasjonale selskaper bidrar til effektiv avskaffing av barnearbeid i henhold til ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigh-eter i arbeidslivet. Mangeårige ILO-instrumenter om barnearbeid er konven-sjon nr. 138 og anbefaling nr. 146 (begge vedtatt i 1973) om minstealdre for

arbeidere, og ILO-konvensjon nr. 182 og anbefaling nr. 190 om de verste former for barnearbeid. Gjennom praksis for arbeidsledelse, ved å skape godt betalte, anstendige arbeidsplasser av høy kvalitet og gjennom sine bidrag til økonomisk vekst, kan flernasjonale selskaper spille en positiv rolle i å gripe fatt i de grunnleggende årsakene til fattigdom generelt og barnearbeid spesielt. Det er viktig å anerkjenne og støtte flernasjonale selskapers bidrag til arbeidet med å finne en varig løsning på problemet med barnearbeid. I så henseende er det å heve standarden på utdanningen for barn som bor i vertslandene av særlig stor betydning.

58. Punkt 1d) anbefaler at selskaper bidrar til å avskaffe alle former for tvangsarbeid, som er et annet prinsipp i ILOs erklæring om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet og i FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter anerkjent som retten alle mennesker har til å være fri fra tvangsarbeid. Henvisningen til denne grunnleggende rettigheten i arbeidslivet er basert på ILO-konvensjon nr. 29 av 1930 og dens protokoll fra 2014 samt konvensjon nr. 105 av 1957. Konvensjon nr. 29 oppfordrer regjeringer til å «oppheve bruken av tvangsarbeid i alle dets former innen kortest mulig tidsfrist», mens konvensjon nr. 105 oppfordrer regjeringer til å «undertrykke og ikke gjøre bruk av noen form for tvangsarbeid» for bestemte spesifiserte formål (for eksempel som et middel til politisk tvang eller som et middel i arbeidsdisiplinen), og til å «treffe effektive tiltak for å sikre øyeblikkelig og fullstendig avskaffelse av tvangsarbeid». Samtidig er det ILO som er det kompetente organ når det gjelder å håndtere det vanskelige spørsmålet om fengselsarbeid, særlig i forbindelse med utleie av innsatte til (eller at innsatte stilles til rådighet for) privatpersoner, selskaper eller organisasjoner. Selskaper bør treffe de nødvendige tiltak for å forhindre menneskehandel, herunder når formålet er tvangsarbeid, og arbeide for å bekjempe tvangstiltak, herunder gjeldsslaveri. Selskaper bør forholde seg til ILOs indikatorsett for tvangsarbeid (ILO Indicators of Forced Labour), og øke åpenheten rundt tiltakene de treffer for å håndtere risikoer knyttet til tvangsarbeid i forbindelse med selskapets virksomhet, varer og tjenester.
59. Henvisningen til prinsippet om likebehandling i arbeidslivet i punkt 1e) anses å gjelde for vilkår knyttet til ansettelse, tildeling av arbeidsoppgaver, avskjedigelse, lønn og ytelser, forfremmelse, overføring eller omplassering, oppsigelse, opplæring og avgang med pensjon. Listen over ikke-tillatte grunnlag for forskjellsbehandling, som er tatt fra ILO-konvensjon nr. 111 om diskriminering (i sysselsetting og yrke), ILO-konvensjon nr. 100, konvensjon nr. 183 om mødrevern, konvensjon nr. 159 om yrkesrettet attføring og sysselsetting (funksjonshemmede), anbefaling nr. 162 om eldre arbeidstakere og anbefaling nr. 200 om HIV og AIDS i arbeidslivet, anser at all differensiering, utestenging eller favorisering

på disse grunnlag er i strid med konvensjonene, anbefalingene og regelverket. Begrepet «annen status» som brukt i *Retningslinjene*, viser til fagforeningsaktiviteter og personlige egenskaper som alder, funksjonshemming, kjønn, graviditet, sivilstand, seksuell legning eller HIV-status. I punkt 1e) forventes selskaper å fremme like muligheter for alle, med særlig vekt på like kriterier for utvelging, vederlag, opplæring og forfremmelse og lik bruk av disse kriteriene, og å hindre forskjellsbehandling eller oppsigelse på grunn av ekteskap, graviditet eller av arbeidstakere med familieforpliktelser. I den forbindelse er ILO-konvensjon nr. 190 om vold og trakassering i arbeidslivet relevant.

60. Punkt 1f) anbefaler alle selskaper å sørge for et trygt og sunt arbeidsmiljø, herunder ved å forebygge ulykker og helseskader som følge av, i forbindelse med, eller som oppstår under arbeidet, ved så langt det er praktisk mulig å minimere årsakene til de iboende farene i arbeidsmiljøet.
61. I punkt 2c) i dette kapittelet forventes det at opplysninger som selskapene gir til arbeidstakerne sine og deres representanter skal gi et «pålitelig bilde» av resultatene. Disse opplysningene gjelder følgende: oppbygningen av selskapet, dets økonomiske og finansielle stilling og utsikter, dets negative påvirkning på helse, miljø og sikkerhet, sysselsettingstrender og forventede større endringer i virksomheten, samtidig som det tas hensyn til legitime krav til konfidensialitet i forretningsvirksomheten. Hensyn til konfidensialitet i forretningsvirksomheten kan føre til at opplysninger på visse punkter ikke kan gis eller ikke kan gis uten garantier.
62. Henvisningen til samrådsformer for medbestemmelse i kapittelets punkt 3 er tatt fra ILOs anbefaling nr. 94 om rådslaging og samarbeid mellom arbeidsgivere og arbeidstakere på foretaksnivå. Den er også i samsvar med en bestemmelse i ILOs erklæring om flernasjonale selskaper. Slike samrådsordninger bør ikke komme i stedet for arbeidstakernes rett til å forhandle om arbeidsvilkår. En anbefaling om samrådsordninger når det gjelder arbeidsordninger er også en del av punkt 8.
63. I punkt 4 forstås standarder for arbeidsforhold og forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker å omfatte lønns- og arbeidstidsordninger. Henvisningen til helse og sikkerhet på arbeidsplassen innebærer at flernasjonale selskaper forventes å følge gjeldende påbudte standarder og bransjenormer for å minimere risikoen for ulykker og helseskader som følge av, i forbindelse med, eller som skjer under arbeidet. Dette oppmuntrer selskapene til å bestrebe seg på å oppnå bedre resultater når det gjelder helse og sikkerhet på arbeidsplassen i alle deler av virksomheten, selv der dette kanskje ikke formelt kreves av gjeldende

reguleringer i de landene de opererer. Det oppmuntrer også selskapene til å respektere arbeidstakernes mulighet til å kunne fjerne seg fra en arbeidssituasjon når det er rimelig grunn til å tro at den utgjør en overhengende og alvorlig fare for helse eller sikkerhet. På grunn av deres betydning og komplementaritet mellom beslektede anbefalinger gjenspeiles problemstillinger knyttet til helse og sikkerhet også andre steder i *Retningslinjene*, særlig i kapitlene Forbrukerinteresser og Miljøvern. ILOs anbefaling nr. 194 om ulykker og sykdommer knyttet til yrkesutøvelse er en veiledende liste over yrkesrelaterte sykdommer samt retningslinjer og veiledninger som selskaper kan ta i betraktning ved implementering av *Retningslinjene*. Ytterligere veiledning for selskaper om helse og sikkerhet på arbeidsplassen er tilgjengelig i del IV (Tiltak på bedriftsnivå) i ILOs konvensjon nr. 155 om sikkerhet og helse og arbeidsmiljøet samt i retningslinjene for styringssystemer for helse og sikkerhet på arbeidsplassen (ILO-OSH).

64. I anbefalingen i kapittelets punkt 5 oppfordres flernasjonale selskaper til å rekruttere en tilstrekkelig stor del av arbeidsstyrken lokalt, herunder ledere, og å gi dem opplæring. All opplæring knyttet til kompetanseheving og omskolering bør bygge på forventede fremtidige endringer i virksomheten og arbeidsgiverens behov, herunder de som følger av endringer i samfunnet, miljø og teknologi, risikoer og muligheter knyttet til automatisering, digitalisering, rettferdig omstilling og bærekraftig utvikling. Ordlyden i dette punktet om opplærings- og ferdighetsnivåer utfyller teksten i punkt 4 i kapittelet Overordnede retningslinjer om å oppmuntre til oppbygging av humankapital. Henvisningen til lokal arbeidskraft utfyller teksten som oppmuntrer til lokal kapasitetsbygging i punkt A.3 i kapittelet Overordnede retningslinjer. ILOs anbefaling nr. 195 om utvikling av menneskelige ressurser oppfordrer også selskaper til å investere, så langt det praktisk lar seg gjøre, i utdanning, opplæring og livslang læring, og til å sikre at kvinner og andre sårbare grupper som ungdom, folk med lav utdanning, funksjonshemmede, innvandrere, eldre arbeidstakere og urbefolkningsgrupper, gis like muligheter til opplæring.
65. Selskaper har en viktig rolle å spille når det gjelder å fremme og skape anstendig arbeid. I punkt 6 anbefales selskapene å gi varsel i rimelig tid til arbeidstakernes representanter og vedkommende offentlige myndigheter om endringer i virksomheten som kan få store virkninger for sysselsettingen, særlig nedlegging av en enhet eller innføring av mer automatisering som medfører massepermitteringer eller masseoppsigelser. Som angitt i nevnte punkt, er formålet med denne bestemmelsen å skape en mulighet for samarbeid med sikte på å begrense virkningene av slike endringer. Dette er et viktig prinsipp, som i stor utstrekning gjenspeiles i de tilsluttede partenes lover og praksis som gjelder forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, selv om tilnærmingen til å sikre

en mulighet til meningsfullt samarbeid ikke er identisk i alle tilsluttede land. I dette punktet anføres det også at det ville være hensiktsmessig dersom ledelsen i lys av de særlige forholdene kan gi slikt varsel før den endelige beslutningen tas. Faktisk er varsel før den endelige beslutningen tas et gjennomgående trekk i en rekke av de tilsluttede lands lover og praksis som gjelder forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Det er imidlertid ikke det eneste middelet for å sikre en mulighet for meningsfullt samarbeid med sikte på å begrense virkningene av slike beslutninger, og andre tilsluttede parters lover og praksis har bestemmelser om andre midler, for eksempel fastsatte tidsrom der det må gjennomføres samråd før beslutninger kan gjennomføres.

VI. Miljø

Selskaper spiller en nøkkelrolle i å fremme bærekraftige økonomier og kan bidra til å levere en effektiv og progressiv respons på globale, regionale og lokale miljøutfordringer, inkludert den akutte trusselen om klimaendringer. Innenfor rammen av lover, regler og forvaltningspraksis i landene de opererer i, og med hensyn til aktuelle internasjonale avtaler, prinsipper, mål og standarder, bør selskaper drive sin virksomhet på en slik måte at de tar tilbørlig hensyn til behovet for å verne miljøet og dermed arbeidstakere, lokalsamfunn og samfunnet generelt, unngår og håndterer negativ påvirkning på miljøet, og bidrar til det overordnede målet om bærekraftig utvikling. Negativ påvirkning på miljøet som selskaper kan være involvert i, er blant annet

- a) klimaendringer
- b) tap av biologisk mangfold
- c) ødeleggelse av økosystemer på land og i ferskvann, og av marine økosystemer
- d) avskoging
- e) forurensning av luft, vann og jord
- f) feilhåndtering av avfall, herunder farlige stoffer

Kommentarene til dette kapittelet beskriver viktige forskjeller mellom ulike miljøpåvirkning, herunder med hensyn til klimaendringer og hvordan forholdet mellom det enkelte selskap og denne påvirkningen bør vurderes i lys av relevante rammeverk.

Selskaper bør særlig

1. opprette og vedlikeholde et miljøstyringssystem tilpasset selskapet og knyttet til selskapets virksomhet, varer og tjenester gjennom hele livssyklusen, herunder ved å gjennomføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger av negativ miljøpåvirkning i henhold til kapittel II, blant annet ved å
 - a) identifisere og vurdere negativ miljøpåvirkning forbundet med et selskaps virksomhet, varer eller tjenester, herunder gjennom innhenting og vurdering av tilstrekkelige og aktuelle opplysninger om de negative påvirkningene av selskapets virksomhet, varer og tjenester og, dersom virksomheten kan ha betydelig negativ miljøpåvirkning, utarbeide en passende miljøkonsekvensutredning

- b) fastsette og iverksette målbare målsettinger, konkrete mål og strategier for å håndtere negativ miljøpåvirkning forbundet med selskapets virksomhet, varer og tjenester, og for å forbedre selskapets miljøresultater. Målene bør være vitenskapsbaserte, i samsvar med relevant nasjonal politikk og internasjonale forpliktelser og mål, og ta utgangspunkt i beste praksis
 - c) jevnlig verifisere effektiviteten av strategier og overvåke framdriften i arbeidet mot miljømålene, og med jevne mellomrom vurdere om målene og strategiene fortsatt er relevante
 - d) gi offentligheten, arbeidstakere og andre relevante interessenter tilstrekkelige, målbare, etterprøvbare (der det er aktuelt) og aktuelle opplysninger om miljøpåvirkning forbundet med selskapets virksomhet, varer og tjenester basert på best tilgjengelig informasjon, og om framdriften mot målene som beskrevet i punkt 1.b)
 - e) sørge for eller samarbeide om gjenoppretting som er nødvendig for å håndtere negative miljøkonsekvenser som selskapet har forårsaket eller bidratt til, og bruke påvirkningsmuligheter til å øve innflytelse på andre enheter for at de skal gjenopprette negative miljøkonsekvenser som de forårsaker eller bidrar til
2. gjennomføre meningsfull dialog med relevante interessenter som berøres av negativ miljøpåvirkning forbundet med selskapets virksomhet, varer eller tjenester
 3. i samsvar med den vitenskapelige og tekniske forståelsen av risikoene, i tilfeller der det er fare for alvorlig eller uopprettelig skade på miljøet, folks helse og sikkerhet, ikke bruke mangel på full vitenskapelig sikkerhet eller vitenskapelige metoder som argument for å utsette kostnadseffektive tiltak som kan forebygge eller minske slik skade
 4. ha oppdaterte beredskapsplaner for å forebygge, begrense og å ha kontroll på alvorlige miljø- eller helseskader som skyldes deres virksomhet, inkludert ulykker og nødssituasjoner, samt mekanismer for øyeblikkelig melding til rette myndigheter
 5. kontinuerlig søke å forbedre sine miljøresultater, i selskapet selv og, der det er hensiktsmessig, også i enheter som selskapet har en forretningsforbindelse med, inkludert ved å

- a) ta i bruk teknologi, der det mulig beste tilgjengelige teknologi, for å forbedre miljøresultatene
 - b) utvikle og tilby varer eller tjenester som ikke skader miljøet unødig, er trygge ved tiltenkt bruk, har god holdbarhet, kan repareres og gjenbrukes, gjenvinnes eller deponeres på en trygg måte, og som produseres på en miljømessig forsvarlig måte med bærekraftig bruk av naturressurser, i størst mulig grad begrenser forbruket av energi og råstoffer og skaper minst mulig forurensning, klimagassutslipp og avfall, spesielt farlig avfall
 - c) fremme økt bevissthet blant kunder om de miljømessige konsekvensene av å bruke selskapets varer og tjenester, inkludert ved å gi relevante og nøyaktige opplysninger om hvordan varene og tjenestene påvirker miljøet (for eksempel om utslipp av klimagasser, konsekvenser for biologisk mangfold, ressurseffektivitet, reparerbarhet og resirkulerbarhet, eller andre miljøspørsmål)
6. gi arbeidstakerne tilstrekkelig utdanning og opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsspørsmål, inkludert om behandling av farlige og ikke-farlige stoffer og avfall og om forebygging av miljøulykker samt om mer generelle områder innenfor miljøstyring, for eksempel rutiner for gjennomføring av miljøkonsekvensutredninger, publikumskontakt og miljøteknologi. Bidra med støtte, inkludert kapasitetsbygging innenfor miljøstyring, til leverandører og andre forretningsforbindelser, særlig små og mellomstore bedrifter og småbrukere, der det er hensiktsmessig og gjennomførbart
 7. bidra til at det utformes en miljømessig ansvarlig og økonomisk effektiv offentlig politikk, for eksempel gjennom samarbeid eller initiativ for økt miljøbevissthet og miljøvern

Kommentarer til kapittel VI: Miljø

66. For å nå miljømål må det handles på samfunnsnivå. *Retningslinjene* angir forventninger til hvordan selskaper bør unngå og håndtere skadelig miljøpåvirkning og bidra til å nå målene om utslippsreduksjon og klimatilpasning, samt nå målene om bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av biologisk mangfold; bærekraftig bruk av landområder, ressurser og energi; bærekraftig forbruk og produksjon, herunder ved å fremme initiativer til sirkulær økonomi; og forebygging, reduksjon og kontroll av forurensning. Internasjonale forpliktelser, multilaterale avtaler og andre rammeverk danner et viktig utgangspunkt for å forstå

problematikken og forventningene på miljøområdet. Noen internasjonale avtaler omhandler mål som flere regjeringer er blitt enige om, uten at de nødvendigvis går i detalj om hvilket ansvar enkeltselskaper har med hensyn til disse målene. I slike tilfeller er gjeldende rammeverk, nasjonal politikk, allment anerkjente standarder for miljøstyring og miljøverntiltak og vitenskapelig dokumentasjon viktige referansepunkter. Teksten i kapittelet Miljø gjenspeiler stort sett prinsippene og målene i Rio-erklæringen om miljø og utvikling, i Agenda 21 (som er innenfor rammen av Rio-erklæringen), og i FNs 2030-agenda for bærekraft. Den er også i tråd med FNs rammekonvensjon om klimaendring (UNFCCC), Paris-avtalen, Konvensjonen om biologisk mangfold, Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold, gjeldende regionale konvensjoner om tilgang til miljøinformasjon, allmennhetens deltakelse i beslutningsprosesser og tilgang til rettsmidler i saker som angår miljøet, FNs konvensjon for bekjempelse av ørkenspredning samt relevante regionale miljøavtaler, og den gjenspeiler standarder i andre instrumenter som for eksempel ISO-standarden for miljøstyringssystemer, Det internasjonale finansieringsinstituttets (IFC) resultatstandarder på miljø- og samfunnsområdet, og Det globale rammeverket for kjemikaliehåndtering (SAICM).

67. I *Retningslinjene* bør «miljøstyring» tolkes i bredest mulig forstand slik at det omfatter aktiviteter som tar sikte på å forstå miljøpåvirkninger og miljørisiko, unngå samt håndtere miljøpåvirkninger knyttet til selskapets virksomhet, varer og tjenester, idet det tas hensyn til selskapets andel av den samlede påvirkningen, og kontinuerlig forbedre selskapets miljøresultater. Miljøstyring handler også om å gjennomføre risikobasert aktsomhetsvurdering av negative miljøkonsekvenser. I tråd med kapittel II vil arten og omfanget av en miljømessig aktsomhetsvurdering avhenge av den konkrete situasjonen til det berørte selskapet. Aktsomhetsvurdering på miljøområdet kan bli hemmet av for eksempel manglende tilgang til miljødata eller -teknologi. Aktsomhetsvurdering handler også om å prioritere ut fra risiko. Den vil også avhenge av i hvilken grad miljøpåvirkningen forbundet med selskapets virksomhet, varer eller tjenester er rimelig forutsigbar. Miljøstyring er et viktig aspekt ved bærekraftig utvikling og kan innebære å samordne en rekke ulike prioriteringer, inkludert slike som er fastsatt i nasjonale prioriteringer og mål for bærekraftig utvikling. Miljøstyring er både et bedriftsansvar og en forretningsmulighet. De flernasjonale selskapene har en rolle å spille i begge henseender. Lederne av disse selskapene bør derfor vie miljøspørsmål tilbørlig oppmerksomhet i sine forretningsstrategier. For å forbedre miljøresultatene kreves det en forpliktelse til en systematisk tilnærming og til kontinuerlig forbedring av systemet. Et miljøstyringssystem gir den interne rammen som kreves for å integrere miljøhensyn i forretningsvirksomheten. Å ha et slikt system på plass bør bidra til å forsikre aksjeeiere,

arbeidstakere, lokalsamfunn og andre relevante interessenter om at selskapet arbeider aktivt for å verne miljøet mot negative konsekvenser av selskapets virksomhet.

68. Innledningen i dette kapittelet inneholder en ikke uttømmende liste over negative miljøkonsekvenser som kan være forbundet med forretningsvirksomhet. Mye av virksomheten til et selskap kan påvirke miljøet negativt. Negative miljøkonsekvenser er vesentlige endringer i miljøet eller biota som har skadelig påvirkning på sammensetningen, motstandsdyktigheten, produktiviteten eller bæreevnen til naturlige eller forvaltede økosystemer, eller på virkemåten til samfunnsøkonomiske systemer eller på mennesker. Negative miljøkonsekvenser bør utredes i lys av beste tilgjengelige vitenskapelige grunnlag. Ifølge *Retningslinjene*, som beskrevet i kapittel II, «forårsaker» et selskap en negativ miljøkonsekvens dersom selskapets aktiviteter i seg selv er tilstrekkelig til å føre til den negative konsekvensen. Et selskap «bidrar til» en negativ miljøkonsekvens dersom dets aktiviteter, i kombinasjon med aktiviteter til andre enheter, forårsaker konsekvensen, eller dersom selskapets virksomhet forårsaker, muliggjør eller intensiverer at en annen enhet forårsaker en negativ konsekvens. Negative miljøkonsekvenser kan også være direkte knyttet til selskapets forretningsvirksomhet, varer eller tjenester gjennom en forretningsforbindelse, selv om de ikke bidrar til disse konsekvensene.
69. Negativ miljøpåvirkning kan være kollektiv og sammenkoblet, eller isolert. Den kan også være geografisk avgrenset eller grenseoverskridende. Mens enkelte miljøkonsekvenser er lette å forstå, kan andre konsekvenser ha et omfang, en karakter og en årsak som er vanskeligere å forstå, er under utvikling eller til og med ukjent. Basert på tilgjengelig vitenskapelig kunnskap og informasjon vil det derfor i noen tilfeller være mulig å vurdere i hvilken grad et selskap bidrar til en negativ miljøkonsekvens, mens i andre tilfeller kan en slik utredning by på utfordringer. I slike utfordrende tilfeller og innenfor rammen av *Retningslinjene* bør man i en utredning av et selskaps bidrag til negative konsekvenser vurdere i hvilken grad virksomheten skjer i samsvar med allment anerkjente standarder, miljøstyringsprosesser og tiltak for god miljøpraksis, med referansepunkter og standarder fastsatt i gjeldende regler og rammeverk på miljøområdet, og med relevante internasjonale avtaler.
70. Negative miljøkonsekvenser er ofte nært forbundet med andre spørsmål som omhandles i *Retningslinjene*, som helse og sikkerhet, konsekvenser for arbeidstakere og lokalsamfunn, tilgang til et levebrød eller landrettigheter. Videre vil aktsomhetsvurderinger på miljøområdet og håndtering av negative miljøkonsekvenser ofte innebære å ta hensyn flere miljø-, samfunns- og utviklingsmessige

prioriteringer. Særlig fortalen til Parisavtalen tar hensyn til nødvendigheten av en rettferdig omstilling av arbeidsstyrken og av å skape anstendig arbeid og kvalitetsjobber i samsvar med nasjonalt definerte utviklingsprioriteringer, og erkjenner at partene, når de iverksetter tiltak mot klimaendringer, bør respektere, fremme og ta hensyn til sine respektive forpliktelser. I den forbindelse er det viktig for selskapene å utrede og håndtere sosiale konsekvenser i lys av sine aktiviteter innen miljøstyring og aktsomhetsvurderinger, og treffe tiltak for å forhindre og begrense slike negative konsekvenser både i overgangen bort fra miljøskadelig praksis samt i omstillingen mot grønnere industri eller praksis, for eksempel bruk av fornybar energi. I den forbindelse vil det være viktig å respektere arbeidstakernes rettigheter, herunder gjennom dialog med partene i arbeidslivet og kollektive forhandlinger som beskrevet i kapittel V, meningsfull dialog med relevante interessenter og ansvarlig uttrekk ved behov, som beskrevet i kapittel II.

71. I tillegg til å forbedre miljøresultater kan innføring av et miljøstyringssystem gi bedriftene økonomiske fordeler gjennom lavere drifts- og forsikringskostnader, lavere energi- og ressursbruk, lavere kostnader forbundet med etterlevelse og erstatningsansvar, økt bærekraft og robusthet, bedre tilgang til kapital og kompetanse, mer fornøyde kunder og et bedre forhold til samfunnet og allmennheten.
72. Kommunikasjon om miljøpåvirkning forbundet med et selskaps virksomhet, varer og tjenester, samt meningsfull interessentdialog, inngår i aktsomhetsvurderinger og kan også være lovpålagt. Rapporteringsstandarder, som Global Reporting Initiative og andre standarder for miljørapportering, er viktige referanser. Se også kapittel III, Offentliggjøring av informasjon. Det er spesielt viktig med meningsfull dialog og kommunikasjon med interessenter, for eksempel ansatte, kunder, investorer, leverandører, kontraktører, lokalsamfunn, enkeltpersoner eller grupper i sårbare eller marginaliserte situasjoner, personer med særrettigheter eller legitime landrettigheter, og urfolk, og med allmennheten generelt, når de blir eller kan bli berørt av slike negative konsekvenser, og når knappe eller utsatte miljøgoder står på spill, det være seg på regionalt, nasjonalt eller internasjonalt plan.
73. Selskaper oppfordres til å innføre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre, inkludert gjennom effektiv ressursbruk, sirkulær økonomi og andre modeller. Ved å følge slik praksis kan selskaper betydelig redusere sin negative miljøpåvirkning. Effektiv ressursbruk fremmer en mer effektiv og hensiktsmessig bruk av ressurser, og kan blant annet skje gjennom miljømessig forsvarlig råvareforsyning. Prinsippene til den sirkulære økonomien er én mulig metode for å oppnå bærekraftig utvikling, når det er hensiktsmessig ut fra nasjonale

prioriteringer og forhold. En sirkulær økonomi er en modell hvor varer og materialer utformes slik at de kan gjenbrukes, repareres, omproduseres, resirkuleres eller gjenvinnes og på den måten inngå lengst mulig i økonomien, sammen med ressursene de er fremstilt av, og hvor det ikke dannes eller dannes minst mulig avfall, særlig farlig avfall, og hvor klimagassutslipp forebygges og reduseres.

74. Den grunnleggende forutsetningen i *Retningslinjene* er at selskaper bør handle så snart som mulig og på en proaktiv måte for å unngå negative konsekvenser for miljøet.
75. *Retningslinjene* er ikke ment å gi noen ny tolkning av eksisterende instrumenter eller å skape nye forpliktelser eller presedenser for regjeringene – de er bare ment å anbefale hvordan føre var-tilnærmingen bør gjennomføres på selskapsnivå. Det erkjennes at det er behov for en viss fleksibilitet i gjennomføringen av en slik tilnærming, alt etter konteksten i det enkelte tilfellet. Det erkjennes også at regjeringene fastsetter den grunnleggende rammen på dette området i lys av sin kapasitet og har ansvar for å jevnlig konsultere interessentene om hvordan man best kan komme videre, samtidig som de sikrer åpenhet og en vitenskapelig basert tilnærming.
76. Selskaper har en viktig rolle å spille når det gjelder å bidra til netto null-utslipp av klimagasser og en økonomi som er klimarobust, noe som er nødvendig for å nå internasjonalt vedtatte mål om utslippsreduksjon og klimatilpasning. I omstillingsprosessen til netto null-utslipp av klimagasser vil mange av selskapenes aktiviteter fortsatt innebære en viss grad av klimagassutslipp eller reduksjon av karbonsluk. Selskaper bør sørge for at deres klimagassutslipp og påvirkning på karbonsluk samsvarer med internasjonalt vedtatte globale temperaturmål basert på beste tilgjengelige vitenskapelige grunnlag, herunder det som er vurdert av FNs klimapanel (IPCC).
77. Dette omfatter å innføre og gjennomføre vitenskapsbaserte retningslinjer, strategier og omstillingsplaner for reduksjon av og tilpasning til klimaendringer, samt å vedta og gjennomføre konkrete mål for å redusere klimaendringer på kort, mellomlang og lang sikt, følge opp disse målene og rapportere om dem. Målene bør være vitenskapsbaserte, omfatte absolutte og, når det er relevant, intensitetsbaserte GHG-reduksjonsmål og ta hensyn til GHG-utslipp innenfor scope 1 og 2 og, i den grad det er mulig basert på beste tilgjengelige informasjon, innenfor scope 3. Det vil være viktig å rapportere på, gjennomgå og oppdatere målene regelmessig i forhold til tilstrekkelighet og relevans, på grunnlag av det nyeste vitenskapelige grunnlaget og etter hvert som nasjonale eller bransjespesifikke omstillingsløp utvikles og oppdateres. Selskapene bør prioritere å

fjerne eller begrense utslippskilder fremfor kreditt-, kompensasjons- eller nøytraliserings tiltak. Karbonkreditter eller klimakreditter er å anse som en siste utvei for å håndtere vedvarende utslipp. Karbonkreditter eller klimakreditter bør ha høy miljøintegritet, ikke lede oppmerksomheten bort fra nødvendigheten av å redusere utslippene og ikke bidra til å forlenge avhengigheten av klimagassintensive prosesser og infrastrukturer. Selskapene bør rapportere offentlig om all bruk av karbon- og klimakreditter og hva som kjennetegner dem. Rapporteringen bør være atskilt fra og supplere rapporteringen om utslippsreduksjon.

78. Bruk av påvirkningsmuligheter samt tilgjengeliggjøring av teknologiske løsninger på gjensidig akseptable vilkår, teknisk assistanse og finansiering vis-à-vis leverandører og andre forretningsforbindelser for å støtte dem i arbeidet med å redusere og tilpasse seg klimaendringer, vil være avgjørende for å nå målene og motvirke konsekvensene.
79. Å oppnå klimarobusthet og klimatilpasning er en kritisk del av den langsiktige globale responsen på klimaendringene for å beskytte mennesker og økosystemer og vil kreve engasjement og støtte fra alle samfunnslag. Selskapene bør unngå aktiviteter som undergraver klimatilpasningen og klimarobustheten blant lokalsamfunn, arbeidstakere og økosystemer.
80. Bevaring av biologisk mangfold og bærekraftig forvaltning og bruk av naturressurser og økosystemer, inkludert skoger, hav, torvmyrer og våtmarker, er svært viktig for menneskers helse og leveveier, artsoverlevelse samt reduksjon av og tilpasning til klimaendringer. Selskaper bør bidra til bevaring av biologisk mangfold, bærekraftig bruk av komponentene sine og til rettferdig deling av fordelene som oppstår ved bruk av genetiske ressurser. Selskaper bør også unngå samt motvirke forringelse av land, hav og ferskvann, inkludert avskoging, i tråd med delmålene under FNs bærekraftsmål, særlig nr. 15.2, FNs strategiske plan for skog 2017–2030 og erklæringen om bruk av skog og land fra klimatoppmøtet i Glasgow 2021, som søker å stanse og reversere avskoging og landforringelse innen 2030. Innsatsen på dette området bør omfatte skjerpede aktsomhetsvurderinger av potensiell negativ påvirkning på naturmangfoldet i nasjonalparker, reservater og andre vernede områder, inkludert steder på UNESCOs liste over verdens natur- og kulturarv, områder som beskyttes i henhold til Konvensjonen om biologisk mangfold og som definert i nasjonale lover, og av potensielle skadevirkninger på vernede arter. I aktuelle tilfeller og i samsvar med selskapers muligheter og nasjonal rett der de driver virksomhet, bør selskaper også bidra til bærekraftig land- og skogforvaltning, herunder gjenoppretting, gjenreisingsplanting og nyplanting av skog, samt til redusert forringelse av land, hav og ferskvann. Selskapenes innsats for å forebygge eller redusere negativ påvirkning

på naturmangfold bør ta utgangspunkt i hierarkiet for avbøtende tiltak når det gjelder biologisk mangfold, som anbefaler at man først søker å unngå å påvirke naturmangfoldet, deretter redusere eller begrense påvirkningen hvis det ikke er mulig å unngå den, og bruker kompensasjon og gjenoppretting som en siste utvei for påvirkning som ikke kan unngås.

81. Negative miljøkonsekvenser, særlig i forbindelse med naturmangfold og forringelse av land, hav og ferskvann, kan knyttes til ansvarlig forvaltning av rett til land, skog og fiskeri. Som nevnt i de frivillige retningslinjene om ansvarlig forvaltning av rett til land, fiskeri og skog i sammenheng med matsikkerhet (VGGT) kan ansvarlig forvaltning av rett til land, skog og fiskeri spille en rolle når det gjelder å understøtte bærekraftig bruk av miljøet. I den forbindelse maner de frivillige retningslinjene til investeringer som ikke er skadelige, og til innføring av tiltak som beskytter legitime eiendomsrettshavere mot bortdrivelse og hindrer skadevirkninger på miljøet.
82. *Retningslinjene* oppmuntrer også selskapene til å bestrebe seg på å oppnå bedre miljøresultater i alle deler av virksomheten, selv der dette kanskje ikke formelt kreves av gjeldende praksis i landene de opererer i. I så henseende bør selskaper ta behørig hensyn til den sosiale og økonomiske påvirkningen de har på utviklingsland.
83. For eksempel kan flernasjonale selskaper ofte ha tilgang til eksisterende og nye teknologier eller driftsmetoder som ved bruk kan bidra til en generell bedring av miljøresultater. Flernasjonale selskaper anses ofte som ledere på sine respektive områder, så man bør ikke se bort fra potensialet for en «demonstrasjonseffekt» på andre selskaper. Å sikre at miljøet i landene flernasjonale selskaper opererer i også nyter godt av tilgjengelige og nye teknologier og praksiser er en viktig måte å bygge opp støtte for internasjonal investeringsvirksomhet mer generelt.
84. Selskaper har en viktig rolle å spille med hensyn til opplæring og utdanning av arbeidstakerne sine og andre interessenter i miljøforvaltningsspørsmål. De oppfordres til å ivareta dette ansvaret på en så vidtrekkende måte som mulig, særlig på områder som har direkte betydning for menneskers helse og sikkerhet. Selskapene bør også kommunisere sine retningslinjer, krav og standarder på miljøområdet til sine forretningsforbindelser på en klar og tilgjengelig måte.

85. Selskapene bør respektere standarder for dyrevelferd som samsvarer med Verdens dyrehelseorganisasjons standard for landbaserte dyr (WOAH). God dyrevelferd kjennetegnes av at dyret har god helse, et komfortabelt levested, er velernært, trygt og ikke utsettes for unødige påkjenninger som smerte, frykt og stress, og er i stand til å uttrykke atferd som er viktig for dyrets fysiske og mentale tilstand. God dyrevelferd innebærer sykdomsforebygging og egnet veterinærbehandling, ly, dyrehold og ernæring, et stimulerende og trygt miljø, human behandling og human slakting eller avliving. I tillegg bør selskapene rette seg etter veiledning for transport av levende dyr som relevante internasjonale organisasjoner har vedtatt.

VII. Bekjempelse av bestikkelser og andre former for korrupsjon

Negativ påvirkning i forhold som dekkes av *Retningslinjene* muliggjøres ofte gjennom korrupsjon. Innføring av effektive antikorrupsjonstiltak i et selskap er derfor et viktig bidrag til å unngå andre negative konsekvenser som dekkes av *Retningslinjene*. Selskaper bør ikke være delaktig i noen form for bestikkelser eller andre former for korrupsjon.

Selskaper bør særlig

1. avstå fra å være delaktig i handlinger som innebærer korrupsjon, herunder å tilby, love eller gi urettmessige økonomiske eller andre fordeler til offentlige tjenestepersoner eller ansatte hos personer eller enheter selskapet har en forretningsforbindelse med, eller til deres slektninger eller andre forbindelser. Selskaper bør heller ikke be om, akseptere eller ta imot noen urettmessige økonomiske eller andre fordeler fra offentlige tjenestepersoner eller ansatte hos personer eller enheter selskapet har en forretningsforbindelse med. Selskaper bør ikke benytte tredjeparter eller andre mellomledd, inkludert agenter, konsulenter, representanter, forhandlere, konsortier, kontraktører, leverandører eller deltakere i felleskontrollerte foretak, til å kanalisere urettmessige økonomiske eller andre fordeler til offentlige tjenestepersoner eller til ansatte hos personer eller enheter selskapet har en forretningsforbindelse med, eller til deres slektninger eller andre forbindelser
2. utforme og innføre adekvate internkontroller, programmer for etikk og etterlevelse eller tiltak som er tilstrekkelige for å forebygge, avdekke og håndtere bestikkelser og andre former for korrupsjon, utviklet på grunnlag av risikovurderinger som tar hensyn til selskapets særlige omstendigheter, spesielt selskapets risikofaktorer knyttet til bestikkelser og andre former for korrupsjon (inkludert som følge av det geografiske området og industrisektoren selskapet opererer i, andre forhold knyttet til ansvarlig næringsliv, regulatorisk rammeverk, type forretningsforbindelser, transaksjoner med utenlandske myndigheter og bruk av tredjeparter). Disse internkontrollene, programmene for etikk og etterlevelse eller tiltakene bør inkludere et system for finansielle og regnskapsmessige prosedyrer, herunder et system for internkontroll, hensiktsmessig utformet for

å sikre opprettholdelse av korrekt og nøyaktig bokføring, oversikt over interessekonflikter, registre og regnskap, slik at de ikke kan benyttes til å være delaktig i eller skjule bruk av bestikkelser eller andre handlinger som innebærer korrupsjon. Slike særlige omstendigheter og risikoer bør overvåkes jevnlig og revurderes ved behov for å bestemme fordelingen av ressursene som skal brukes på etterlevelse og påse at selskapets internkontroller, programmer eller tiltak for etikk og etterlevelse tilpasses og forblir effektive, og for å begrense risikoen for at selskapet involveres i bestikkelser eller andre former for korrupsjon. Disse internkontrollene, programmene for etikk og etterlevelse eller tiltakene for å forebygge og avdekke alle former for korrupsjon bør også omfatte gjennomføring av risikobaserte aktsomhetsvurderinger som beskrevet i kapittel II

3. forby eller fraråde, gjennom internkontroll og programmer eller tiltak for etikk og etterlevelse, bruk av små tilretteleggingsbetalinger, noe som vanligvis er ulovlig i de land der dette forekommer, og når slik betaling finner sted, sørge for at beløpet blir nøyaktig bokført og registrert i finansielle registre
4. sikre, med hensyn til den særlige risikoen for bestikkelser og andre former for korrupsjon, at det gjennomføres godt dokumenterte aktsomhetsvurderinger i forbindelse med ansettelse av, så vel som passende og jevnlig tilsyn med, agenter og mellommenn, og at godtgjøringen av dets agenter er passende og bare er for legitime tjenester. Der det er aktuelt, bør man ha en oppdatert liste over agenter som er benyttet i forbindelse med transaksjoner med offentlige organer og statseide selskaper. Denne listen bør stilles til rådighet for rette myndigheter, i samsvar med gjeldende krav til offentliggjøring. Selskaper bør treffe tiltak for å sikre at agentene deres unngår å utøve utilbørlig påvirkning og etterlever faglige standarder i deres forbindelser med offentlige tjenestepersoner
5. styrke åpenheten i virksomheten som ledd i kampen mot bestikkelser og andre former for korrupsjon, og fremme en integritetskultur. Slike tiltak kan omfatte:
i) sterk, eksplisitt og synlig støtte og forpliktelse fra styret eller et tilsvarende styringsorgan og toppledelsen når det gjelder selskapets programmer for internkontroll, etikk og etterlevelse; *ii)* tydelig formulerte og synlige selskapsretningslinjer som forbyr bestikkelser og andre former for korrupsjon, og som er lett tilgjengelig for alle ansatte og relevante tredjeparter, som blant annet datterselskaper i utlandet, agenter og andre mellomledd; og *iii)* offentliggjøring av styringssystemene og programmene for internkontroll, etikk og etterlevelse eller tiltak som selskapet har vedtatt for å oppfylle disse forpliktelsene. Selskaper bør også fremme åpenhet og dialog med offentligheten for å øke oppmerksomheten om og styrke samarbeidet i kampen mot bestikkelser og andre former for korrupsjon. Selskaper oppfordres til å offentliggjøre, uten at det kommer

i konflikt med nasjonale lover og krav, all upassende atferd knyttet til bestikkelser og andre former for korrupsjon, samt tiltakene som blir vedtatt for å håndtere tilfeller hvor det er mistanke om bestikkelser og andre former for korrupsjon. Disse tiltakene kan omfatte, men er ikke begrenset til, prosesser for å avdekke, undersøke og rapportere den upassende atferden, og for å samhandle oppriktig og proaktivt med rettshåndhevende myndigheter

6. fremme bevissthet om og etterlevelse av selskapets retningslinjer og internkontroller, programmer for etikk og etterlevelse samt tiltak mot bestikkelse og andre former for korrupsjon blant ansatte og personer eller enheter som er tilknyttet hverandre via en forretningsforbindelse, gjennom passende formidling av slike retningslinjer, programmer og tiltak og ved hjelp av opplæringsprogrammer og disiplinærtiltak som tar hensyn til relevante språklige, kulturelle og teknologiske barrierer
7. avstå fra å gi ulovlige bidrag til kandidater til offentlige verv eller til politiske partier eller til andre organisasjoner med en forbindelse til politiske partier eller politiske kandidater. Politiske bidrag skal være fullt ut i tråd med nasjonale lover, inkludert krav til offentliggjøring og bør være underlagt godkjenning fra øverste ledelse. Dette innebærer også å ikke kreve at arbeidstakere støtter en politisk kandidat eller en politisk organisasjon

Kommentarer til kapittel VII: Bekjempelse av bestikkelser og andre former for korrupsjon

86. Begrepene bestikkelser og andre former for korrupsjon må tolkes i samsvar med instrumentene nevnt nedenfor. Korrupsjon omfatter bestikkelser av offentlige tjenestepersoner eller ansatte til personer eller enheter som er tilknyttet hverandre gjennom forretningsforbindelser. Det kan også omfatte påvirkningshandel, underslag og misbruk av sponsormidler og donasjoner til veldedige formål. Selskaper bør, for eksempel, ikke, verken direkte eller indirekte, tilby, love, gi eller kreve bestikkelser eller andre urettmessige fordeler for å skaffe seg eller beholde forretninger eller andre utilbørlige fordeler. Selskaper bør heller ikke gi etter for tilbud om bestikkelser og pengeutpressing. Når en interessekonflikt ifølge sakens natur ikke er korrupsjon, er det en økende erkjennelse at konflikter mellom offentlige tjenestepersoners private interesser og offentlige plikter potensielt kan føre til korrupsjon dersom de ikke håndteres på behørig måte. *Konvensjonen om bekjempelse av bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestepersoner i internasjonale forretningsforhold* [OECD/LEGAL/0293] (OECDs konvensjon om bekjempelse av bestikkelser) trådte i kraft 15. februar 1999.

OECDs konvensjon om bekjempelse av bestikkelser utgjør sammen med anbefalingen om ytterligere bekjempelse av bestikkelser av utenlandske tjenestepersoner i internasjonale forretningsforhold [OECD/LEGAL/0378] (anbefalingen om bekjempelse av bestikkelser), anbefalingen om skattetiltak for bekjempelse av bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestepersoner i internasjonale forretningsforhold [OECD/LEGAL/0371], anbefalingen om bestikkelser og offentlig støttede eksportkreditter [OECD/LEGAL/0447] og anbefalingen til aktører som samarbeider om å utvikle risikostyring i forbindelse med korrupsjon [OECD/LEGAL/0431], er OECDs kjerneinstrumenter som retter seg mot tilbudssiden av bestikkelsestransaksjonen. Samlet sett tar disse instrumentene sikte på å fjerne «tilbudet» av bestikkelser til utenlandske offentlige tjenestepersoner, og hvert land tar ansvaret for virksomheten til sine selskaper og hva som skjer som skjer på sitt eget territorium.² Et program for streng og systematisk overvåkning av landenes gjennomføring av OECDs konvensjonen om bekjempelse av bestikkelser og de tilhørende instrumentene er opprettet for å sikre full gjennomføring av dem. Andre handlinger som utgjør korrupsjon samt risikoer forbundet med integritet omhandles også i anbefalingen om offentlig integritet [OECD/LEGAL/0435]; anbefalingen om prinsipper for åpenhet og integritet ved lobbyvirksomhet [OECD/LEGAL/0379]; anbefalingen om OECDs retningslinjer for håndtering av interessekonflikter i offentlig sektor [OECD/LEGAL/0316] og anbefalingen om antikorrupsjon og integritet i statseide selskaper [OECD/LEGAL/0451].

87. Korrupsjon er skadelig for demokratiske organer og styringen av selskaper. Det utgjør et hinder for investeringer og har en vridende effekt på internasjonale konkurranseforhold. I tillegg til økonomiske konsekvenser kan korrupsjon være skadelig fordi det blant annet kan føre til undergraving av global stabilitet, manglende håndheving av miljøstandarder og arbeidstakerrettigheter, og til varer som ikke oppfyller kvalitetsstandarder. Avledningen av midler som skjer gjennom

2 I OECDs konvensjon om bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser er den ulovlige handlingen «bestikkelse i utlandet» definert som «...det å tilby, love eller gi noen en urettmessig økonomisk eller annen fordel, direkte eller via stråmenn, til utenlandsk offentlig tjenestemann, for denne tjenestemann eller for en tredjepart, for å få denne tjenestemann til å foreta eller unnlate å foreta handlinger i tjenesten for således å oppnå eller beholde oppdrag eller annen urettmessig fordel i forbindelse med internasjonale forretninger». I kommentarene til OECDs konvensjon om bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser (punkt 9) klargjøres det at «små betalinger» med henblikk på «tilrettelegging» ikke utgjør betalinger som foretas «med sikte på å få eller beholde oppdrag eller andre urettmessige fordeler» i henhold til første paragraf og følgelig ikke utgjør et lovbrudd. Slike betalinger, som i enkelte land foretas for å få offentlige tjenestepersoner til å utføre sine oppgaver, som å utstede lisenser eller tillatelser, er generelt ulovlige i det berørte landet. Andre land kan og bør gripe fatt i dette skadelige fenomenet, for eksempel gjennom å støtte programmer for fremme av godt styresett. Anbefalingen om bekjempelse av bestikkelser (del XIV.i) anbefaler at regjeringer «påtar seg å jevnlig gjennomgå sin politikk og tilnærming med hensyn til små tilretteleggingsbetalinger for å bekjempe fenomenet på en effektiv måte».

korupsjon bidrar særlig til å undergrave borgeres forsøk på å forbedre sin økonomiske, sosiale og miljømessige stilling. Korupsjon påvirker uforholdsmessig de som tilhører marginaliserte eller sårbare grupper eller befolkninger, og kan forverre kjønnsforskjeller. Selskaper har en viktig rolle å spille i å bekjempe slike praksiser og bør i utarbeidelsen av kontrollordninger og programmer for etisk atferd og etterlevelse ta hensyn til overlappende former for strukturell diskriminering knyttet til blant annet etnisitet, rase, kjønn og seksuell legning.

88. Redelighet, integritet og åpenhet i både offentlig og privat sektor er sentrale elementer i kampen mot bestikkelser og andre former for korupsjon. Næringslivet, ikke-statlige organisasjoner, regjeringer og mellomstatlige organisasjoner bør alle samarbeide for å styrke oppslutningen om antikorrupsjonstiltak, og for å øke åpenheten og bevisstheten i befolkningen om problemene med korupsjon og bestikkelser. Innføring av god eierstyring og selskapsledelse er et annet viktig element for å fremme en etisk kultur i selskaper.
89. *Anbefalingen om bekjempelse av bestikkelser* anbefaler særlig at myndighetene oppfordrer sine selskaper til å utforme og innføre adekvate internkontroller, programmer eller tiltak for etisk atferd og etterlevelse for å forebygge og avdekke bestikkelser i utlandet, idet det tas hensyn til god-praksis veiledningen for internkontroll, etikk og etterlevelse (*Good Practice Guidance on Internal Controls, Ethics and Compliance*), inntatt som Vedlegg II til *Anbefalingen om bekjempelse av bestikkelser*. *Veiledningen om god praksis* er rettet mot selskaper, inkludert stats-eide selskaper, og næringslivs- og bransjeorganisasjoner, og beskriver gode praksiser når det gjelder å sikre effektiviteten av internkontroller, programmer knyttet til etikk og etterlevelse og tiltak for å forebygge og avdekke bestikkelser i utlandet, herunder beskyttelse for varslere. Den er fleksibel og laget for at selskaper, særlig små og mellomstore bedrifter, skal kunne tilpasse dem til egne omstendigheter, for eksempel størrelse, type, juridisk struktur og geografisk eller næringsmessig sektor, samt de vernetingsregler og andre grunnleggende rettsprinsipper virksomheten er underlagt. I tillegg, for formålet med disse *Retningslinjene*, bør internkontrollene, programmene for etisk atferd og etterlevelse eller tiltakene knyttet til korupsjon også omfatte gjennomføring av risikobaserte aktsomhetsvurderinger i tråd med anbefalingene i kapittel II.
90. Felles handling og meningsfull dialog med lokale og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner, næringsliv, yrkesorganisasjoner og internasjonale organisasjoner kan også hjelpe selskaper til bedre å utforme og gjennomføre en effektiv antikorrupsjonspolitik på selskapsnivå og bekjempe korupsjonsrisiko som ett selskap ikke kan bekjempe alene.

91. FNs konvensjon mot korrupsjon (UNCAC), som trådte i kraft 14. desember 2005, fastsetter et bredt spekter av standarder, tiltak og regler for å bekjempe korrupsjon. I henhold til UNCAC skal statene som er parter i konvensjonen forby sine tjenstepersoner å motta bestikkelser, forby sine selskaper å tilby bestikkelser til innenlandske så vel som utenlandske offentlige tjenstepersoner og tjenstepersoner i offentlige internasjonale organisasjoner og vurdere også å forby bestikkelser mellom privatpersoner. UNCAC og *OECDs konvensjon om bekjempelse av bestikkelser* er gjensidig støttende og supplerende.
92. For å håndtere i etterspørselssiden av bestikkelser er god eierstyring og selskapsledelse viktige elementer som kan hindre at selskaper blir bedt om å betale bestikkelser. Regjeringene i både hjem- og vertslandet bør bistå selskaper som blir anmodet om å betale bestikkelser eller andre former for korrupsjon, øke bevisstheten hos og gi opplæring til berørte offentlige tjenstepersoner, vurdere å fremme forslag til felles initiativer med representanter i privat og offentlig sektor samt sivilsamfunnsorganisasjoner og, hvis relevant, iverksette koordinerte tiltak for å motvirke at det anmodes om og mottas bestikkelser. *Veiledningen om god praksis med hensyn til bestemte artikler i konvensjonen*, som er gitt i Vedlegg II til *Anbefalingen om bekjempelse av bestikkelser*, fastsetter at *OECDs konvensjon om bekjempelse av bestikkelser* bør gjennomføres på en slik måte at den ikke gir noe forsvar eller noe unntak når en utenlandsk tjensteperson anmoder om en bestikkelse. Videre krever UNCAC at anmodninger om bestikkelser fra innenlandske offentlige tjenstepersoner kriminaliseres.

VIII. Forbrukerinteresser

Når selskaper har med forbrukere å gjøre, bør de utvise god forretnings-, markedsførings- og reklameskikk, og de bør treffe alle rimelige tiltak for å påse at varer og tjenester de leverer holder god kvalitet og er pålitelige. De bør særlig

1. påse at varene og tjenestene de leverer tilfredsstillende alle avtalte eller lovfestede standarder for forbrukerhelse og -sikkerhet, inkludert de som gjelder helseadvarsler og sikkerhetsinformasjon, og ikke utgjør en urimelig risiko for forbrukernes helse eller sikkerhet ved tiltenkt bruk eller ved rimelig forutsigbar feil bruk eller misbruk
2. gi nøyaktig, etterprøvbart og tydelig informasjon som er tilstrekkelig til at forbrukerne kan treffe informerte valg, inkludert opplysninger om priser og, der det er hensiktsmessig, innhold, sikker bruk, miljøegenskaper, vedlikehold, lagring og deponi av varer og tjenester, samt relevante opplysninger knyttet til e-handel, eksempelvis om personvern, og opplysninger om hvilke muligheter for tvisteløsning og gjenoppretting som finnes. Opplysningene bør gis i klarspråk på en forståelig og lett tilgjengelig måte som også tar hensyn til behovet for tilgjengelighet for forbrukere med nedsatt funksjonsevne. Om det lar seg gjøre, bør disse opplysningene gis på en måte som tilrettelegger for at forbrukerne kan sammenlikne produkter
3. gi forbrukerne tilgang til rettfærdige, brukervennlige, rettidige og effektive ikke-rettslige tvisteløsnings- og kompensasjonsordninger, uten unødige kostnader eller byrder
4. avstå fra å gi eller utelate informasjon, og avstå fra å delta i andre villedende, misvisende, bedrageriske handlinger, eller handlinger som på andre måter undergraver forbrukernes valg og dermed er til skade for forbrukerne eller konkurransen
5. støtte tiltak for å fremme forbrukeropplysning på områder som angår deres forretningsvirksomhet, med sikte på blant annet å styrke forbrukernes mulighet til å i) treffe informerte valg om komplekse varer, tjenester og markeder, ii) forstå bedre den økonomiske, miljømessige og sosiale påvirkningen av sine valg og iii) støtte bærekraftig forbruk

6. beskytte forbrukernes privatliv ved å sørge for at selskapets praksis for innsamling og bruk av forbrukeropplysninger er lovlige, transparente og rettferdige, legge til rette for forbrukerdeltakelse og forbrukervalg, og treffe alle rimelige tiltak for å sikre vern av personopplysninger som de innhenter, lagrer, behandler eller videreformidler
7. samarbeide fullt ut med offentlige myndigheter for å forebygge og bekjempe skadelig eller villedende markedsføring (blant annet misvisende reklame og svindel), og for å begrense eller hindre alvorlige trusler for folkehelse og sikkerhet eller for miljøet som skyldes forbruk, bruk eller deponi av deres varer og tjenester
8. når de anvender prinsippene ovenfor, ta hensyn til *i)* behovene til forbrukerne, særlig de som kan oppleve sårbarhet eller andre utfordringer og ulemper og *ii)* de særlige utfordringene som e-handel kan innebære for forbrukerne

Kommentarer til kapittel VIII: Forbrukerinteresser

93. Kapittelet om forbrukerinteresser i *Retningslinjene* trekker veksler på arbeidet til OECDs komitéer for forbrukerpolitikk og finansmarked, relevante OECD-standarder på området forbrukervern, samt arbeidet til andre organisasjoner, herunder Det internasjonale handelskammer, Den internasjonale standardiseringsorganisasjon og FN, herunder FNs miljøprogram (dvs. FNs retningslinjer for forbrukerpolitikk) og relevante instrumenter, herunder Det internasjonale handelskammers retningslinjer for reklame og markedsføring for global reklame og ansvarlig markedsføring.
94. Kapittelet erkjenner at forbrukertilfredshet og tilknyttede interesser utgjør et fundamentalt grunnlag for vellykket forretningsdrift. Det erkjenner også at forbrukermarkedene for varer og tjenester har gjennomgått betydelige endringer over tid. Reguleringsreformer, mer åpne globale markeder, utvikling av nye teknologier som har skapt et skifte i digitale og finansielle tjenester og veksten i forbrukertjenester har vært sentrale endringsagenter og gitt forbrukere både større utvalg og andre fordeler som er forbundet med mer åpen konkurranse. Samtidig har det raske endringstempoet og den økende kompleksiteten i mange markeder generelt gjort det vanskeligere for forbrukere å sammenligne og vurdere varer og tjenester. Videre har forbrukernes demografiske profil også endret seg over tid. Barn er i ferd med å få en stadig viktigere rolle i markedet, og det samme gjelder det økende antallet eldre voksne. Til tross for at forbrukernes utdanningsnivå generelt har økt, er det fremdeles mange som mangler

de regne- og leseferdighetene som kreves i dagens mer komplekse, informasjonsintensive marked. Dessuten ønsker stadig flere forbrukere å få kjennskap til selskapers standpunkter og aktiviteter knyttet til et bredt spekter av økonomiske, sosiale og miljørelaterte spørsmål, for deretter å ta disse med i betraktningen når de velger varer og tjenester.

95. I innledningen oppfordres selskaper til å utvise god forretnings-, markedsførings- og reklameskikk og til å sikre kvaliteten og påliteligheten til produktene de leverer. Det bemerkes at disse prinsippene gjelder for både varer og tjenester.
96. Punkt 1 understreker viktigheten av at selskaper overholder gjeldende standarder for helse og sikkerhet og gir forbrukerne tilstrekkelige helse- og sikkerhetsopplysninger om produktene sine.
97. Punkt 2 gjelder offentliggjøring av opplysninger. Det oppfordrer selskaper til å gi informasjon som er tilstrekkelig til at forbrukerne kan treffe informerte valg. På digitale arenaer skal opplysningene gis på en skreddersydd måte som er tilpasset forbrukerens tilgangsmetode. Dette vil også omfatte opplysninger om eventuelle finansielle risikoer forbundet med produkter. I enkelte situasjoner er selskaper pålagt å gi opplysninger på en måte som gjør forbrukerne i stand til å sammenligne varer og tjenester direkte (for eksempel enhetsprising). I fravær av direkte lovgivning oppfordres selskaper til å presentere informasjon når de henvender seg til forbrukere på en måte som legger til rette for sammenligning mellom varer og tjenester og gjør det enkelt for forbrukerne å finne ut hva den totale kostnaden for et produkt vil bli. Det bør anføres at hva som anses som «tilstrekkelig» kan endre seg over tid, og at selskaper bør være lydhøre overfor slike endringer. Enhver produkt- og miljø- eller samfunnsrelatert påstand som selskaper framsetter bør være underbygget av tilstrekkelig dokumentasjon og, om relevant, egnede tester og kontroll. Påstander kan gjelde både måten et produkt eller en tjeneste er framstilt på så vel som egenskapene til selve produktet eller tjenesten. I lys av forbrukernes økende interesse for miljø- og samfunns spørsmål og bærekraftig forbruk bør det, der det er relevant, gis opplysninger om produkters og tjenesters miljørelaterte eller sosiale egenskaper. Dette kan omfatte opplysninger om produkters energieffektivitet og grad av resirkulerbarhet, holdbarhet og reparerbarhet, bærekraftsegenskapene til finansielle produkter og tjenester eller, for eksempel når det gjelder matvarer, opplysninger om landbrukspraksis eller næringsverdi.
98. Selskapers forretningsadferd blir i stadig større grad vurdert av forbrukere når de tar kjøpsbeslutninger. Selskaper oppfordres derfor til å tilgjengeliggjøre opplysninger om initiativer de har tatt for å integrere sosiale og miljørelaterte

hensyn i sin virksomhet og for å støtte bærekraftig forbruk generelt. *Retningslinjenes* kapittel III om offentliggjøring av informasjon er relevant i så henseende. Selskaper oppfordres derfor til å offentliggjøre verdierklæringer eller erklæringer om forretningspraksis, herunder opplysninger om selskapets retningslinjer knyttet til sosiale, etiske og miljømessige forhold og andre regler for atferd selskapet følger. Selskaper oppfordres til å gjøre slike opplysninger tilgjengelige på et lettfattelig språk og sørge for at alle påstander om miljørelaterte eller sosiale resultater er nøyaktige. Det er ønskelig at et økende antall selskaper rapporterer på disse områdene og målretter opplysninger mot forbrukerne.

99. Punkt 3 gjenspeiler ordlyden i *anbefalingen om forbrukertvistløsning og oppreisning* [OECD/LEGAL/0356]. Anbefalingen fastsetter et rammeverk for utvikling av effektive tilnærmingsmåter til håndtering av forbrukerklager, herunder en rekke tiltak som kan treffes på bransjenivå i dette henseende. Det bemerkes at ordningene som mange selskaper har etablert for å løse forbrukertvister har bidratt til å øke tilliten og tilfredsheten blant forbrukerne. For å løse enkeltsaker kan slike ordninger være mer praktiske enn rettslige tiltak, som kan være kostbare, vanskelige og tidkrevende for alle involverte parter. For at disse ikke-rettslige ordningene skal være effektive må forbrukerne gjøres kjent med at de eksisterer og få veiledning om hvordan de skal gå fram for å levere en sak til vurdering, særlig når kravene involverer grenseoverskridende eller komplekse transaksjoner.
100. Punkt 4 gjelder villedende, misvisende, svikaktige eller på annen måte urettferdige forretningspraksiser. Slike praksiser kan forstyrre markeder på bekostning av både forbrukerne og ansvarlige selskaper, og bør unngås.
101. Punkt 5 gjelder forbrukeropplæring, som er blitt stadig viktigere etter som mange markeder og produkter øker i kompleksitet. Regjeringer, forbrukerorganisasjoner og mange selskaper har erkjent at dette er et felles ansvar og at de kan spille en viktig rolle i den forbindelse. Vanskelighetene forbrukere opplever med å vurdere komplekse produkter på finansområdet og andre områder har vist hvor viktig det er at interessentene arbeider sammen for å fremme opplæring med mål om å forbedre forbrukernes beslutningsgrunnlag.
102. Punkt 6 gjelder personopplysninger. Selskapers økende innsamling og bruk av personopplysninger kan utgjøre en stor risiko for forbrukernes personvern og trivsel. Beskyttelse av forbrukernes personopplysninger, inkludert datasikkerhet, er derfor svært viktig.

103. Punkt 7 understreker viktigheten av at selskaper samarbeider med offentlige myndigheter for å forebygge og bekjempe villedende markedsføringspraksis mer effektivt. Det oppfordrer også til samarbeid for å begrense eller hindre alvorlig risiko for folks helse og sikkerhet eller for miljøet. Dette omfatter risiko forbundet med kassering av varer så vel som forbruket og bruken av dem. Dette gjenspeiler erkjennelsen av hvor viktig det er å ta i betraktning og håndtere risiko knyttet til produktsikkerhet gjennom hele produktets levetid, særlig ved design, produksjon, distribusjon, bruk og avhending.
104. Punkt 8 oppfordrer selskaper til å ta hensyn til situasjonen til sårbare og vanskeligstilte forbrukere når de markedsfører varer og tjenester. Vanskeligstilte eller sårbare forbrukere viser til bestemte forbrukere eller kategorier av forbrukere som på grunn av personlige egenskaper eller omstendigheter (som alder, psykisk eller fysisk kapasitet, utdanning, inntekt, språk eller avsidesliggende beliggenhet) kan ha særlige vanskeligheter med å orientere seg i dagens informasjonsintensive, globaliserte markeder. Dette punktet framhever også den økende betydningen av mobilhandel og andre former for e-handel i de globale markedene. Fordelene av denne typen handel er betydelige og stadig voksende. Det er imidlertid også en risiko for negative konsekvenser for forbrukerne. Myndigheter har brukt mye tid å undersøke måter å sikre at forbrukerne gis en åpen og effektiv beskyttelse som er like sterk enten det gjelder e-handel eller mer tradisjonelle former for handel. Det er derfor viktig at selskapene innfører tiltak for å redusere risikoen forbundet med e-handel slik at forbrukervernet ikke er svakere enn det som tilbys ved mer tradisjonelle former for handel.

IX. Vitenskap, teknologi og innovasjon

Vitenskapelig forskning og teknologisk innovasjon har vært en drivkraft for produktivitet i alle sektorer og også styrket selskapers evne til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger og bidra til bærekraftig utvikling. Selskaper bør, der det er hensiktsmessig, bidra til utviklingen av lokal og nasjonal innovasjonskapasitet. Når det gjelder utvikling, finansiering, salg, lisensiering, handel og bruk av teknologi, herunder innsamling og bruk av data, samt vitenskapelig forskning og innovasjon, bør selskaper etterleve *Retningslinjene* og rette seg etter gjeldende nasjonale lover og krav, inkludert krav som gjelder personvern og datasikring, samt regler for eksportkontroll. Selskaper bør særlig

1. gjennomføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger, som beskrevet i kapittel II, med hensyn til faktisk og potensiell negativ påvirkning knyttet til vitenskap, teknologi og innovasjon
2. innføre, der det lar seg gjøre, i sin forretningsvirksomhet praksis som tilrettelegger for frivillig, trygg, sikker og effektiv overføring av teknologi og kunnskap på gjensidig avtalte vilkår, og som forbedrer tilgang til og deling av data med sikte på å fremme vitenskapelige oppdagelser og innovasjon, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til vernet av immaterielle rettigheter, krav til taushetsbelagte opplysninger, personvern og vern av personopplysninger, eksportkontroll og prinsipper om ikke-diskriminering
3. der det er passende, gjennomføre vitenskapelige og teknologiske utviklingsaktiviteter i vertsland for å imøtekomme lokale markedsbehov, og sysselsette personell fra vertslandet i vitenskapelige og teknologiske utviklingsaktiviteter og fremme og støtte deres opplæring, samtidig som det tas hensyn til integritet, sikkerhet og kommersielle behov
4. når det gis lisenser til bruk av immaterielle rettigheter, eller når det frivillig overføres teknologi på annet vis, gjøre det på gjensidig avtalte vilkår, med egnede sikkerhetstiltak for å forhindre og begrense negativ påvirkning, og på en måte som bidrar til vertslandets muligheter for bærekraftig utvikling på lang sikt og respekterer regler for eksportkontroll

5. der det er aktuelt av forretningsmessige grunner, knytte bånd til lokale institusjoner for høyere utdanning og offentlige forskningsinstitusjoner og samarbeide med lokal industri eller bransjeforeninger, inkludert små og mellomstore bedrifter og sivilsamfunnsorganisasjoner om forskningsprosjekter. Et slikt samarbeid bør vektlegge effektiv risikostyring, etiske hensyn, nasjonale sikkerhetsinteresser, gjeldende rett og interessentenes synspunkter. Samarbeidet bør også anerkjenne verdien av offentlig tilgjengelig vitenskap og vern av akademisk frihet og autonomi på forsknings- og vitenskapsområdet
6. ved innhenting, deling og bruk av data, forbedre åpenheten om tilgang til og deling av data, og i hele verdikjeden til dataene oppmuntre til å følge ansvarlig styringspraksis for dataforvaltning som oppfyller gjeldende standarder og forpliktelser, allment anerkjent eller godtatt av parter tilsluttet *Retningslinjene*, herunder etiske retningslinjer, regler om manipulasjon og press mot forbrukere samt normer for personvern og informasjonssikkerhet
7. støtte, tilpasset deres situasjon, samarbeidstiltak i egnede fora for å fremme et åpent, fritt, globalt, interoperativt, pålitelig, tilgjengelig, økonomisk tilgjengelig, sikkert og robust internett, inkludert gjennom respekt for retten til ytrings-, samlings- og foreningsfrihet på nettet og i tråd med temaene som omfattes av *Retningslinjene*

Kommentarer til Kapittel IX: Vitenskap, teknologi og innovasjon

105. Utvikling, lisensiering, salg, handel og bruk av teknologi har stor betydning for spørsmålene som omfattes av *Retningslinjene*, inkludert bærekraftig utvikling, menneskerettigheter, økonomisk deltakelse, kvaliteten på demokratiet, sosial tilhørighet, klimaendringer, globale næringslivs- og sysselsettingsforhold og markedsdynamikk. Vitenskapelig forskning og teknologisk innovasjon har vært en drivkraft for produktivitet i alle sektorer og også styrket selskapers evne til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger og bidra til bærekraftig utvikling, men kan også være forbundet med utfordringer og negative konsekvenser.
106. Med tanke på den stadige utviklingen på dette området, og at det berører mange spørsmål, er dette kapittelet med hensikt bredt anlagt og vidtfavnende slik at det skal fortsette å være relevant med hensyn til risiko forbundet med fremtidig utvikling innen vitenskap, teknologi og innovasjon.
107. I en kunnskapsbasert og globalisert økonomi er det å ha tilgang til og kunne benytte teknologi, data og kunnskap av avgjørende betydning for å forbedre

selskapenes resultater. Slik tilgang er også viktig for å realisere virkningene av den teknologiske framgangen i hele økonomien, blant annet produktivitsvekst og opprettelse av arbeidsplasser, innenfor rammen av bærekraftig utvikling.³ Flernasjonale selskaper er en viktig kanal for overføring av teknologi over landegrensene. De kan bidra til den nasjonale innovasjonsevnen i vertslandene ved å skape, spre, og til og med muliggjøre, bruk av ny teknologi i nasjonale selskaper og institusjoner. Forsknings- og utviklingsaktivitetene til flernasjonale selskaper og investeringer i ny teknologi kan, når det er etablert gode forbindelser til det nasjonale systemet for innovasjon, bidra til å styrke den økonomiske og samfunnsmessige utviklingen i vertslandene. Utviklingen av et dynamisk system for innovasjon i vertslandet vil i sin tur utvide flernasjonale selskapers forretningsmuligheter.

108. Kapittelet tar således sikte på å anspore til at flernasjonale selskaper sprer resultatene av forsknings- og utviklingsvirksomheten blant landene de opererer i, og dermed bidrar til vertslandenes innovasjonsevne, så langt det er økonomisk mulig, samtidig som det tas hensyn til konkurranseevnen og er i tråd med forpliktelser knyttet til personvern, datasikring, sikkerhet, beskyttelse av immaterielle rettigheter og konfidensialitet. I denne sammenhengen kan fremme av teknologispredning omfatte markedsføring av varer og tjenester som inneholder ny teknologi, lisensiering av nye prosesser, tilsetting og opplæring av vitenskapelig og teknologisk personell, og utvikling av samarbeidsforetak innen forskning og utvikling. Ved salg eller lisensiering av teknologi bør ikke bare vilkårene som forhandles fram være gjensidig avtalt, men flernasjonale selskaper bør også ta i betraktning langsiktige utviklings-, miljø- og samfunnsmessige virkninger av teknologien. I sin virksomhet kan flernasjonale selskaper bygge opp og forbedre evnen til innovasjon hos sine internasjonale datterselskaper, underleverandører og andre enheter de har forretningsforbindelser med. I tillegg kan flernasjonale selskaper rette oppmerksomhet mot betydningen av lokal vitenskapelig og teknologisk infrastruktur – i både fysisk og institusjonell forstand. I denne sammenhengen kan flernasjonale selskaper på en nyttig måte bidra til vertslandsregjeringenes utarbeiding av politiske rammer som er gunstige for utviklingen av dynamiske systemer for innovasjon.

3 Punkt 7 berører ikke regjeringenes standpunkter innenfor området elektronisk handel i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Det er ikke ment å se bort fra andre viktige allmennpolitiske hensyn som kan være knyttet til bruk av internett og som vil måtte tas i betraktning. Enkelte land har i dette henseende vist til Tunis-agendaen for informasjonssamfunnet fra 2005.

109. Vitenskap er her forstått som blant annet forskning og utforskning. Med teknologi forstås her digital teknologi, ikke-digital teknologi og digitale tjenester samt digitale økosystemer som forenkler utviklingen og bruken av dem. Med begrepet innovasjon menes her prosessen med å utvikle et nytt produkt eller en ny tjeneste eller prosess i den hensikt å gjøre det tilgjengelig for potensielle brukere eller benytte det i selskapets virksomhet.
110. Med begrepet data menes her, som i relevante OECD-anbefalinger, opplysninger som er lagret i strukturerte eller ustrukturerte formater, inkludert tekst, bilder, lyd og video. I datadrevet innovasjon og dataintensiv vitenskap ligger det en enorm mulighet til å kunne løse store samfunnsutfordringer. Åpne vitenskape-lige initiativer og tilgang til data har fått store ringvirkninger for reproduserbarheten av vitenskapelige resultater, spredning av kunnskap på tvers av samfunnet, tverrfaglig samarbeid, ressurseffektivitet, produktivitet og konkurranseevne. Dataflyt på tvers av grenser er avgjørende for å understøtte internasjonal handel, for informasjons- og kunnskapsutveksling som utjevner digitale skiller, og for bærekraftig utvikling. Punkt 2 understreker disse fordelene, men erkjenner samtidig risikoen for både tyveri og uansvarlig deling og bruk av data, noe som kan undergrave personvernet og utgjøre en potensielle nasjonale sikkerhetsrisikoer. Selskaper i dataøkosystemet, inkludert de som besitter eller produserer data eller er mellomledd i datakjeden, som definert i *anbefalingen om bedre tilgang til og deling av data* [[OECD/LEGAL/0463](#)], oppfordres til å ta hensyn til anbefalingene om ansvarlig tilgang til, deling og bruk av data som beskrevet i nevnte anbefaling, som har som mål å sikre at det innføres risikostyringstiltak i hele dataverdikjeden, herunder nødvendige tiltak for å ivareta dataenes konfidensialitet, integritet, sikkerhet og tilgjengelighet, særlig når det gjelder håndtering av biologiske data som DNA, og ved offentliggjøring av data for politimyndigheter og andre offentlige etater.
111. Forventninger til selskaper beskrevet i punkt 4 er ment å være forholdsmessige for å unngå vilkår og forhold som kan føre til utilsiktede konsekvenser. Selskapene bør også bestrebe seg på å identifisere situasjoner hvor visse aktører kan forsøke å dra fordel av teknologioverføringen for å misbruke sivil teknologi.
112. I tråd med kapittel II vil arten og omfanget av aktsomhetsvurderinger av negative konsekvenser knyttet til vitenskap, teknologi og innovasjon avhenge av omstendighetene i den konkrete situasjonen og involvere risikobasert prioritering. Dette bør også ta hensyn til kjente eller rimelig forutsigbare forhold som kan oppstå, både når den leverte varen eller tjenesten brukes i henhold til det tiltenkte formålet og ved rimelig forutsigbare tilfeller av feil bruk eller misbruk, som kan føre til negative konsekvenser.

113. Selskaper som deltar i utviklingen av ny teknologi eller nye bruksområder for eksisterende verktøy, bør så langt det er mulig forvente og, når det er hensiktsmessig, håndtere etiske, juridiske, arbeidslivsrelaterte, sosiale og miljømessige utfordringer som den nye teknologien fører med seg, samtidig som de fremmer ansvarlig innovasjon og deltar i dialog og informasjonsutveksling med lokale reguleringsmyndigheter og arbeidstakerrepresentanter. I tillegg til, og som forankret i gjennomføringen av anbefalingene i retningslinjene, oppmuntres selskaper til å vektlegge tilgjengelige veiledninger om innovasjonsprosessen, inkludert relevante OECD-standarder på områdene kunstig intelligens og nevroteknologi, blant *annet anbefalingen om kunstig intelligens* [OECD/LEGAL/0449] og *anbefalingen om ansvarlig innovasjon innenfor nevroteknologi* [OECD/LEGAL/0457].
114. Digital sikkerhet er et felles ansvar som deles av alle berørte parter, inkludert selskaper, kunder og regjeringer. Digitale sikkerhetshendelser, som uautorisert tilgang til systemer eller programvare, kontoer med sikkerhetsbrudd, tap eller tyveri av data, eller forstyrrelse av IT-ressurser, kan skade virksomheter, regjeringer og enkeltpersoner ved å svekke tilgjengeligheten, integriteten og/eller konfidensialiteten til dataene, informasjonssystemene og nettverkene deres. Selskaper bør gjennomføre risikostyring av digital sikkerhet på en måte som samsvarer med de andre kapitlene i *Retningslinjene*. Prinsipper for innebygget personvern, bruk av sterk kryptering og protokoller for rettigheter og tilgangsstyring samt annen beste praksis kan begrense antall trusler og begrense skadevirkninger. Selskapene bør også ta i betraktning relevante OECD-standarder på dataområdet.
115. I alle aktiviteter som gjelder barn og unges deltakelse i eller samhandling med det digitale miljøet, bør selskaper, der det er hensiktsmessig, sette barnets beste foran alle andre hensyn og i sine aktsomhetsvurderinger identifisere hvordan de kan respektere barn og unges rettigheter og ivareta og fremme barn og unges trivsel i det digitale miljøet, og treffe egnede tiltak for å gjøre dette i tråd med *anbefalingen om barn i det digitale miljøet* [OECD/LEGAL/0389] og OECDs *retningslinjer for tilbydere av digitale tjenester*.

X. Konkurranse

Selskaper bør

1. utføre sine aktiviteter på en måte som er i samsvar med gjeldende konkurranselovgivning, samtidig som de tar hensyn til konkurranseretten i alle jurisdiksjoner der aktivitetene kan ha konkurransebegrensende virkning
2. avstå fra å inngå eller gjennomføre konkurransebegrensende avtaler mellom konkurrenter, herunder avtaler om
 - a) prissamarbeid
 - b) å utarbeide manipulerte tilbud (tilbud avtalt ved ulovlig anbudssamarbeid)
 - c) å fastsette produksjonsbegrensninger eller produksjonskvoter, eller
 - d) å dele eller dele opp markeder ved å fordele kunder, leverandører, geografiske områder eller forretningsområde
3. samarbeide med granskende konkurransemyndigheter, i henhold til gjeldende rett og egnede sikkerhetstiltak, ved blant annet å gi så raske og fullstendige svar som mulig på anmodninger om opplysninger og å vurdere å ta i bruk tilgjengelige virkemidler, for eksempel å gi avkall på kravet til konfidensiell behandling der situasjonen tilsier det, for å fremme et effektivt og hensiktsmessig samarbeid mellom granskende myndigheter
4. regelmessig fremme bevissthet blant arbeidstakerne om hvor viktig det er å følge all gjeldende konkurranselovgivning, og særlig gi opplæring til selskapets øverste ledelse om forhold av konkurransemessig betydning

Kommentarer til Kapittel X: Konkurranse

116. Disse anbefalingene understreker hvor viktig konkurranselover og -reguleringer er for at både nasjonale og internasjonale markeder skal fungere på en effektiv måte, og hvor viktig det er at disse lovene og reguleringene overholdes av

nasjonale og flernasjonale selskaper. De søker også å sikre at alle selskaper kjenner til utviklingen av konkurranselovgivningens virkeområde, virkemidler og sanksjoner samt graden av samarbeid mellom konkurransemyndighetene. Begrepet «konkurranselovgivning» er brukt for å vise til lover, herunder «anti-trustlover» og «antimonopollover», som forbyr a) konkurransebegrensende avtaler, b) misbruk av markedsrett eller dominans, c) ervervelse av markedsrett eller dominans ved hjelp av andre midler enn gode resultater og d) vesentlig svekking av konkurranse eller forhindring av effektiv konkurranse gjennom fusjoner eller overtakelser.

117. Generelt sett forbyr konkurranselover og -retningslinjer a) kartellvirksomhet/ samarbeid som har til formål eller virkning å begrense konkurransen, b) andre konkurransebegrensende avtaler, c) misbruk av markedsdominerende stilling og d) konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. I henhold til *anbefalingen om effektive tiltak mot uforsvarlige karteller* [OECD/LEGAL/0452], utgjør de konkurransebegrensende avtalene nevnt i bokstav a) uforsvarlige karteller, men anbefalingen tar hensyn til forskjeller i medlemslandenes lover, herunder forskjeller i lovenes unntak eller bestemmelser som gir rom for unntak fra eller godkjenning av virksomhet som ellers kunne ha vært forbudt. Anbefalingene i *Retningslinjene* bør ikke tolkes dit hen at de antyder at selskaper ikke bør benytte seg av slike lovlig tilgjengelige unntak eller bestemmelser. Bokstav b) og c) er mer generelle ettersom effektene av andre typer avtaler og av ensidig atferd er mer tvetydige, og det er mindre enighet om hva som bør anses som konkurransebegrensende.
118. Målet med konkurransepolitikken er å bidra til generell velferd og økonomisk vekst ved å fremme markedsforhold der arten, kvaliteten og prisen på varer og tjenester bestemmes av konkurransedyktige markeds krefter. I tillegg til å gagne forbrukerne og en jurisdiksjons økonomi som helhet, belønner en slik konkurransesituasjon selskaper som reagerer effektivt på etterspørsel fra forbrukerne. Selskaper kan bidra til denne prosessen gjennom å gi informasjon og råd når myndighetene vurderer lover og politikk som kan redusere effektiviteten eller på annen måte påvirke konkurransen i markedene.
119. Selskaper bør være klar over at det vedtas konkurranselovgivning i stadig flere jurisdiksjoner, og at det blir stadig mer vanlig at disse lovene forbyr konkurransebegrensende virksomhet i utlandet dersom de er til skade for forbrukerne i hjemlandet. Handel og investeringer på tvers av landegrensene gjør det dessuten mer sannsynlig at konkurransebegrensende atferd som finner sted i én jurisdiksjon vil gi skadevirkninger i andre jurisdiksjoner. Selskaper bør derfor ta hensyn til både lovgivningen i det landet de opererer i, og lovgivningen i alle land der effekten av atferden deres sannsynligvis vil merkes.

120. Avslutningsvis bør selskaper erkjenne at konkurransemyndighetene samarbeider stadig mer og tettere om å granske og utfordre konkurransebegrensende virksomhet. For en generell orientering, se relevante OECD-standarder på det konkurransepolitiske området. Når konkurransemyndighetene i ulike jurisdiksjoner gransker den samme praksisen, fremmer selskapers tilrettelegging for samarbeid mellom myndigheter konsekvente og forsvarlige beslutningsprosesser, og muliggjør sparte kostnader for myndigheter og selskaper.
121. Selv om selskaper og samarbeidsinitiativene de deltar i bør treffe proaktive tiltak for å forstå konkurranserettslige problemstillinger i sin jurisdiksjon og unngå virksomhet som kan utgjøre et brudd på konkurranseretten, er det ingen iboende spenning mellom troverdige initiativer til ansvarlig næringsliv og konkurranserettens formål, og samarbeid om slike initiativer vil vanligvis ikke utgjøre et brudd på konkurranselover.
122. Avhengig av nasjonale forhold kan selskaper være underlagt konkurranselover når de kjøper arbeidskraft fra arbeidstakere på samme måte som når de kjøper andre varer og tjenester. I så fall kan det bli innført strenge sanksjoner dersom arbeidsgivere har en hemmelig forståelse seg imellom om lønnsnivå (lønnsfastsettelse) og ansettelsespraksis (eksempelvis avtaler om ikke å ansette, rekruttere eller henvende seg til hverandres ansatte). Selskaper bør derfor sikre at de overholder gjeldende lover i sin rekrutterings- og ansettelsespolitikk og i planlegging av fusjoner og overtakelser.

XI. Beskatning

1. Det er viktig at selskaper bidrar til vertslandenes offentlige finanser ved å betale sine skattemessige forpliktelser til rett tid. Særlig bør selskaper følge skattereglene i landene der de driver virksomhet, både hva lovens ordlyd og formål angår. Å følge lovens formål innebærer å forstå og følge lovgivers intensjon. Det innebærer ikke at et selskap skal måtte betale mer enn det lovfestede beløp i henhold til en slik fortolkning. Å følge skattereglene består i å gi relevante myndigheter aktuelle eller lovfestede opplysninger til rett tid for korrekt fastsettelse av skatter i forbindelse med virksomheten, og en internprisingspraksis i samsvar med prinsippet om en armlengdes avstand.
2. Selskaper bør behandle skattestyring og etterlevelse av skattereglene som viktige elementer i sine tilsynssystemer og overordnede risikostyringssystemer. Spesielt bør styrer i selskaper vedta strategier for styring av skatterisiko for å forvisse seg om at de økonomiske, juridiske og omdømmemessige risikoene forbundet med beskatning er fullt ut identifiserte og vurderte.

Kommentarer til kapittel XI: Beskatning

123. Selskapers samfunnsansvar på beskatningsområdet betyr at selskaper bør følge, i både bokstav og ånd, lover og forskrifter om skatt i alle land der de driver virksomhet, samarbeide med myndigheter og gjøre tilgjengelig for myndigheter opplysninger som er relevante eller påkrevd ved lov. Et selskap følger lover og forskrifter i bokstav og ånd når det treffer rimelige tiltak for å fastslå hva lovgivers intensjon er, og fortolker skattereglene i samsvar med denne intensjonen i lys av lovgivningens ordlyd og relevant, samtidig lovgivningshistorikk. Transaksjoner bør ikke være strukturerte på en måte som vil få skattemessige følger som ikke samsvarer med de underliggende økonomiske konsekvensene av transaksjonen, med mindre det foreligger særskilt lovgivning som er ment å gi et slikt resultat. Om så er tilfelle, bør selskapet med rimelighet tro at transaksjonen er strukturert på en måte som gir skattemessige følger for selskapet som ikke er i strid med lovgivers intensjoner.

124. Å overholde skattereglene betyr også å samarbeide med skattemyndigheter og gi dem de opplysninger som er nødvendige for å sikre effektiv og rettferdig anvendelse av skattelovgivningen. Slikt samarbeid bør omfatte å gi fullstendige svar til rett tid på anmodninger om opplysninger fra rette myndighetsorgan i henhold til bestemmelsene i en skatte- eller informasjonsutvekslingsavtale. Denne plikten til å gi opplysninger er imidlertid ikke uten begrensninger. Særlig fastslås det i *Retningslinjene* at det er en forbindelse mellom hvilke opplysninger som bør gis og hvilken betydning opplysningene har for håndhevingen av gjeldende skattelovgivning. Derved erkjennes behovet for å balansere næringslivets byrde når det gjelder å følge gjeldende skattelovgivning, og behovet for at skattemyndighetene skal få fullstendige og nøyaktige opplysninger til rett tid slik at de kan håndheve skattelovgivningen.
125. Selskapers forpliktelser til samarbeid, åpenhet og til å følge skattereglene bør gjenspeiles i risikostyringssystemer, strukturer og retningslinjer. I selskaper med en selskapsrettslig form har selskapsstyrene mange mulige måter å overvåke skatterisiko på. Selskapsstyrer bør for eksempel arbeide proaktivt for å utarbeide skattemessige prinsipper og få på plass interne skatterelaterte kontrollsystemer som sikrer at ledelsen opptre på en måte som er forenlig med styrets syn på skatterisiko. Styret bør informeres om enhver potensielt betydelig skatterisiko, og ansvar for å utføre oppgaver knyttet til intern skatterelatert kontroll og rapportering til styret bør tildeles. En omfattende strategi for risikostyring som omfatter skatt vil ikke bare gjøre det mulig for selskapet å utvise god samfunnsånd, men også sette det i stand til å styre skatterisiko på en effektiv måte, for derved å unngå viktige økonomiske, juridiske og omdømmemessige risikoer.
126. Åpenhet rundt beskatning styrker integriteten til et lands skattesystem og er et viktig middel for å sikre og dokumentere at selskaper følger skattelover både hva lovens bokstav og ånd angår. Et medlem av et flernasjonalt konsern i ett land kan ha omfattende økonomiske forbindelser med medlemmer av det samme konsernet i andre land. Slike forbindelser kan påvirke skatteplikten til begge parter. Følgelig kan det være at skattemyndighetene trenger opplysninger fra andre jurisdiksjoner for å kunne vurdere disse forbindelsene og fastsette skatteplikten til medlemmet av det flernasjonale konsernet i sin egen jurisdiksjon. Også her er det slik at opplysningene som bør gis, er begrenset til det som er relevant for den aktuelle vurderingen av de økonomiske forbindelsene med sikte på å fastsette rett skatteplikt for medlemmet av det flernasjonale konsernet. Flernasjonale selskaper bør samarbeide om å gi disse opplysningene. Flere av tiltakene i *OECD/G20-prosjektet om et inkluderingsrammeverk for å motvirke uthuling av skattegrunnlaget og overskuddsflytting* (Base Erosion and Profit

Shifting, BEPS) har som mål å skape økt åpenhet, for eksempel gjennom utarbeiding og utveksling av land-for-land-rapporter (BEPS-tiltak 13), obligatorisk umiddelbar utveksling av relevant informasjon om kjennelser vedrørende skatteregimer (BEPS-tiltak 5), og meldeplikt med hensyn til aggressive skatteplanleggingsordninger (BEPS-tiltak 12).

127. Internprising er et annet viktig punkt når det gjelder samfunnsånd og beskatning. Den dramatiske økningen i verdenshandelen og direkteinvesteringer på tvers av landegrensene (og den viktige rollen flernasjonale selskaper spiller i slik handel og investering) medfører at internprising nå er en vesentlig bestemmende faktor for skatteplikten til medlemmer av et flernasjonalt konsern, ettersom det har vesentlig betydning for hvordan skattegrunnlaget fordeles mellom de ulike landene det flernasjonale selskapet opererer i. Armlengdeprinsippet som er omhandlet i både OECDs mønsterskatteavtale og FNs mønsteravtale for skatteavtaler mellom utviklingsland og industriland, er den internasjonalt anerkjente standarden for fordeling av overskudd mellom nærstående selskaper. Ved å anvende armlengdeprinsippet unngår man utilbørlig flytting av overskudd eller underskudd samtidig som man minimerer risikoen for dobbeltbeskatning. Rett anvendelse av dette prinsippet krever at flernasjonale selskaper samarbeider med skattemyndighetene og gir alle relevante eller lovpålagte opplysninger om valg av internprisingsmetode for de internasjonale transaksjonene som gjennomføres av dem og av deres nærstående part. Det erkjennes at det ofte kan være vanskelig både for flernasjonale selskaper og for skatte- og avgiftsmyndighetene å fastslå hvorvidt internprising i tilstrekkelig grad følger armlengdestandarden (eller prinsippet), og at anvendelsen av denne ikke er en eksakt vitenskap.
128. OECDs komité for skattesaker arbeider fortløpende med å utvikle anbefalinger for å sikre at interne overføringspriser gjenspeiler armlengdeprinsippet. Dette arbeidet resulterte i utgivelsen i 1995 av *OECDs retningslinjer for internprising for flernasjonale selskaper og skattemyndigheter (OECDs retningslinjer for internprising)*, som var gjenstand for *anbefalingen om fastsettelse av internprising mellom nærstående foretak [OECD/LEGAL/0279]* (medlemmer av et flernasjonalt konsern faller normalt inn under definisjonen av nærstående foretak). *OECDs retningslinjer for internprising* oppdateres løpende for å gjenspeile endringer i den globale økonomien og erfaringene som gjøres av skattemyndigheter og skattebetalere som håndterer internprising. Det må understrekes at Rådets anbefaling ble revidert i 2017 for å gjenspeile Rådets tilslutning til BEPS-pakken, for å styrke innvirkningen og relevansen av retningslinjene for internprising i land som ikke er OECD-medlemmer, og for å gi regjeringer og skattebetalere større klarhet og rettssikkerhet når det gjelder statusen til fremtidige revideringer av retningslinjene for

internprising ved å gjennomføre dem uten unødig opphold. Armlengdeprinsippet slik det får anvendelse på fordeling av overskudd fra faste driftssteder med henblikk på fastsettelse av en vertsstats beskatningsrettigheter i henhold til en skatteavtale, ble behandlet i en anbefaling vedtatt av OECD-rådet i 2008.

129. *OECDs retningslinjer for internprising* fokuserer på anvendelsen av armlengdeprinsippet for å evaluere internprisingen til nærstående foretak. OECDs retningslinjer om internprising tar sikte på å hjelpe skattemyndigheter (både i OECD medlems- og ikke-medlemsland) og flernasjonale selskaper ved å foreslå gjensidig tilfredsstillende løsninger på internprisingssaker, og derved minimere uoverensstemmelser mellom skattemyndigheter og mellom skattemyndigheter og flernasjonale selskaper og å unngå kostbare tvister. Flernasjonale selskaper oppfordres til å følge veiledningen i *OECDs retningslinjer for internprising*, med revideringer og tilføyelser, for å sikre at deres internpriser er i tråd med armlengdeprinsippet.
130. Sammenhengen og konsistensen i den internasjonale skattearkitekturen som gjelder flernasjonale konserner ble mer bredt forsterket gjennom BEPS-prosjektet til OECD/G20-landene. *Den multilaterale avtalen for å gjennomføre endringer i skatteavtaler for å motvirke uthuling av skattegrunnlaget og overskuddsflytting [OECD/LEGAL/0432]* bidrar spesielt til å forenkle gjennomføringen av en rekke tiltak som skal motvirke skatteomgåelse og gjøre internasjonale skatteregler mer enhetlige, herunder minstestandarder for å unngå misbruk av skatteavtaler og forbedre tvisteløsningsmekanismer. For å lykkes med dette systemet må det bygge på et nettverk av positive relasjoner, samarbeid og gjensidighet.

Del II: Prosedyrer for gjennomføring av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv

Rådsvedtak om OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv

RÅDET,

som viser til artikkel 5 bokstav a) i *overenskomsten om Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling* av 14. desember 1960,

som viser til *OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper («erklæringen»)* [OECD/LEGAL/0144], der tilsluttede medlemmer og ikke-medlemmer («tilsluttede parter») i fellesskap anbefaler flernasjonale selskaper som driver virksomhet på eller fra deres territorier å følge *retningslinjene for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv («Retningslinjene»)*,

som erkjenner at ettersom flernasjonale selskapers virksomhet er verdensomspennende, bør internasjonalt samarbeid i saker som gjelder erklæringen omfatte alle land,

som vurderer det som ønskelig å forbedre prosedyrene for konsultasjoner i saker som omfattes av disse *Retningslinjene*, og å styrke *Retningslinjenes* gjennomslagskraft,

gjør etter forslag fra investeringskomiteen

FØLGENDE VEDTAK:

I. Nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv

1. Tilsluttede parter skal opprette nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv for å styrke gjennomslagskraften til *Retningslinjene*. De nasjonale kontaktpunktene skal ha følgende ansvarsoppgaver:
 - a) fremme bevissthet om og bruk av *Retningslinjene*, herunder ved å svare på henvendelser

- b) bidra til å løse saker som oppstår i forbindelse med gjennomføringen av *Retningslinjene* i enkeltsaker

I tillegg kan de nasjonale kontaktpunktene, når det er hensiktsmessig og sammen med relevante offentlige etater, bidra med støtte til myndighetenes arbeid for å utvikle, gjennomføre og fremme en samstemt politikk for å fremme ansvarlig næringsliv.

Næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter skal gjøres kjent med at kontaktpunktene er tilgjengelige.

2. Nasjonale kontaktpunkt hos ulike tilsluttede parter skal ved behov samarbeide i alle saker tilknyttet *Retningslinjene* som er av betydning for deres virksomhet. Som hovedregel bør drøftinger være innledet på nasjonalt plan før det tas kontakt med andre nasjonale kontaktpunkt.
3. Nasjonale kontaktpunkt skal møtes jevnlig for å utveksle erfaringer og rapportere til Investeringskomiteen.
4. Tilsluttede parter skal stille personal- og økonomiske ressurser til rådighet for sine nasjonale kontaktpunkt slik at de kan utføre oppgavene sine på en effektiv måte som på alle plan oppfyller kravene til gjennomslagskraft beskrevet i prosedyrene som ledsager dette rådsvedtaket, samtidig som det tas hensyn til interne budsjетtrammer og rutiner.
5. Tilsluttede parter skal med jevne mellomrom foreta fagfellevurderinger ("peer reviews") av de nasjonale kontaktpunktene, underlagt fremgangsmåter vedtatt av OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv (WPRBC).

II. Investeringskomiteen og Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv (WPRBC)

1. Investeringskomiteen («Komiteen») skal føre tilsyn med gjennomføringen av erklæringen om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper. Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv («Arbeidsgruppen») skal bistå Komiteen med gjennomføringen av del I av erklæringen med hensyn til sine ansvarsoppgaver knyttet til *Retningslinjene*.
2. Komiteen skal jevnlig, eller på anmodning fra en tilsluttet part, ha meningsutvekslinger om saker som omfattes av *Retningslinjene*, og om erfaringen med

gjennomføringen av dem. Komiteen skal jevnlig invitere Business at OECD (BIAC), fagforeningenes rådgivende komité for OECD (TUAC) («de rådgivende organene») og OECD Watch samt andre internasjonale partnere til å uttrykke sin mening om saker som omfattes av *Retningslinjene*. I tillegg kan det, på deres anmodning, holdes meningsutvekslinger med de rådgivende organene om disse sakene.

3. Komiteen skal samarbeide med ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av *Retningslinjene* for å fremme ansvarlig næringsliv internasjonalt i samsvar med *Retningslinjene*, og for å etablere felles spilleregler. Den skal også bestrebe seg på å samarbeide med ikke-tilsluttede land som har særlig interesse av *Retningslinjene* og i å fremme tilhørende prinsippene og standardene.
4. Komiteen skal være ansvarlig for å klargjøre *Retningslinjene*. I enkeltsaker som har foranlediget en anmodning om klargjøring, skal de involverte parter få anledning til å uttale seg enten muntlig eller skriftlig. Komiteen skal ikke trekke konklusjoner om enkeltselskapers atferd.
5. Komiteen skal ha meningsutvekslinger om nasjonale kontaktpunkters virksomhet med sikte på å styrke *Retningslinjenes* gjennomslagskraft og å fremme funksjonell likeverdighet blant de nasjonale kontaktpunktene.
6. Komiteen skal rapportere jevnlig til Rådet om saker som omfattes av *Retningslinjene*. I sine rapporter skal Komiteen ta hensyn til rapporter fra nasjonale kontaktpunkt, eventuelt også synspunkter kunngjort av de rådgivende organene (BIAC og TUAC), OECD Watch, andre internasjonale partnere og ikke-tilsluttede land.
7. Komiteen skal i samarbeid med nasjonale kontaktpunkt arbeide proaktivt for at selskapene i praksis overholder prinsippene og standardene i *Retningslinjene*. Den skal særlig finne fram til muligheter for samarbeid med de rådgivende organene (BIAC og TUAC), OECD Watch, andre internasjonale partnere og øvrige interessenter for å oppmuntre til positive bidrag fra flernasjonale selskaper, innenfor rammen av *Retningslinjene*, til økonomisk, miljømessig og sosial framgang med sikte på å oppnå en bærekraftig utvikling, og for å bistå med å identifisere og håndtere risiko for negative konsekvenser knyttet til bestemte varer, regioner, sektorer eller næringer.

III. Gjennomføring og gjennomgang av rådsvedtaket

1. Prosedyrene som ledsager dette rådsvedtaket, beskriver forventninger, anbefalinger og veiledning som tilsluttede parter, nasjonale kontaktpunkt, Komiteen og Arbeidsgruppen skal ta hensyn til når de gjennomfører dette rådsvedtaket.
2. Dette rådsvedtaket skal gjennomgås jevnlig. Komiteen skal legge fram forslag med dette formål, og Arbeidsgruppen kan utarbeide og legge fram slike forslag for Komiteen.

Prosedyrer

I. Nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv

Rollen til nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv er å styrke gjennomslagskraften til *Retningslinjene*. Nasjonale kontaktpunkt skal operere på en måte som er

1. synlig
2. tilgjengelig
3. åpen
4. ansvarlig
5. upartisk og rettferdig
6. forutsigbar
7. i samsvar med *Retningslinjene*.

Disse prinsippene utgjør til sammen kjernekrteriene for de nasjonale kontaktpunkt-enes gjennomslagskraft. De nasjonale kontaktpunktene, idet de tar hensyn til sine særlige omstendigheter, skal søke å oppnå funksjonell likeverdighet, i betydningen fungere med tilsvarende grad av gjennomslagskraft, ved å innfri kjernekrteriene for gjennomslagskraft.

A. Institusjonelt oppsett

I samsvar med målene om funksjonell likeverdighet mellom nasjonale kontaktpunkt og om å styrke *Retningslinjenes* gjennomslagskraft har de tilsluttede partene fleksibilitet når det gjelder å organisere sine nasjonale kontaktpunkt for å oppfylle kjernekrteriene for gjennomslagskraft. Når en regjering fastsetter det institusjonelle oppsettet av det nasjonale kontaktpunktet, skal den søke aktiv støtte fra partene i arbeidslivet der det er aktuelt, og fra andre interesserte parter samt andre relevante offentlige instanser.

Følgelig skal nasjonale kontaktpunkt

1. være sammensatt, organisert og utstyrt med tilstrekkelige ressurser til å gi et effektivt grunnlag for å kunne håndtere det brede spekteret av spørsmål som omfattes av *Retningslinjene*, ha tilgang til ekspertise på alle relevante aspekter av sitt mandat, operere upartisk og opprettholde en tilstrekkelig grad av ansvarlighet overfor den tilsluttede regjeringen
2. kunne benytte ulike former for organisering for å oppfylle kjernekriteriene for gjennomslagskraft og etterstrebe funksjonell likeverdighet, idet de tar hensyn til betydningen av å bevare interessentenes tillit. Et nasjonalt kontaktpunkt kan for eksempel bestå av en høyere offentlig tjenesteperson eller et statlig kontor ledet av en embetsperson, eller være en gruppe bestående av ulike organer eller en tverrdepartemental gruppe sammensatt av eller ledet av embetspersoner, eller være et organ sammensatt av representanter fra myndighetene, næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner og andre ikke-statlige organisasjoner (flerparts), og/eller uavhengige eksperter. Regjeringer oppfordres til å la representanter fra næringsliv, arbeidstakerorganisasjoner og andre ikke-statlige organisasjoner inngå i rådgivende organer eller tilsynsorganer når dette kan være til hjelp for de nasjonale kontaktpunktenes arbeid
3. opprette og opprettholde meningsfulle relasjoner med partene i arbeidslivet og ha dialog med disse etter behov, så vel som med representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, ikke-statlige organisasjoner og/eller andre interesserte parter som kan bidra til at *Retningslinjene* virker på en effektiv måte

B. Informasjon og promotering

Det nasjonale kontaktpunktet skal

1. gjøre *Retningslinjene* kjent og tilgjengelig på hensiktsmessige måter, blant annet på internett og på nasjonale språk. Nasjonale kontaktpunkt bør dessuten promotere tilknyttet OECD-veiledning for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv, idet de tar hensyn til særtrekkene i veilederne som beskrevet i punkt 15 i kommentarene til kapittel II i *Retningslinjene*. Relevante interessenter, herunder potensielle investorer (som ønsker å investere innenlands eller utenlands), bør gjøres kjent med *Retningslinjene* etter behov,

2. øke bevisstheten om *Retningslinjene*, hvordan de skal gjennomføres, og om det nasjonale kontaktpunktet, blant annet gjennom samarbeid, der det er aktuelt, med relevante offentlige instanser, næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og den interesserte offentligheten,
3. svare på henvendelser om *Retningslinjene* og tilknyttet OECD-veiledning om aktsomhetsvurderinger, samt om det nasjonale kontaktpunktet, blant annet fra
 - a) andre nasjonale kontaktpunkt
 - b) næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og offentligheten
 - c) myndigheter i ikke-tilsluttede land

C. Enkeltsaker

Det nasjonale kontaktpunktet skal, i kraft av å være en ikke-rettslig klageordning, bidra til å løse spørsmål som oppstår i tilknytning til gjennomføringen av *Retningslinjene* i enkeltsaker på en måte som er i samsvar med kjernekriteriene for gjennomslagskraft oppført i del I.A ovenfor. Nasjonale kontaktpunkt skal offentliggjøre sine saksbehandlingsrutiner, dvs. prosedyrene de følger når de behandler enkeltsaker, som skal være i tråd med disse prosedyrene. Nasjonale kontaktpunkt oppfordres til å rådføre seg med interessentene når de utformer sine prosedyrer for enkeltsaker. Kontaktpunktet skal tilby et forum for å drøfte spørsmålene som oppstår og tilby sin ekspertise om *Retningslinjene* for å bistå næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre berørte interessenter med å løse sakene på en effektiv måte, til rett tid og i samsvar med gjeldende lovgivning og *Retningslinjene*. Avhengig av det enkelte tilfellet kan denne bistanden bestå i å støtte konstruktiv dialog, tilrettelegge for avtaler mellom partene og/eller komme med anbefalinger. Målene med slik bistand kan være å styrke gjennomføringen av *Retningslinjene* i fremtiden og/eller håndtere negative konsekvenser på en måte som er i samsvar med *Retningslinjene*.

Når det nasjonale kontaktpunktet gir denne bistanden, skal det

1. når andre nasjonale kontaktpunkt er berørt grunnet omstendighetene i enkeltsaken, koordinere med dem i god tro for å velge ledende og støttende kontaktpunkt
2. rådføre seg med partene om spørsmålene som er reist og gjøre en innledende vurdering av om saken bør tas til videre behandling, og gi de berørte partene svar

3. dersom det nasjonale kontaktpunktet etter en innledende vurdering beslutter at spørsmålene som er reist berettiger videre behandling, tilby dialog og mekling ("good offices") for å bistå de berørte partene med å løse saken. I slike tilfeller skal det nasjonale kontaktpunktet rådføre seg med partene og når det er relevant
 - a) søke råd hos relevante myndigheter og/eller representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og relevante eksperter
 - b) rådføre seg med det nasjonale kontaktpunktet eller de nasjonale kontaktpunktene hos andre tilsluttede parter som er berørt
 - c) innhente informasjon om lignende enkeltsaker fra sekretariatet eller veiledning fra Arbeidsgruppen hvis det er tvil om tolkningen av *Retningslinjene*. Slik informasjon og veiledning er veiledende, konfidensiell og saksspesifikk og skal ikke anses som en klargjøring av hvordan *Retningslinjene* skal tolkes, da dette er et ansvar som ligger hos Komiteen i henhold til del II.2.c) nedenfor. Avhengig av tilgjengelige ressurser skal slik informasjon og veiledning gis raskest mulig for å unngå forsinkelser i håndteringen av saken.
 - d) tilby og, dersom de berørte partene samtykker, legge forholdene til rette for konsensusorienterte og ikke-kontradiktoriske løsninger, som mekling eller forlik, for å bistå partene med å løse saken
4. når prosessen er fullført, og etter konsultasjon med de berørte partene, gjøre resultatet av prosessen offentlig tilgjengelig, med hensyntagen til behovet for å beskytte sensitive forretningsopplysninger og andre interessentopplysninger, ved å offentliggjøre en slutterklæring
 - a) når det nasjonale kontaktpunktet beslutter at spørsmålene som tas opp, ikke berettiger videre behandling. Uttalelsen bør som et minstekrav gjøre rede for saken, partenes respektive synspunkter så lenge det er hensiktsmessig, hvilke skritt det nasjonale kontaktpunktet har tatt for å vurdere saken og partenes deltakelse i prosessen, og grunnene til kontaktpunktets beslutning
 - b) når partene har kommet til enighet om spørsmålene som er reist. Erklæringen bør som et minstekrav gjøre rede for saken, partenes respektive synspunkter der det er hensiktsmessig, hvilke skritt det nasjonale kontaktpunktet har tatt for å bistå partene, og når det ble oppnådd enighet. Avtalens innhold skal nevnes bare i den grad de berørte parter samtykker til det. Ved behov

kan det nasjonale kontaktpunktet i sine uttalelser også gi anbefalinger om gjennomføringen av *Retningslinjene* når det er oppnådd enighet, der det er hensiktsmessig

- c) når partene ikke har kommet til enighet, eller dersom en part ikke er villig til å delta i prosessen. Denne erklæringen bør som et minstekrav gjøre rede for saken, partenes respektive synspunkter så lenge det er hensiktsmessig, grunnene til at det nasjonale kontaktpunktet besluttet at den berettiget videre behandling og skrittene som det nasjonale kontaktpunktet har tatt for å bistå partene, inkludert informasjon om partenes deltakelse i prosessen. Det nasjonale kontaktpunktet bør også gi anbefalinger om gjennomføringen av *Retningslinjene* der det er relevant. Når det er hensiktsmessig, kan også grunnene til at partene ikke har kommet til enighet nevnes. Hvis gjeldende lovgivning og det nasjonale kontaktpunktets prosedyrer for behandling av enkeltsaker tillater det, kan kontaktpunktet etter eget skjønn komme med sine synspunkter på hvorvidt et selskap har overholdt *Retningslinjene* i slutterklæringen

Det nasjonale kontaktpunktet skal underrette Komiteen og Arbeidsgruppen om utfallet av enkeltsakene innen rimelig tid.

5. når enkeltsaken er avsluttet, etter behov delta i oppfølging av gjennomføring av anbefalinger eller av en eventuell avtale partene imellom. Det nasjonale kontaktpunktet bør offentliggjøre en oppfølgingserklæring. All oppfølging som det nasjonale kontaktpunktet planlegger bør nevnes i slutterklæringen, inkludert relevante frister
6. opptre åpent og gjøre partene i en enkeltsak oppmerksomme på alle relevante saksopplysninger og anførsler som andre parter legger fram for det nasjonale kontaktpunktet, særlig i dialog- og meklingsfasen. Samtidig, ved en rimelig forespørsel fra en av partene, for eksempel om å beskytte sensitiv informasjon og/eller interessene til berørte interessenter som er involvert i enkeltsaken, kan det nasjonale kontaktpunktet likevel behandle visse opplysninger som fortrolige og ikke offentliggjøre dem for de andre partene
7. underrette partene om at de verken under eller etter prosessen kan avsløre offentlig eller for en tredjepart saksopplysninger og anførsler som de andre partene eller det nasjonale kontaktpunktet (eller en ekstern mekler eller et forliksrådsmedlem, hvis aktuelt) har lagt fram under prosessen beskrevet i punkt 1–5 ovenfor, med mindre den framleggende parten samtykker i offentliggjøringen, eller saksopplysningene og anførselene allerede er allment kjent, eller

dersom manglende offentliggjøring vil være i strid med bestemmelser i nasjonal lovgivning,

8. dersom det oppstår saker i ikke-tilsluttede land, treffe tiltak for å fremme forståelse av de aktuelle spørsmålene og følge disse prosedyrene
9. under hele prosessen, i den grad det lar seg gjøre, treffe alle nødvendige tiltak for å håndtere risikoen for represalier mot partene i en enkeltsak. Hvis nasjonale kontaktpunkt får kjennskap til et faktisk eller potensielt tilfelle av represalier, bør de i størst mulig grad støtte den berørte parten med å unngå og redusere skadevirkninger og kontakte relevante myndigheter, hvis mulig i samråd med personen(e) som er utsatt. Myndigheter bør også treffe relevante tiltak for å beskytte det nasjonale kontaktpunktet og dets medlemmer mot represalier

D. Støtte til myndighetenes innsats for å fremme ansvarlig næringsliv

For å gi *Retningslinjene* mest mulig gjennomslagskraft kan nasjonale kontaktpunkt, når det er hensiktsmessig og sammen med relevante offentlige etater, støtte sin regjeringens arbeid for å utvikle, implementere og styrke en samstemt politikk som har som mål å fremme ansvarlig næringsliv. Når man gir eller ber om slik støtte, bør det tas hensyn til de nasjonale kontaktpunktenes ressurser og kapasitet til å oppfylle forpliktelsene beskrevet i punkt I.1 i rådsvedtaket.

E. Rapportering

1. Hvert enkelt nasjonale kontaktpunkt skal rapportere årlig til Komiteen og Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv.
2. I rapporten bør det gjøres rede for det nasjonale kontaktpunktets arbeid og resultatet av arbeidet, blant annet i enkeltsaker.

F. Fagfellevurderinger

Tilsluttede parter skal utføre regelmessige fagfellevurderinger av sitt nasjonale kontaktpunkt, organisert av Sekretariatet, som et ledd i å gjøre gjennomføringen av *Retningslinjene* mer effektiv, dele beste praksis og skape større gjennomslagskraft og funksjonell likeverdighet for de nasjonale kontaktpunktene. Fremgangsmåtene for de regelmessige fagfellevurderingene, herunder prosedyrer for å gjennomføre dem,

gjennomføringsperiodens varighet og finansieringsordninger, skal godkjennes av Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv og gjennomgås ved utgangen av hver periode. Den første perioden med regelmessige fagfellevurderinger skal ikke starte før nevnte fremgangsmåter er godkjent.

II. Investeringskomiteen, Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv og Sekretariatet

1. Komiteen, Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv og Sekretariatet skal behandle anmodninger fra nasjonale kontaktpunkt om hjelp til å utføre oppgavene deres, blant annet der det er tvil om tolkningen av *Retningslinjene* i særlige tilfeller, og dette skal skje i henhold til den enkeltes ansvarsområder.
2. Med bistand fra Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv skal Komiteen, med sikte på å styrke *Retningslinjene* gjennomslagskraft og fremme funksjonell likeverdighet blant de nasjonale kontaktpunktene
 - a) behandle årsrapportene fra nasjonale kontaktpunkt beskrevet i del I.E. ovenfor. Basert på slike rapporter skal Arbeidsgruppen hvert år utgi en offentlig rapport med en analyse av de nasjonale kontaktpunktenes arbeid
 - b) behandle begrunnede forespørsler fra en tilsluttet part, et rådgivende organ (BIAC eller TUAC) eller OECD Watch om hvorvidt et nasjonalt kontaktpunkt oppfyller sine plikter når det behandler enkeltsaker. Komiteen skal godkjenne svaret basert på konsensus. Den tilsluttede parten hvis nasjonale kontaktpunkt er gjenstand for en begrunnet forespørsel, skal delta i prosessen i god tro og forventes å slutte seg til konsensusen med unntak av i svært spesielle tilfeller
 - c) vurdere å komme med en klargjøring når en tilsluttet part, et rådgivende organ (BIAC eller TUAC) eller OECD Watch stiller spørsmål om tolkningen av *Retningslinjene*. Forespørselen kan gjelde hvorvidt et kontaktpunkt har tolket *Retningslinjene* riktig i enkeltsaker, men i slike tilfeller skal Komiteen ikke trekke konklusjoner om enkeltselskapers atferd
 - d) gi anbefalinger, etter behov, for å forbedre de nasjonale kontaktpunktenes virkemåte og en effektiv gjennomføring av *Retningslinjene*. Når Komiteen, basert på de to siste periodene med årlig rapportering og på anmodning fra Arbeidsgruppen, fastslår at et nasjonalt kontaktpunkt over lengre tid og uten berettiget grunn åpenbart ikke har utført oppgavene sine i samsvar

med disse prosedyrene, kan det gi den tilsluttede parten egnede anbefalinger og be parten om å avlegge rapport innen en gitt frist, og Komiteen kan gjøre dette flere ganger helt til den er overbevist om at problemene er løst. Komiteen og Arbeidsgruppen skal treffe beslutninger i disse sakene gjennom konsensus. Den tilsluttede parten hvis nasjonale kontaktpunkt er berørt, skal delta i prosessen i god tro og forventes å slutte seg til konsensusen med unntak av i svært spesielle tilfeller

- e) samarbeide med internasjonale partnere
 - f) ha dialog med interesserte ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av *Retningslinjene*, og om gjennomføringen av dem
3. Komiteen og Arbeidsgruppen kan søke og vurdere råd fra eksperter i alle saker som omfattes av *Retningslinjene*. Den skal fastsette egnede prosedyrer for dette formål.
 4. Komiteen og Arbeidsgruppen skal utføre oppgavene sine på en effektiv måte og innen rimelig tid.
 5. Under ivaretagelsen av sine oppgaver skal Komiteen og Arbeidsgruppen bistås av Sekretariatet, som under Komiteens og Arbeidsgruppens overordnede tilsyn og i samsvar med organisasjonens arbeids- og budsjettprogram skal
 - a) fungere som en informasjonssentral for nasjonale kontaktpunkt som har spørsmål om hvordan *Retningslinjene* kan gjøres kjent, tolkes og gjennomføres. Informasjon om tolkning av *Retningslinjene* skal gis i samsvar med I.C.3.c) ovenfor
 - b) innhente og gjøre offentlig tilgjengelig, herunder ved å støtte Arbeidsgruppen med å publisere årsrapporten som analyserer det nasjonale kontaktpunktets arbeid i henhold til II.2.a) ovenfor, relevante opplysninger om aktuelle trender og nye metoder med hensyn til de nasjonale kontaktpunktenes institusjonelle oppsett, informasjonsarbeid og gjennomføringen av *Retningslinjene* i enkeltsaker. Sekretariatet skal utarbeide felles rapporteringsformat med sikte på å opprette og vedlikeholde en oppdatert database over enkeltsaker, og skal gjennomføre jevnlige analyser av disse sakene

- c) legge til rette for gjensidig erfaringsutveksling, kapasitetsbygging og opplæring, særlig av nasjonale kontaktpunkt i nye tilsluttede land og nytt personale hos kontaktpunktene, i hvordan *Retningslinjene* skal gjennomføres, blant annet for å gjøre dem kjent og legge til rette for forlik og mekling
- d) organisere regelmessige fagfellevurderinger av nasjonale kontaktpunkt som beskrevet i del I.F. ovenfor
- e) der det er aktuelt, bidra til samarbeid mellom nasjonale kontaktpunkt
- f) gjøre *Retningslinjene* kjent i aktuelle internasjonale fora og møter, og støtte nasjonale kontaktpunkt og Komiteen i deres arbeid for å øke bevisstheten om *Retningslinjene* blant ikke-tilsluttede parter

III. Diverse

Disse prosedyrene medfører ingen ytterligere rettigheter eller forpliktelser i henhold til internasjonal rett.

Kommentarer til prosedyrene for gjennomføring

1. OECDs rådsvedtak uttrykker de tilsluttede partenes forpliktelse til å arbeide for at anbefalingene i *Retningslinjene* blir gjennomført. Prosedyrene følger som vedlegg til rådsvedtaket og skisserer forventninger, anbefalinger og annen veiledning for tilsluttede parter, nasjonale kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv, investeringskomiteen (Komiteen), Arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv (Arbeidsgruppen) og Sekretariatet, uten å medføre ytterligere rettigheter eller forpliktelser i henhold til folkeretten. Verbet «skal» gir uttrykk for noe som forventes. Verbet «bør» eller «oppfordres til» gir uttrykk for anbefalinger. Verbet «kan» gir uttrykk for veiledning.
2. Rådsvedtaket beskriver de tilsluttede partenes viktigste oppgaver ved gjennomføringen av *Retningslinjene* med hensyn til de nasjonale kontaktpunktene, oppsummert som følger:
 - opprette nasjonale kontaktpunkt og gjøre interesserte parter kjent med hvilke muligheter de kan benytte seg av etter *Retningslinjene*
 - stille nødvendige personal- og økonomiske ressurser til rådighet
 - legge til rette for at nasjonale kontaktpunkt i ulike tilsluttede parter kan samarbeide seg imellom ved behov
 - legge til rette for at nasjonale kontaktpunkt kan møtes jevnlig og kan rapportere til Komiteen
3. OECDs rådsvedtak fastsetter videre Komiteens oppgaver i forbindelse med *Retningslinjene*. Komiteen skal blant annet
 - arrangere meningsutvekslinger om saker som angår *Retningslinjene*
 - komme med klargjøringer etter behov
 - holde meningsutvekslinger om de nasjonale kontaktpunktenes virksomhet
 - rapportere til OECDs råd om *Retningslinjene*

4. Investeringskomiteen er OECDs organ med ansvar for å føre tilsyn med at *Retningslinjene* virker på en hensiktsmessig måte. Dette ansvaret omfatter ikke bare *Retningslinjene*, men samtlige deler som inngår i OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper (tekstene om nasjonal behandling og tekstene om internasjonale investeringsinsentiver og hindringer, og om motstridende krav). Komiteen skal arbeide for å sikre at hver enkelt del av erklæringen blir respektert og forstått, og at de alle utfyller og virker i samsvar med hverandre.
5. Arbeidsgruppen er et underordnet organ av Komiteen og har oppgaver tilknyttet *Retningslinjene* og rådsvedtaket. Prosedyrene beskriver en rekke måter Arbeidsgruppen bistår Komiteen, blant annet ved å
 - utarbeide fremgangsmåter for regelmessige fagfellevurderinger av nasjonale kontaktpunkt, føre tilsyn med Sekretariatets organisering av fagfellevurderingene og godkjenne rapporter om fagfellevurderinger
 - gi rådgivende veiledning til nasjonale kontaktpunkt som har spørsmål angående tolkningen av *Retningslinjene* under særlige omstendigheter
 - forberede Komiteens svar på begrunnede forespørsler og anmodninger om klargjøring av *Retningslinjene*
 - gi råd til Komiteen om anbefalinger til en tilsluttet part hvis nasjonale kontaktpunkt åpenbart og uten rimelig grunn ikke har fungert hensiktsmessig over lengre tid
 - bistå Komiteen i vurderingen av årsrapporter fra de nasjonale kontaktpunktene og utgi en årsrapport om virksomheten til nasjonale kontaktpunkt
6. Rådsvedtaket gir uttrykk for den økende betydningen av ansvarlig næringsliv for ikke-tilsluttede land, og åpner derfor opp for kontakt og samarbeid med ikke-tilsluttede parter i saker som omfattes av *Retningslinjene*. Komiteen kan som følge av dette organisere egne møter med interesserte ikke-tilsluttede parter for å fremme forståelse av standardene og prinsippene i *Retningslinjene* og hvordan de skal gjennomføres. I samsvar med relevante OECD-prosedyrer kan Komiteen også involvere dem i særskilte aktiviteter eller prosjekter knyttet til ansvarlig næringsliv, inkludert ved å invitere dem til å delta i sine møter.

7. Komiteen skal samarbeide med nasjonale kontaktpunkt og søke muligheter for samarbeid med de rådgivende organene (BIAC og TUAC), OECD Watch og andre internasjonale partnere med det formål å proaktivt arbeide for effektiv gjennomføring av *Retningslinjene*. Som et ledd i sitt arbeid for å føre tilsyn med gjennomføringen av erklæringen skal Komiteen, med støtte fra Arbeidsgruppen, særlig gi veiledning om aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv, herunder i bestemte sektorer, geografiske områder og risikoområder, og søke å styrke næringslivets evne til å gjennomføre dem. Dette gjennomføres blant annet gjennom flerpartsdialog i samarbeid med de nasjonale kontaktpunktene, og tar hensyn til behovene til små og mellomstore bedrifter. Kontaktpunktene gis nærmere veiledning om dette i punkt 21 nedenfor.

I. Kommentarer til prosedyrene for de nasjonale kontaktpunktene

8. De nasjonale kontaktpunktene har en viktig rolle å spille med hensyn til å styrke kjennskapen til *Retningslinjene* og deres gjennomslagskraft. Selv om selskapene selv har ansvar for å følge *Retningslinjene* i sitt daglige virke, kan myndighetene og deres kontaktpunkt bidra til å forbedre gjennomføringen av *Retningslinjene*. De er derfor enige om at det må gis bedre rettledning om hvordan kontaktpunktene bør organisere seg, og om deres aktiviteter, blant annet gjennom jevnlige møter og tilsyn fra Komiteen.
9. Mange av funksjonene og aktivitetene som er beskrevet i prosedyrene i OECDs rådsvedtak er ikke nye, men et uttrykk for mange års erfaring og anbefalinger. Ved å beskrive dem eksplisitt vil det bli lettere å forstå hvordan mekanismene for gjennomføring av *Retningslinjene* er ment å virke. Samtlige funksjoner som angår de nasjonale kontaktpunktene, er nå oppsummert i seks deler i prosedyrene: institusjonelt oppsett, informasjon og promotering, enkeltsaker, støtte til regjeringens arbeid for å fremme ansvarlig næringsliv, rapportering og fagfelle-vurderinger.
10. Disse seks delene innledes med et kort avsnitt som beskriver de nasjonale kontaktpunktenes grunnleggende formål i tillegg til kjernekritierene for gjennomslagskraft. Selv om regjeringene har fleksibilitet i organiseringen av sine nasjonale kontaktpunkt, bør alle kontaktpunktene virke med tilsvarende grad av gjennomslagskraft, definert som «funksjonell likeverdighet». Funksjonell likeverdighet er avgjørende for at hele nettverket av nasjonale kontaktpunkt skal kunne bidra effektivt til gjennomføringen av *Retningslinjene*, og særlig for at alle kontaktpunktene skal kunne involvere seg fullt ut i enkeltsaksmekanismen. For å opprettholde interessentenes tillit og sikre full gjennomslagskraft for

kontaktpunktene på alle nivåer er det viktig at alle kontaktpunktene er involverte. Alle kontaktpunktene, hver av de i lys av sine særlige omstendigheter, skal etterstrebe funksjonell likeverdighet ved å følge kjernekriteriene for gjennomslagskraft når de utfører sine oppgaver, noe som også vil hjelpe Komiteen og Arbeidsgruppen med deres fagfelleverdinger og i drøftingene av de nasjonale kontaktpunktenes virksomhet.

Kjernekriterier for gjennomslagskraft for funksjonell likeverdighet i de nasjonale kontaktpunktenes virksomhet:

a. *Synlighet.*

I tråd med rådsvedtaket samtykker de tilsluttede partene til å opprette nasjonale kontaktpunkt som er lette å identifisere for interessenter og relevante offentlige etater i og utenfor hjemlandet, og også i å gjøre næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner og andre interesserte parter, deriblant sivilsamfunnsorganisasjoner, kjent med hvilke muligheter kontaktpunktene representerer i gjennomføringen av *Retningslinjene*. Et første skritt i så måte er at nasjonale kontaktpunkt skal ha et nettsted eller en nettside med detaljert informasjon. Det forventes at myndighetene offentliggjør informasjon om sine respektive nasjonale kontaktpunkt, for eksempel hvor de er plassert i myndighetsapparatet, institusjonelt oppsett og prosedyrer for behandling av enkeltsaker, og at de aktivt fremmer *Retningslinjene*, for eksempel gjennom arrangementer og materiell med informasjon om dem. Arrangementene eller materialet kan utarbeides i samarbeid med næringslivet, partene i arbeidslivet, sivilsamfunnsorganisasjoner og andre interesserte parter, om enn ikke nødvendigvis med samtlige grupper i hvert tilfelle.

b. *Tilgjengelighet.*

For at de nasjonale kontaktpunktene skal virke på en effektiv måte er det viktig at de er lett tilgjengelige. Dette innebærer blant annet å legge til rette for at næringslivet, partene i arbeidslivet, sivilsamfunnsorganisasjoner og allmennheten ellers kan få tilgang til kontaktpunktene. Kontaktpunktene bør svare på alle legitime anmodninger om informasjon, og skal også påta seg å håndtere enkeltsaker på en effektiv måte og innen rimelig tid. Kontaktpunktene skal ikke ta betalt når det leveres en sak for vurdering, og kravene for å levere en sak skal dessuten være tydelig angitt, lett tilgjengelig og ikke innebære en unødig byrde. Der det er relevant og står i rimelig forhold til det nasjonale kontaktpunktets tids- og budsjettammer, kan kontaktpunktet også yte upartisk og likeverdig bistand til de berørte partene. Denne bistanden kan for eksempel gjelde bruk av språk og oversettelser, veiledning om utarbeiding av en enkeltsak som oppfyller kravene til innsendelse og om deltakelse i mekling, fleksibilitet når det gjelder

frister eller tilbud om rimelige alternativer for å delta i prosessen, som tilrettelegging for fjernmøter.

c. *Åpenhet.*

Åpenhet er et viktig kriterium fordi det bidrar til andre kjernekrterier for gjennomslagskraft, og fordi det styrker tilliten til det nasjonale kontaktpunktet blant interessenter, parter i enkeltsaker og offentligheten for øvrig. Derfor skal kontaktpunktets virksomhet som et alminnelig prinsipp og med forbehold om gjeldende lovgivning være åpen. Publisering av kontaktpunktenes årsrapporter til OECD kan være en måte å vise åpenhet på. I enkeltsaker kan kontaktpunktet likevel treffe tiltak for å sikre at visse deler av prosessen er konfidensielle, i samsvar med del I.C. punkt 6–7 i prosedyrene og de tilhørende kommentarene.

d. *Ansvarlighet.*

I lys av rollen de nasjonale kontaktpunktene har når det gjelder å fremme kjennskap til *Retningslinjene* – og potensialet de har til å bistå med å håndtere vanskelige saker mellom selskapene og samfunnene der de driver virksomhet – skal de nasjonale kontaktpunktene redegjøre for arbeidet sitt. På nasjonalt plan vil nasjonalforsamlinger, regjeringer, kontaktpunktenes rådgivende organer der slike er etablert, samt interessenter, kunne ha en rolle å spille i å gi tilbakemeldinger om kontaktpunktenes virksomhet og være en kilde til kontinuerlig læring for å forbedre kontaktpunktenes resultater. Årsrapporter, og faste møter for kontaktpunktene, gjensidig kunnskapsutveksling og fagfellevurderinger gir en anledning til å utveksle erfaringer og stimulere kontaktpunktene til å følge «beste praksis». Komiteen og Arbeidsgruppen skal også holde menings- og erfaringsutvekslinger der gjennomslagskraften til kontaktpunktenes virksomhet kan evalueres.

e. *Upartiskhet og rettferdighet.*

Å opptre upartisk og rettferdig er forutsetninger for å opprettholde tilliten blant interessenter, parter i enkeltsaker og offentligheten generelt. Myndighetene skal derfor organisere kontaktpunktene slik at de kan opptre og bli oppfattet nettopp slik. Kontaktpunktene skal sørge for upartiskhet når de løser enkeltsaker, blant annet ved å gå aktivt inn for å hindre og håndtere potensielle eller oppfattede interessekonflikter når det gjelder personer som på vegne av kontaktpunktet bistår partene med å løse problemstillinger i en enkeltsak. Kontaktpunktene bør også, særlig gjennom tydelige og tilgjengelige prosedyrer for behandling av enkeltsaker, bestrebe seg på å sikre at partene kan delta i prosessen på rimelige og rettferdige vilkår, eksempelvis ved å påse at skjeve makt- og ressursforhold ikke hindrer partene i å kunne delta effektivt i prosessen, eller

ved å sørge for at de har rimelig tilgang til informasjonskilder som har betydning for prosessen.

f. *Forutsigbarhet.*

I sin virksomhet skal de nasjonale kontaktpunktene sørge for tydelig og offentlig tilgjengelig informasjon om rollen de har og prosedyrene de følger for å oppfylle sine forpliktelser, særlig med hensyn til å løse enkeltsaker. Slik informasjon kan for eksempel gis om

- tilbudet om dialog og mekling ("good offices")
- de ulike trinnene i prosessen for enkeltsaker, herunder veiledende tidsfrister og kriterier for innledende vurdering
- forventninger til god tro og konfidensialitet
- selve prosessen og mulige utfall av den
- rollen som de nasjonale kontaktpunktene kan spille for å monitorere hvorvidt avtaler som inngås mellom partene, eller anbefalinger fra kontaktpunktet, blir gjennomført

Kontaktpunktene skal offentliggjøre prosedyrer for behandling av enkeltsaker utarbeidet i klarspråk og jevnlig underrette partene i enkeltsaker om fremdriften i saken, særlig når de veiledende tidsfristene fastsatt i punkt 51 og 52 nedenfor må forlenges.

g. *Samsvar med Retningslinjene.*

Kontaktpunktene skal opptre i samsvar med *Retningslinjene*. Når de behandler enkeltsaker, innebærer dette spesielt at de skal samarbeide med partene for å unngå situasjoner hvor avtaler er i strid med *Retningslinjene* eller saksbehandlingsrutiner ikke er i tråd med Prosedyrene.

Institusjonelt oppsett

11. Det nasjonale kontaktpunktets institusjonelle oppsett skal gjøre kontaktpunktet i stand til å oppfylle kjernekrteriene for gjennomslagskraft, bevare tilliten til kontaktpunktet blant parter i arbeidslivet der det er relevant og blant andre interessenter, og fremme *Retningslinjenes* offentlige profil. Rådsvedtaket og prosedyrene gir de tilsluttede partene fleksibilitet når det gjelder å fastsette

kontaktpunktene institusjonelle oppsett og identifiserer noen av de mulige alternativene. De beskriver også minstekrav for å oppfylle disse forventningene, som å involvere den øverste ledelsen, ha tilstrekkelige personalmessige- og økonomiske ressurser, og ha tilstrekkelig tilgang til ekspertise om temaene som omfattes av *Retningslinjene*. Myndighetene har fleksibilitet til å bruke et annet navn på det nasjonale kontaktpunktet hvis det er mer hensiktsmessig i deres nasjonale kontekst. For å fremme tillit til kontaktpunktet bør myndighetene konsultere interessenter om beslutninger som i vesentlig grad kan påvirke det institusjonelle oppsettet til kontaktpunktet.

12. Uavhengig av hvilken struktur den enkelte regjering måtte velge for sitt nasjonale kontaktpunkt, oppfordres den også til å opprette flerpartsorganer med en rådgivende funksjon eller tilsynsfunksjon der dette anses som nyttig for kontaktpunktet i dets arbeid.
13. Tilstrekkelige ressurser er avgjørende for de nasjonale kontaktpunktene gjennomslagskraft og myndighet. Rådsvedtaket krever at tilsluttede parter gir det nasjonale kontaktpunktet de personalmessige og økonomiske ressursene som er nødvendige for at det skal kunne utføre sine oppgaver effektivt og på en måte som oppfyller alle kriteriene for gjennomslagskraft. Tilsluttede parter oppfordres til å stille slike ressurser til rådighet for nasjonale kontaktpunkt som en del av et fast budsjett, der det er hensiktsmessig. Ved jobbtrotasjon bør tilsluttede parter sørge for kontinuitet. Dette kan innebære å gi behørig opplæring av nytt personale etter behov og med støtte fra Sekretariatet, og bevare den institusjonelle hukommelsen.
14. Uansett sammensetning skal det nasjonale kontaktpunktet opprette og opprettholde god kontakt og dialog med representanter for relevante offentlige instanser, næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og andre interesserte parter med henblikk på å oppnå aktiv støtte og tillit blant interessenter.

Informasjon og promotering

15. Det nasjonale kontaktpunktets oppgaver når det gjelder informasjon og promotering er prinsipielt viktige for å fremme *Retningslinjene* og øke bevisstheten om dem blant interessenter og offentligheten generelt, og for å oppfordre selskaper til å opptre i samsvar med *Retningslinjene* og bruke OECDs veiledning for aktsomhetsvurderinger i dette arbeidet.

16. Nasjonale kontaktpunkt må aktivt promotere *Retningslinjene* og oppfordres til å promotere OECDs veiledning for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv når det er relevant, særlig som anbefalt i rådsvedtakene om slik veiledning, idet de tar hensyn til særtrekkene i veilederne som beskrevet i punkt 15 i kommentarene til kapittel II i *Retningslinjene*. Å tilby materiell til interessenter, eller å avholde eller delta på arrangementer om ansvarlig næringsliv, er eksempler på promoteringsaktiviteter. Arrangementer som OECD, andre nasjonale kontaktpunkt eller relevante aktører avholder om ansvarlig næringsliv, kan også promoveres. Kontaktpunktets promoteringsaktiviteter og tilknyttet informasjon bør være lett forståelig, tilgjengelig elektronisk og på andre hensiktsmessige måter, blant annet på nasjonale språk. Det bør omfatte lenker til *Retningslinjene* og OECDs veiledning for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv på kontaktpunktets nettsted. Engelsk og fransk versjon av *Retningslinjene* kan fås ved henvendelse til OECDs Sekretariat.
17. De nasjonale kontaktpunktene skal etter behov bestrebe seg på å tilby ovennevnte aktiviteter og informasjon på en upartisk måte til et bredt og representativt utvalg av relevante interessenter. I prosedyrene nevnes mulige investorer, enten de ønsker å investere innenlands eller utenlands, som et eksempel. Kontaktpunktene oppfordres i tillegg til å ta kontakt med relevante offentlige instanser og diplomatiske nettverk, ettersom disse kan bidra på viktige måter med å fremme *Retningslinjene* og øke bevisstheten om kontaktpunktene, også overfor interessenter i andre land. Avhengig av kontaktpunktets kontekst og ressurser kan kartlegging av interessenter og utarbeiding av promoteringsplaner bidra til å øke rekkevidden og effekten av kontaktpunktets promoteringsarbeid.
18. De nasjonale kontaktpunktene bør også opplyse om sine ansvarsoppgaver og aktiviteter i lys av kjernekriteriene for gjennomslagskraft. Kontaktpunktene bør fremme sin rolle i enkeltsaker overfor relevante interessenter og, der det er mulig og hensiktsmessig, overfor potensielle innsendere. Opplysningene bør omfatte informasjon om fremgangsmåten partene bør følge når de leverer eller gir tilsvar i en enkeltsak, råd om hvilken informasjon som kreves for å levere en enkeltsak, hvilke krav som stilles til partene som deltar i slike saker, blant annet om konfidensialitet, og prosessene og de veiledende tidsfrister for kontaktpunktets behandling.
19. I sitt arbeid for å øke bevisstheten om *Retningslinjene* skal det nasjonale kontaktpunktet samarbeide med et bredt spekter av organisasjoner og enkeltpersoner, blant annet relevante offentlige instanser, næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner og andre interesserte parter, alt etter hva som er hensiktsmessig. Disse organisasjonene har en sterk interesse i at

Retningslinjene gjøres kjent, og de institusjonelle nettverkene deres gir muligheter for å fremme *Retningslinjene* som, dersom de benyttes til dette formålet, i stor grad vil forsterke kontaktpunktets egen innsats i så måte.

20. Å svare på legitime henvendelser er en annen grunnleggende oppgave som forventes av kontaktpunktene. Tre grupper framheves særskilt i den forbindelse:
 - i) andre nasjonale kontaktpunkt (gjenspeiler en bestemmelse i rådsvedtaket),
 - ii) næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner og offentligheten og
 - iii) myndigheter i ikke-tilsluttede land.
21. For å støtte Komiteen og Arbeidsgruppen i sitt proaktive arbeid for å fremme gjennomføringen av *Retningslinjene* bør det nasjonale kontaktpunktet opprettholde jevnlig kontakt, også i form av møter, med partene i arbeidslivet, der det er relevant, og med andre interessenter, med henblikk på å
 - a) vurdere aktuelle trender og nye metoder med hensyn til ansvarlig forretningspraksis
 - b) støtte opp om de positive bidragene selskaper kan gi til økonomisk, sosial og miljømessig fremgang
 - c) delta i samarbeidstiltak der det er hensiktsmessig, med sikte på å kartlegge og håndtere risiko for negative konsekvenser knyttet til bestemte varer, regioner, sektorer eller næringer

Gjensidig erfaringsutveksling

22. I tillegg til å bidra til Komiteens og Arbeidsgruppens arbeid for å styrke *Retningslinjen*es gjennomslagskraft skal de nasjonale kontaktpunktene ta del i erfaringsdeling. Slik erfaringsdeling kan legges til møter i OECD eller foregå ved direkte samarbeid mellom kontaktpunktene.

Fagfellevurderinger

23. Fagfellevurderinger er en viktig ordning for å gjøre gjennomføringen av *Retningslinjene* mer effektiv, dele beste praksis og fremme funksjonell likeverdighet. Som fastsatt i rådsvedtaket har de tilsluttede partene forpliktet seg til med jevne mellomrom å evaluere de nasjonale kontaktpunktene gjennom fagfellevurderinger. Sekretariatet skal organisere fagfellevurderingene under oppsyn av

Arbeidsgruppen. Fagfellevurderinger evaluerer kontaktpunktene styrker og svakheter med hensyn til oppfyllelsen av deres mandat og av kriteriene for gjennomslagskraft definert i del I av prosedyrene, og kommer med anbefalinger om forbedringer når det er relevant.

24. Fremgangsmåtene for de regelmessige fagfellevurderingene (prosess, vurderingsperiodens varighet og finansieringsordninger) skal fastsettes i en «mal for nasjonale kontaktpunkters fagfellevurderinger» som Arbeidsgruppen godkjenner ved konsensus, og som skal offentliggjøres på OECDs nettsted. Arbeidsgruppen skal gjennomgå malen ved utgangen av hver periode, særlig med sikte på å sikre at kontaktpunktene får tilstrekkelig tid til å utarbeide fagfellevurderingene, at fagfellevurderinger ikke utgjør en unødige byrde, er kostnadseffektive for myndigheter og nasjonale kontaktpunkt (også for de som gjør vurderingene), tar hensyn til arbeidsmengden til Arbeidsgruppen og Sekretariatet, og at prosessen for å velge hvilke kontaktpunkt som skal gjennomføre fagfellevurderinger medfører at alle kontaktpunktene får mulighet til å delta i fagfellevurderingsgrupper. Perioden med regelmessige fagfellevurderinger skal ikke starte før Arbeidsgruppen har godkjent fremgangsmåtene.

Enkeltsaker

25. Når det oppstår spørsmål i tilknytning til gjennomføringen av *Retningslinjene* i enkeltsaker, forventes det at det nasjonale kontaktpunktet hjelper til med å løse dem i sin rolle som en ikke-rettslig klageordning. I den forbindelse skal kontaktpunktene ha som mål å tilrettelegge for dialog mellom partene og hjelpe dem å komme frem til en gjensidig tilfredsstillende løsning som er i tråd med *Retningslinjene*, men også bidra aktivt til dialogen med sin ekspertise om *Retningslinjene*. Kontaktpunktene bør også utarbeide slutterklæringer som inneholder råd om hvordan man kan løse sakene og implementere *Retningslinjene*. OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv og OECDs sektorspesifikke veiledere for aktsomhetsvurderinger er nyttige ressurser for kontaktpunktene når det gjelder å forstå og fremme *Retningslinjene*, men de er ikke ment å utgjøre det eneste grunnlaget for å levere en enkeltsak. Hvert kontaktpunkt skal publisere tydelige og lett forståelige prosedyrer for behandling av enkeltsaker som beskriver fremgangsmåten for enkeltsaker i tråd med disse prosedyrene. Nasjonale kontaktpunkt oppfordres til å rådføre seg med interessentene når de utformer sine prosedyrer for behandling av enkeltsaker.

Samarbeid i god tro

26. Enkeltaksprosessen er frivillig. Det forventes at alle parter som er involvert i prosessen samarbeider i god tro. Å samarbeide i god tro betyr i denne sammenheng å svare i tide, å opprettholde konfidensialitet der det er nødvendig og i samsvar med det nasjonale kontaktpunktets prosedyrer, å avstå fra å gi uriktige framstillinger av saken og prosessen, særlig i offentlig kommunikasjon, og å avstå fra å framsette trusler eller iverksette represalier mot andre parter som er involvert i prosessen, eller mot selve kontaktpunktet, samt å delta oppriktig i prosessen med formål om å komme fram til en løsning på saken som er i tråd med *Retningslinjene*, inkludert å seriøst vurdere eventuelle tilbud fra kontaktpunktet om bistand (dialog og mekling).
27. Hvis et kontaktpunkt blir kjent med at det er framsatt trusler om eller iverksatt represalier mot en person i en enkeltsak eller mot kontaktpunktet eller et av dets medlemmer, skal kontaktpunktet så langt det lar seg gjøre, og i samråd med andre relevante myndighetsinstanser som eksempelvis ambassader, treffe tiltak for å sikre at den utsatte personen er tilstrekkelig beskyttet, og at prosessen kan fortsette på en trygg, tilgjengelig, rettferdig og upartisk måte. Før det iverksettes slike tiltak skal kontaktpunktet rådføre seg med den utsatte personen, hvis mulig. Represalier kan omfatte trusler om å skade en person, deres familie eller andre nærstående, upassende trusler om oppsigelse eller opphør av ytelse, eller upassende trusler om søksmål. Passende tiltak kan for eksempel være å holde identiteten til den utsatte personen konfidensiell, foreslå at den utsatte personen blir representert av en pålitelig tredjepart, dokumentere forsøkene på represalier i en uttalelse, ta kontakt med relevante myndigheter eller bistå den utsatte personen med å gjøre det.
28. For å opprettholde tilgjengelighet og upartiskhet bør myndigheter i tillegg treffe passende tiltak for å beskytte det nasjonale kontaktpunktet og dets medlemmer mot represalier, i henhold til nasjonale lover og i samråd med andre relevante myndigheter. Myndighetene bør støtte tiltak som nasjonale kontaktpunkt iverksetter for å beskytte seg selv og sine medlemmer.

Koordinering mellom nasjonale kontaktpunkt i enkeltsaker

29. Siden de tilsluttede partene retter *Retningslinjene* mot selskaper som driver virksomhet «i eller fra» deres territorium, kan et nasjonalt kontaktpunkt motta enkeltsaker som foregår i eget land eller som berører selskaper som er etablert i eget land. Visse enkeltsaker kan derfor berøre kontaktpunktene i flere tilsluttede land, eksempelvis i følgende tilfeller:

- når hjem- og vertslandet i en enkeltsak er ulike tilsluttede land (eksempelvis hvis virksomheten til et selskap med hovedkontor i et tilsluttet land får konsekvenser i et annet tilsluttet land, eller hvis et selskap har ulike hovedkontorer i flere tilsluttede land)
- når spørsmålene som tas opp i en enkeltsak foregår i flere tilsluttede land, eller berører flere selskaper etablert i flere tilsluttede land
- når samme enkeltsak eller beslektede enkeltsaker (eksempelvis enkeltsaker som omfatter flere selskaper som deltar i samme prosjekt eller i samme leverandørkjede) sendes inn til flere kontaktpunkt

I slike situasjoner skal kontaktpunktet (eller kontaktpunktene) som mottok enkeltsaken(e), så tidlig som mulig informere de andre berørte kontaktpunktene og koordinere med dem for å utpeke hovedkontaktpunkt og støttekontaktpunkt og vedta ordninger for koordinering.

30. Generelt vil det nasjonale kontaktpunktet i landet der sakene har oppstått, være hovedkontaktpunkt. I visse situasjoner kan imidlertid andre kriterier legges til grunn, eksempelvis hvis det er nødvendig for å bidra til å løse den aktuelle saken, eller når saken har oppstått i et ikke-tilsluttet land. Partene bør holdes informert om koordineringen og bli rådspurt om beslutninger om å overføre saken til et annet hovedkontaktpunkt enn kontaktpunktet som først mottok saken.

31. Hovedkontaktpunktet er ansvarlig for alle sider av prosessen i enkeltsaker og prosedyrene til hovedkontaktpunktet skal benyttes. Gjennom prosessen i enkeltsaken skal støttekontaktpunktene holdes informert om utviklingen, og de kan bidra med sine ressurser ved for eksempel å gjennomgå uttalelser/rapporter, tilby oversettertjenester, bistå ved felles møter med partene samt gi annen praktisk bistand. Støttekontaktpunkt skal opptre i god tro for å bidra til at enkeltsaken løses, og alle de involverte kontaktpunktene skal respektere konfidensialitet og behørig bruk av informasjon og materiale fra andre kontaktpunkt.

32. Kontaktpunktene kan be om bistand, inkludert forslag, fra Arbeidsgruppens leder når valg av hovedkontaktpunkt og støttekontaktpunkt og koordineringen mellom dem skal drøftes. Hvis kontaktpunktene ikke kommer til enighet, skal kontaktpunktet (eller kontaktpunktene) som mottok enkeltsaken(e) treffe endelig beslutning i konsultasjon med de øvrige kontaktpunktene og jevnlig underrette dem om fremdriften i saken.

Innledende vurdering

33. Etter samråd med partene om spørsmålene som er reist og, hvis relevant, etter å ha utpekt et hovedkontaktpunkt sammen med de øvrige kontaktpunktene i lys av punkt 29–32 ovenfor, skal kontaktpunktet gjøre en innledende vurdering av om saken det har fått seg forelagt berettiger videre behandling.

I den innledende vurderingen skal kontaktpunktet ta hensyn til

- hvem den berørte parten er, og partens interesse i saken
 - om saken er vesentlig, dvs. relevant for gjennomføringen av *Retningslinjene*, og begrunnet, dvs. underbygget med tilstrekkelig og troverdig informasjon
 - om selskapet omfattes av *Retningslinjene*
 - om det synes å være en forbindelse mellom selskapets aktiviteter og forholdet som reises i saken
 - i hvilken grad gjeldende lovgivning og/eller parallelle prosesser begrenser kontaktpunktets evne til å bidra til en løsning og/eller gjennomføringen av *Retningslinjene*, i lys av punkt 35 nedenfor om behandlingen av den konkrete saken vil kunne bidra til å oppfylle *Retningslinjenes formål* og til å styrke deres gjennomslagskraft
34. Etter en innledende vurdering skal det nasjonale kontaktpunktet gi de berørte partene svar. Dersom kontaktpunktet kommer til at saken ikke berettiger videre behandling, skal det underrette partene om grunnene til sin beslutning. En beslutning om at en sak berettiger videre behandling, betyr ikke at de aktuelle spørsmålene er ferdig vurdert og innebærer ingen konklusjon om hvorvidt et selskap har opptrådt i samsvar med *Retningslinjene*.

Parallelle prosesser

35. Med «parallelle prosesser» menes rettslige eller ikke-rettslige prosesser av nasjonal eller internasjonal karakter som omhandler samme eller nært beslektede forhold, og som kan påvirke den pågående enkeltsaken. Eksempler kan være enkeltsaker som behandles av samme kontaktpunkt eller et annet kontaktpunkt. Hvis det er ført eller igangsatt parallelle prosesser, eller de berørte partene har tilgang til slike prosesser, skal ikke dette hindre kontaktpunktet i å tilby partene bistand til dialog og mekling. Kontaktpunktene bør vurdere om et tilbud om dialog og mekling kan bidra konstruktivt til å løse saken og/eller til den fremtidige gjennomføringen av *Retningslinjene*, og om tilbudet vil medføre alvorlig skade for noen av partene i de andre prosessene eller innebære forakt for retten. I sin vurdering kan kontaktpunktet legge til grunn andre kontaktpunkters praksis, overveie muligheten for å godta deler av saken eller midlertidig slutte å behandle den så lenge det pågår parallelle prosesser, og eventuelt rådføre seg med institusjonene der de parallelle prosessene blir eller kan bli ført. Når kontaktpunktet overveier disse spørsmålene, skal det anmode partene om bistand ved å be om relevant informasjon og synspunkter på de parallelle prosessene.

Dialog og mekling ("good offices")

36. Dersom saken berettiger videre behandling, skal det nasjonale kontaktpunktet tilby bistand til dialog og/eller mekling ("good offices") som et bidrag til å løse saken. Slik bistand kan eksempelvis innebære at kontaktpunktet søker råd hos aktuelle myndigheter eller hos representanter for næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner, andre ikke-statlige organisasjoner og eksperter, i tråd med kontaktpunktets egne prosedyrer. For å få løst saken kan det også være nyttig å konsultere nasjonale kontaktpunkt i andre land eller søke informasjon fra Sekretariatet eller veiledning fra Arbeidsgruppen i saker som angår tolkningen av *Retningslinjene*.
37. Gjennom dialog og/eller mekling ("good offices") tilbyr de nasjonale kontaktpunktene en plattform for dialog mellom partene for å bistå med å løse saken. Ettersom prosessen for enkeltsaker er av ikke-rettslig karakter, og med forbehold om partenes samtykke, omfatter rollen til kontaktpunktet å legge forholdene til rette for dialog og enighet mellom partene om en forpliktelse fra selskapet til å fremme implementering av *Retningslinjene* i fremtiden og, der det er relevant, håndtere, i tråd med *Retningslinjene*, negative konsekvenser som kan ha oppstått. Når kontaktpunktet tilrettelegger for dialog bør det redegjøre for bestemmelsene i *Retningslinjene* som er relevante for den aktuelle saken, da dette kan understøtte partene i å komme frem til en avtale som er i tråd med *Retningslinjene*.

38. Som et ledd i et tilbud om dialog og mekling, og der det er av betydning for den aktuelle saken, skal det nasjonale kontaktpunktet tilby eller legge forholdene til rette for konsensusorienterte og ikke-kontradiktoriske fremgangsmåter, som mekling eller forlik, for å bistå partene med å løse saken. I likhet med alminnelig anerkjent praksis ved forlik og mekling skal disse fremgangsmåtene benyttes kun dersom de berørte partene samtykker og forplikter seg til å delta i prosessen i god tro. Hvis mekling er den valgte løsningen, kan kontaktpunktet velge å gjennomføre meklingen selv, eller i samråd med partene hente inn eksterne meklere for å gjennomføre eller bistå med meklingen.

Avslutning av prosessen

39. Det forventes at det nasjonale kontaktpunktet alltid gjør resultatet av en enkeltsak offentlig tilgjengelig i samsvar med punkt I.C nr. 4 og I.C nr. 6 i prosedyrene.
40. Når det nasjonale kontaktpunktet har gjort sin innledende vurdering og fastslått at enkeltsaken ikke berettiger videre behandling, skal det etter konsultasjoner med de berørte partene offentliggjøre en uttalelse, samtidig som det tar hensyn til behovet for konfidensialitet når det gjelder sensitive forretnings- og andre opplysninger. Dersom kontaktpunktet som følge av den innledende vurderingen mener det vil være urimelig å gjøre en parts identitet offentlig kjent i en uttalelse om kontaktpunktets beslutning, kan uttalelsen formuleres på en slik måte at partens identitet holdes skjult.
41. Kontaktpunktet kan også offentliggjøre beslutningen om at saken berettiger videre behandling. Det samme gjelder tilbudet til de berørte parter om dialog og mekling.
42. Dersom de berørte partene kommer til enighet i spørsmålene som er reist i saken, bør det nevnes i avtalen på hvilken måte og i hvilken utstrekning avtalens innhold skal gjøres offentlig tilgjengelig. Kontaktpunktet skal i konsultasjon med partene gjøre resultatet av prosessen offentlig tilgjengelig i en uttalelse. Kontaktpunktet kan komme med anbefalinger om gjennomføringen av *Retningslinjene* selv om partene har kommet til enighet eller delvis enighet.
43. Dersom de berørte partene ikke kommer til enighet om alle eller noen av spørsmålene som er reist i saken, hvis en av eller begge parter trekker seg fra prosessen, eller dersom kontaktpunktet mener at en eller flere av partene i enkeltsaken ikke er villig til å engasjere seg eller delta i god tro, skal kontaktpunktet gi en uttalelse og, i den grad det er behov for det, gi anbefalinger om gjennomføringen

av *Retningslinjene* med hensyn til den aktuelle saken. Denne prosedyren gjør det klart at et nasjonalt kontaktpunkt skal gi en uttalelse selv om det mener det ikke er behov for en konkret anbefaling. Uttalelsen bør gjøre rede for hvem de berørte partene er, den aktuelle saken, på hvilken dato saken ble levert til kontaktpunktet, kontaktpunktets anbefalinger og eventuelle bemerkninger kontaktpunktet mener bør nevnes om grunnene til at prosessen ikke førte fram til en avtale.

44. Når det er hensiktsmessig og relevant for å løse saken, kan kontaktpunktet etter eget skjønn, og hvis gjeldende lovgivning og prosedyrene for behandling av enkeltsaker tillater det, gi sine synspunkter på hvorvidt et selskap har overholdt *Retningslinjene* i slutterklæringen. På samme måte kan kontaktpunktet, når det er hensiktsmessig, informere relevante offentlige instanser om partenes vilje eller manglende vilje til å delta i god tro, og det bør kommunisere åpent med partene om tiltenkte eller faktiske trinn i så henseende.
45. Det nasjonale kontaktpunktet bør gi partene anledning til å kommentere et utkast til slutterklæring. Slutterklæringen er imidlertid kontaktpunktets, og det er opp til kontaktpunktet å bestemme om utkastet til uttalelse skal endres som følge av partenes tilbakemeldinger.

Oppfølging

46. De nasjonale kontaktpunktene skal følge opp avtaler de har bidratt til, eller anbefalinger de har gitt der det er relevant. Oppfølging vil muligens ikke være relevant i situasjoner hvor partene avslår slik oppfølging eller er enige om at saken er fullstendig løst. Fristene for oppfølging bør framgå av kontaktpunktets uttalelse. Oppfølging kan for eksempel innebære anmodninger om oppdateringer fra partene, eller ett eller flere møter mellom kontaktpunktet og partene (enten hver for seg eller sammen) for å vurdere fremdriften i arbeidet med å oppfylle forpliktelsene i henhold til avtalen eller fremdrift med hensyn til implementering av kontaktpunktets anbefalinger. Kontaktpunktet bør offentliggjøre oppfølgingsuttalelser i etterkant av oppfølgingen.

Åpenhet og konfidensialitet

47. Åpenhet anerkjennes som et alminnelig prinsipp for de nasjonale kontaktpunkt-enes opptreden (se punkt 10c i avsnittet om kjernekriterier for gjennomslagskraft ovenfor). Punkt I.C nr. 6 i prosedyrene slår imidlertid fast at det finnes særlige tilfeller der konfidensiell behandling av visse saksopplysninger og anførsler framlagt av partene er berettiget. Kontaktpunktet skal for eksempel treffe hensiktsmessige tiltak for å beskytte sensitive forretningsopplysninger, som forretningshemmeligheter. Likeledes bør andre opplysninger, som identiteten til enkeltpersoner som deltar i prosessen, behandles konfidensielt, for eksempel hvis en offentliggjøring kan utsette dem eller deres nærstående for represalier. Det er like fullt viktig at prinsippene om åpenhet og konfidensialitet avveies mot hverandre for å skape tillit til prosessen for enkeltsaker og sikre en effektiv gjennomføring av *Retningslinjene*. Det erkjennes at kontaktpunktene kan være forpliktet til å følge nasjonal lovgivning om åpenhet og offentliggjøring, uavhengig av disse bestemmelsene.
48. Når det gjelder informasjonsdeling mellom partene, for å oppnå en rettferdig prosess, bør kontaktpunktet i prinsippet gjøre partene oppmerksomme på alle relevante saksopplysninger og anførsler som andre parter legger fram for det nasjonale kontaktpunktet under prosessen (særlig i fasen med dialog og mekling). Hvis en part kommer med en rimelig anmodning om ikke å dele alt innholdet i et saksfremlegg med den andre parten, først og fremst for å beskytte sensitive forretningsopplysninger og andre interessenters interesser, bør kontaktpunktet samarbeide med parten om å sladde sensitivt innhold for å legge til rette for deling. Kontaktpunktet bør i størst mulig grad unngå å bygge grunnleggende deler av sine beslutninger på informasjon som ikke er tilgjengelig for begge parter.
49. Når det gjelder kommunikasjon med allmennheten eller tredjeparter om enkeltsaken, kan partene og kontaktpunktet, i tråd med kjernekriteriet om åpenhet, gjøre offentlig kjent at det foreligger en enkeltsak, med mindre partene og kontaktpunktet har blitt enige om noe annet. Videre oppfordres de nasjonale kontaktpunktene til å la partene kommunisere offentlig om de ulike trinnene i prosessen, som beskrevet i del I.C. nr. 1–5 i prosedyrene (eller å gjøre det selv), og til å la de berørte partene offentliggjøre sin innledende vurdering eller sitt første tilsvarende. Begge parter kan også drøfte informasjon eller dokumenter som den andre parten har delt med dem med sine rådgivere i enkeltsaken, forutsatt at disse rådgiverne ikke videreformidler slik informasjon. Annen informasjon vil være konfidensiell med mindre partene har blitt enige om noe annet. Særlig skal kontaktpunktet i starten av prosessen informere partene om at de ikke på noe

tidspunkt i prosessen kan offentliggjøre saksopplysninger og anførsler framlagt av den andre parten eller av kontaktpunktet (eller eventuelt en ekstern mekler eller forliksperson) hvis disse ikke allerede er allment kjent, uten samtykke fra henholdsvis den andre parten eller kontaktpunktet. Av hensyn til forutsigbarhet, tillit og tiltro kan kontaktpunktet be partene og deres rådgivere om en skriftlig bekreftelse på dette og innføre bestemmelser i sine prosedyrer for behandling av enkeltsaker som oppfordrer til overholdelse av anmodninger om taushetsplikt.

Saker som oppstår i ikke-tilsluttede land

50. Som det framgår av punkt 2 i kapittelet «Begreper og prinsipper», oppfordres selskapene til å overholde *Retningslinjene* overalt der de driver virksomhet, samtidig som de tar hensyn til særlige forhold i det enkelte vertsland.

- Dersom det oppstår saker i tilknytning til *Retningslinjene* i et ikke-tilsluttet land, skal det nasjonale kontaktpunktet i hjemlandet, det vil si der selskapet er registrert, treffe tiltak for å fremme forståelse av de aktuelle spørsmålene. Selv om det ikke alltid vil være praktisk mulig å få tilgang til all relevant informasjon eller å få samlet alle berørte parter, kan kontaktpunktet likevel ha mulighet til å følge opp forespørsler og engasjere seg i annen type virksomhet for å innhente fakta. Kontaktpunktet kan eksempelvis ta kontakt med ledelsen i selskapet i hjemlandet og, der det er aktuelt, med ambassader og offentlige tjenestepersoner i det ikke-tilsluttede landet.
- Dersom det er motstrid mellom *Retningslinjene* og lovgivning, reguleringer, regler og politikk i et ikke-tilsluttet vertsland, kan en effektiv gjennomføring av *Retningslinjene* i enkeltsaker vise seg vanskeligere enn i et tilsluttet land. Som det påpekes i kommentarene til kapittelet «Begreper og prinsipper»: Selv om *Retningslinjene* i mange tilfeller går lenger enn loven, bør de ikke og er heller ikke ment å sette et selskap i en slik posisjon at det blir gjenstand for motstridende krav.
- De berørte partene må gjøres kjent med de begrensninger som ligger i gjennomføringen av *Retningslinjene* i ikke-tilsluttede land.
- Saker som gjelder *Retningslinjene* i ikke-tilsluttede land, kan også drøftes på kontaktpunktmøter for å opparbeide kompetanse i å håndtere saker som oppstår i ikke-tilsluttede land.

Veiledende tidsfrister

51. Prosedyren i enkeltsaker er inndelt i fem ulike stadier:

1. *Koordinering*: Når det er aktuelt, koordinering mellom kontaktpunktet og andre nasjonale kontaktpunkt for å utpeke hovedkontaktpunkt basert på innholdet i den mottatte enkeltsaken. Den innledende koordineringen for å utpeke hovedkontaktpunkt og støttende kontaktpunkt bør være fullført i løpet av to måneder.
 2. En *innledende vurdering* og beslutning om det skal tilbys dialog og mekling ("good offices") for å bistå partene: De nasjonale kontaktpunktene bør bestrebe seg på å fullføre den innledende vurderingen innen tre måneder etter at hovedkontaktpunkt og støttende kontaktpunkt er utpekt, samtidig som det kan være behov for mer tid til å samle eller oversette informasjon som er nødvendig for å treffe en informert beslutning.
 3. *Bistand til partene for å løse saken*: Dersom et nasjonalt kontaktpunkt beslutter å tilby dialog og mekling, bør det bestrebe seg på å legge forholdene til rette for at saken kan løses innen rimelig tid. I erkjennelsen av at framdrift gjennom dialog og mekling, deriblant forlik, til syvende og sist avhenger av de involverte partene, bør kontaktpunktet etter samråd med partene fastsette en rimelig tidsramme til drøftinger mellom partene for å løse saken. Dersom partene ikke kommer til enighet innenfor denne tidsrammen, bør kontaktpunktet konsultere med partene om det er verd å fortsette bistanden til partene; dersom kontaktpunktet kommer fram til at det sannsynligvis ikke er hensiktsmessig å fortsette prosessen, bør det avslutte prosessen og gå i gang med å utarbeide en uttalelse.
 4. *Avslutning av prosessen*: Det nasjonale kontaktpunktet bør bestrebe seg på å gi sin uttalelse senest tre måneder etter at prosessen er avsluttet.
 5. *Oppfølging*: Kontaktpunktet kan fastsette sine egne tidsfrister for en eventuell oppfølging i konsultasjon med partene.
52. Kontaktpunktene bør som et alminnelig prinsipp bestrebe seg på å avslutte saken innen 12 måneder (14 måneder hvis det er nødvendig med koordinering for å utpeke hovedkontaktpunkt) etter at enkeltsaken er levert og fram til dens avslutning. Denne fristen kan måtte forlenges dersom omstendighetene tilsier det. Slike omstendigheter kan omfatte, men er ikke begrenset til, situasjoner når det oppstår saker i et ikke-tilsluttet land, når enkeltsaken involverer flere

selskaper, flere innsendere eller flere kontaktpunkt, eller når det er behov for oversettelser. Ved sannsynlige eller faktiske forsinkelser i behandlingen av en enkeltsak bør kontaktpunktet holde partene informert innen rimelig tid slik at prosessen forblir forutsigbar. I tråd med sine prosedyrer for behandling av enkeltsaker kan kontaktpunktet beslutte å publisere offentlige oppdateringer om status i sakene.

Rapportering til Arbeidsgruppen og Investeringskomiteen

53. Rapportering er en viktig oppgave for det nasjonale kontaktpunktet og vil også bidra til å bygge opp en kunnskapsbase og kjernekompetanse med sikte på å styrke *Retningslinjenes* gjennomslagskraft. På denne bakgrunn skal kontaktpunktet levere sin årsrapport til Arbeidsgruppen og Investeringskomiteen slik at informasjon om alle enkeltsaker parter har igangsatt inngår i årsrapporten om OECDs retningslinjer. Arbeidsgruppen skal gi Komiteen en analyse av kontaktpunktenes årsrapporter, som inkluderes i årsrapporten om retningslinjene. Kontaktpunktenes årsrapporter bør omfatte enkeltsaker som befinner seg på stadiene for koordinering, innledende vurdering, dialog og mekling, avslutning eller oppfølging. I sin rapport om behandling av enkeltsaker skal kontaktpunktene oppfylle kravene til åpenhet og konfidensialitet som er beskrevet i punkt I.C nr. 6–7 i prosedyrene og i sine prosedyrer for behandling av enkeltsaker.

Støtte til myndighetenes innsats for å fremme ansvarlig næringsliv

54. Rådsvedtaket anerkjenner støtten de nasjonale kontaktpunktene kan gi til utviklingen og forvaltningen av og samstemtheten i myndighetenes politikk og programmer som fremmer ansvarlig næringsliv, når det er hensiktsmessig og i overensstemmelse med relevante offentlige instanser. Kontaktpunktene kan særlig bidra til at innretting av slik innsats samsvarer med *Retningslinjene* og bidra til å opprettholde *Retningslinjenes* posisjon som en internasjonal standard for ansvarlig næringsliv, så vel som med andre OECD-instrumenter og veiledere som bygger på *Retningslinjene*, eksempelvis OECD-veiledning for aktsomhetsvurderinger.
55. Kontaktpunktene kan støtte myndighetenes arbeid for å utvikle, gjennomføre og styrke en samstemt politikk for å fremme for ansvarlig næringsliv på ulike måter, avhengig av kontekst. For det første oppfordres kontaktpunktene til å informere de berørte offentlige instansene om sine uttalelser og rapporter ved å dele disse, samt andre opplysninger, undersøkelser og innsikter, når kontaktpunktet er

kjent med at de er relevante for spesifikke etaters politikk og programmer, for eksempel handelsfremme, økonomisk diplomati eller annen støtte og tjenester til selskaper. For det andre har tilsluttede parter funnet det nyttig å involvere det nasjonale kontaktpunktet i utvikling og implementering av politikk og programmer, blant annet nasjonale handlingsplaner for ansvarlig næringsliv og/eller næringsliv og menneskerettigheter. Denne bestemmelsen endrer ikke det faktum at overholdelse av *Retningslinjene* er frivillig, og all bistand som kontaktpunktet gir eller anmodes om bør ta hensyn til kontaktpunktets kapasitet og prioriteringer og ikke være til hinder for at det klarer å utføre oppgavene beskrevet i rådsvedtaket og prosedyrene.

II. Kommentarer til prosedyrene for Investeringskomiteen, Arbeidsgruppen og Sekretariatet

56. I prosedyrene vedlagt OECDs rådsvedtak gis Komiteen, Arbeidsgruppen og Sekretariatet ytterligere veiledning om hvordan de skal utføre oppgavene sine, blant annet om at de
- skal utføre oppgavene sine på en effektiv måte og innen rimelig tid
 - skal behandle anmodninger om bistand fra nasjonale kontaktpunkt, blant annet ved å komme med klargjøringer, veiledning og informasjon om tolkningen av *Retningslinjene* i enkeltsaker
 - skal holde meningsutvekslinger om virksomheten til de nasjonale kontaktpunktene
 - har anledning til å søke råd hos internasjonale samarbeidspartnere og eksperter
57. Ettersom *Retningslinjene* ikke er bindende, kan Komiteen ikke opptre som et rettslig eller kvasirettslig organ. Det nasjonale kontaktpunktets konklusjoner og uttalelser (bortsett fra fortolkninger av *Retningslinjene*) skal heller ikke bestrides ved å henvise saken til Komiteen. Bestemmelsen om at Komiteen ikke skal trekke konklusjoner om enkeltselskapers atferd, opprettholdes i selve rådsvedtaket.
58. Sekretariatet og Arbeidsgruppen skal behandle anmodninger om bistand fra nasjonale kontaktpunkt der det er tvil om tolkningen av *Retningslinjene* i pågående enkeltsaker. I slike situasjoner skal kontaktpunktet først kontakte Sekretariatet for å få informasjon om tolkningen av *Retningslinjene* i lignende saker.

Når slik informasjon ikke er tilgjengelig eller tilstrekkelig til å kunne bistå kontaktpunktet, eller Sekretariatet ikke er i stand til å bistå kontaktpunktet, kan kontaktpunktet søke veiledning fra Arbeidsgruppen. Slike forespørsler skal behandles konfidensielt og raskt, med forbehold om tilgjengelige ressurser. For at forespørsler om veiledning skal behandles raskt, kan Arbeidsgruppen avholde *ad hoc*-møter eller opprette en undergruppe som skal svare på slike forespørsler. I så fall skal Arbeidsgruppen utarbeide prosedyrer som undergruppen skal følge. Informasjonen fra Sekretariatet og veiledningen fra Arbeidsgruppen er konfidensiell, saksspesifikk og veiledende. Sekretariatet skal rapportere jevnlig til Arbeidsgruppen og Arbeidsgruppen skal tilsvarende rapportere jevnlig til Komiteen om saker som har ført til forespørsler om informasjon og veiledning, og om svarene som er gitt, idet det tas behørig konfidensialitets-hensyn. Hvis Arbeidsgruppen mener at forespørselen om veiledning krever klargjøring av tolkningen av *Retningslinjene*, vil Arbeidsgruppen oppfordre kontaktpunktet til å be om en klargjøring fra Komiteen på grunnlag av del II.2.c) i prosedyrene.

59. Å klargjøre tolkningen av *Retningslinjene* i henhold til del II.2.c) i prosedyrene vil fortsatt være en sentral oppgave for Komiteen for å sikre at *Retningslinjene* ikke tolkes ulikt i ulike land. En anmodning om klargjøring kan sendes inn av en tilsluttet part, et rådgivende organ (BIAC eller TUAC) eller OECD Watch, og kan også omhandle hvorvidt et kontaktpunkt har tolket *Retningslinjene* eller en tidligere klargjøring fra Komiteen i en avsluttet enkeltsak riktig. Komiteens klargjøring skal forberedes av Arbeidsgruppen med bistand fra Sekretariatet i samsvar med prosedyrer som Komiteen fastsetter, og skal offentliggjøres på OECDs nettsted. Investeringskomiteen skal ikke trekke konklusjoner om atferden til enkeltselskaper når den kommer med sin klargjøring, og det forventes ikke at kontaktpunktene skal gjenåpne en enkeltsak som følge av en klargjøring.
60. Når Komiteen drøfter de nasjonale kontaktpunktenes virksomhet, kan den gi anbefalinger etter behov for å forbedre kontaktpunktenes virkemåte, blant annet av hensyn til en effektiv gjennomføring av *Retningslinjene* og for å håndtere situasjoner hvor et kontaktpunkt ikke fungerer lenger. Særlig kan Komiteen, basert på de to siste periodene med årlig rapportering og på anmodning fra Arbeidsgruppen, fastslå at et nasjonalt kontaktpunkt over lengre tid og uten berettiget grunn åpenbart ikke har operert i samsvar med prosedyrene. Dette kan for eksempel skyldes gjentatte tilfeller av manglende tildeling av de ressurser som kreves for at kontaktpunktet skal kunne utføre sine oppgaver, åpenbart utilstrekkelige institusjonelle oppsett, fravær av informasjonsarbeid, gjentatte og betydelige utilbørlige forsinkelser i behandlingen av enkeltsaker, eller mangel på rapportering. Komiteen kan da komme med anbefalinger til kontaktpunktets

hjemland og invitere det til å rapportere om gjennomføringen av disse innen en gitt tidsramme, og komme med ytterligere anbefalinger dersom denne rapporteringen ikke er nok til å overbevise Komiteen om at kontaktpunktet fungerer i samsvar med prosedyrene. Komiteen kan be Sekretariatet om å bistå den tilsluttede parten med å gjennomføre anbefalingene. Den tilsluttede parten hvis nasjonale kontaktpunkt er berørt bør delta i prosessen i god tro og forventes å slutte seg til konsensus med unntak av i svært spesielle tilfeller, fastsatt av nevnte part.

61. Komiteen skal også behandle en begrunnet forespørsel fra et tilsluttet land, et rådgivende organ (BIAC eller TUAC) eller OECD Watch om et nasjonalt kontaktpunkt har oppfylt sine prosedyremessige plikter ved gjennomføringen av *Retningslinjene* i enkeltsaker. Komiteens svar skal utarbeides av Arbeidsgruppen med Sekretariatets bistand, i samsvar med prosedyrer som Komiteen fastsetter. Det skal godkjennes ved konsensus. Den tilsluttede parten hvis nasjonale kontaktpunkt er gjenstand for en begrunnet forespørsel bør delta i prosessen i god tro og forventes å slutte seg til konsensus med unntak av i svært spesielle tilfeller, fastsatt av nevnte part. Før den treffer en beslutning skal Komiteen gi den berørte tilsluttede parten mulighet til å komme med sitt synspunkt på den begrunnede forespørselen, og Komiteen kan invitere den tilsluttede parten til å rapportere om gjennomføringen om eventuelle anbefalinger innen tolv måneder etter tilsvaret.
62. For å kunne samarbeide med ikke-tilsluttede land i saker som omfattes av *Retningslinjene*, kan Komiteen invitere interesserte ikke-tilsluttede parter til å delta på komitémøter, på de årlige rundebordskonferansene om næringslivets samfunnsansvar og på møter i tilknytning til konkrete prosjekter om ansvarlig næringsliv.
63. Avslutningsvis kan Komiteen og Arbeidsgruppen også ha ønske om å rådføre seg med eksperter for å ta opp og rapportere om saker av mer generell karakter (som barnearbeid eller menneskerettigheter) eller enkeltstående saker, eller for å effektivisere prosedyrene. Med dette formålet kan Komiteen rådføre seg med OECDs egne eksperter, internasjonale organisasjoner, de rådgivende organene (BIAC og TUAC), OECD Watch, ikke-statlige organisasjoner, akademikere og andre. Det forutsettes at dette ikke må bli et panel som skal løse enkeltstående saker.

Utgitt av:
Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: E-1036-B

Design: Anagram AS

Trykk:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
1.utgave 2025

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv er anbefalinger fra regjeringer til flernasjonale selskaper. De har som mål å oppmuntre til positive bidrag som selskaper kan gi til økonomisk, miljømessig og sosial framgang, og i størst mulig grad å begrense de negative konsekvensene på områdene omhandlet i *Retningslinjene*, som kan oppstå i tilknytning til selskapenes virksomhet, varer og tjenester. *Retningslinjene* dekker alle sentrale områder innen ansvarlig forretningsatferd, som menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø, bestikkelser, forbrukerinteresser, offentliggjøring av informasjon, vitenskap og teknologi, konkurranse og beskatning. 2023-utgaven av *Retningslinjene* inneholder oppdaterte anbefalinger for ansvarlig næringsliv på en rekke viktige områder, som klimaendringer, biologisk mangfold, teknologi, forretningsintegritet og aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeden, samt oppdaterte prosedyrer for de nasjonale kontaktpunktene for ansvarlig næringsliv.

Norges kontaktpunkt
for ansvarlig
næringsliv